T.C.

MALTEPE ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

KLİNİK PSİKOLOJİ PROGRAMI

KADIN VE AİLE SAĞLIĞI MERKEZİNE BAŞVURAN ÇOCUKLARDA ÖFKE: ANNE VE ÇOCUĞUN ÇOCUKLUK DÖNEMİ İSTİSMAR YAŞANTILARI, AİLE İŞLEYİŞİ VE ANNENİN ÖFKE DÜZEYİ AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NÜKHET ONBAŞILI

091106111

İstanbul 2011

T.C.

MALTEPE ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

KADIN VE AİLE SAĞLIĞI MERKEZİNE BAŞVURAN ÇOCUKLARDA ÖFKE: ANNE VE ÇOCUĞUN ÇOCUKLUK DÖNEMİ İSTİSMAR YAŞANTILARI, AİLE İŞLEYİŞİ VE ANNENİN ÖFKE DÜZEYİ AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NÜKHET ONBAŞILI

091106111

Danışman Öğretim Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Ilgın Gökler Danışman

İstanbul 2011

T.C. Maltepe Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

14.11.2011 tarihinde tezinin savunmasını yapan Nükhet ONBAŞILI'ya ait "Kadın ve Aile Sağlığı Merkezine Başvuran Çocuklarda Öfke: Anne ve Çocuğun Çocukluk Dönemi İstismar Yaşantıları, Aile İşleyişi ve Annenin Öfke Düzeyi Açısından Bir Değerlendirme" başlıklı çalışma, Jürimiz Tarafından Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programında Yüksek Lisans Tezi Olarak Oy Birliği/Oy Çokluğu İle Kabul Edilmiştir.

.....

Yrd. Doç. Dr. Figen KARADAYI
Jüri Başkanı

.....

Yrd. Doç. Dr. Ilgın GÖKLER DANIŞMAN
(Üye)
(Danışman)

.....

Yrd. Doç. Dr. Banu YILMAZ
(Üye)

TEŞEKKÜR

2009 yılında başladığım yüksek lisans eğitiminde, yolda karşılaştığım düzlükler ve bazen de engeller oldu. Bu yolda bazen mutlu, mutsuz, umutsuz olduğum zamanlar oldu. Bu zamanlar da bile hedefimden hiçbir zaman şaşmadım, hep mezun olacağım anı düşünerek iki yılı bitirmeyi amaçladım. Bu dönem içerisinde hedefimi her zaman hatırlatan ve yanımda olan insanlara ayrı ayrı teşekkür etmek istiyorum.

İki yıl içerisinde benim mutluluğumu, mutsuzluğumu ve umutsuzluğumu paylaşan, bana yardımlarını hiç esirgemeyen ve hep yanımda olan sevgili annem Solmaz Yurttaş' a ve sevgili babam Ömer Onbaşılı' ya sonsuz teşekkürler.

Bu yolda desteğini her zaman yanımda hissettiğim, engelleri aşmam da bana ışık tutan ve bilgilerini her zaman esirgemeden paylaşan sevgili hocam Yrd. Doç. Dr. Ilgın Gökler Danışman' a sonsuz teşekkürler.

Tezimi yaparken hep yanımda olan ve bitirmemde çok önemli katkıları ve yardımları olan canım arkadaşlarım Yıldız Biber, Nimet Kibaroğlu ve Burcu Kılıç' a sonsuz teşekkürler.

Ayrıca Kadın ve Aile Sağlığı merkezinde çalışan psikolog arkadaşlarıma bana verdikleri destek ve yardımlar için sonsuz teşekkürler.

ÖZET

Bu araştırmanın üç temel amacı vardır. Birinci amaç, çocuklar ve annelerin çocukluk dönemi istismar yaşantıları arasında ilişki olup olmadığını araştırmak. İkinci amacı çocuklar ve annelerin çocukluk dönemi istismar yaşantıları ile öfke düzeyleri arasında ilişki olup olmadığını araştırmak. En son amacı da çocuklar ve annelerin çocukluk dönemi istismar yaşantıları ile aile işleyişleri arasında ilişkinin olup olmadığını araştırmaktır.

Araştırmaya katılan annelere onam formu, sosyodemografik form, Çocukluk Çağı Örselenme ölçeği, Durumluk Sürekli Öfke Ölçeği ve Aile İşleyiş Biçim Ölçeği verilmiştir. Çocuklara ise İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu, Durumluk Sürekli Öfke Ölçeği ve Aile İşleyiş Biçim ölçeği verilmiştir. Araştırma, İstanbul Anadolu ve Avrupa yakasından 100 çocuk ve anneleri olmak toplam 200 kişi ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırma sonucunda, Sosyo demografik bilgiler çocukların çocukluk dönemi istismar yaşantısı açısından değerlendirildiğinde, cinsiyet değişkeni arasında sadece ekonomik istismar alt ölçeğine göre erkeklerin lehine anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Çocuğun yaş değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Annenin yaşı, annenin eğitim durumu göre sadece ekonomik istismar alt ölçeğinde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Babanın eğitim durumu değişkenine göre istismar yaşantısı arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Ekonomik düzey değişkeni arasında ise anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Babanın yaş değişkenine göre ise fiziksel istismar açısından anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Çocukların çocukluk dönemi istismar yaşantısı ile öfke düzeyi ve aile işleyişi açısından anlamlı bir ilişki bulunurken, annelerin ise çocukluk dönemi istismar yaşantıları ile öfke arasında anlamlı bir ilişki yokken, aile işleyişi açısından anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Çocuklar ve annelerin çocukluk dönemi istismar yaşantısı ile öfke düzeylerinin arasındaki ilişkide anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür. Çocukların ve annelerin aile işleyiş biçimleri arasında ise anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Çocukların öfke düzeylerini yordayan değişkenlere bakıldığında ise birçok değişkenin anlamlı olduğu görülmüştür.

Çocuklar ve annelerinin çocukluk dönemi istismar yaşantıları ile öfke düzeylerinin ve aile işleyiş biçimleri arasındaki ilişkisinin anlamlı çıkmamasının birçok sebebi olabilir. Bu sebepler arasında, annelerin farkındalığının artması, çocukluk döneminde yaşadığı istismarı kendi ailesinin ve çevresinin işlevsel olması nedeniyle çözümlemiş olması, çocuklarını terapiye getiriyor olmaları, babanın araştırma dışında tutulması ve kişi sayısının az olması sayılabilir. Bu konu ile ilgili olarak yapılacak olan bundan sonraki araştırmalarda terapi alan çocuklar ve terapi almayan çocuklar arasında karşılaştırma yapılabilir. Bundan sonraki araştırmalarda annelerin yanı sıra babaların da dahil edildiği daha büyük bir örneklem sayısıyla çalışılabilir.

Anahtar Kelimeler: *Annelik, Çocukluk, Çocukluk Dönemi İstismarı, Öfke Düzeyi, Aile İşleyişi.*

ABSTRACT

Anger In Children Applied to Women And Family Health Centers: An Evaluation Regarding the Chilhood Experience of Abuse in Mothers and Children, Family Functioning and Level of Maternal Agression.

This study has three basic aims. The first aim is to investigate if there is a relationship between the childhood abuse experiences of the mother's and the children. The second aim is to investigate if there is a relationship between mother's and children's childhood abuse experiences and their level of anger. The last aim is to investigate if there is a relationship between mothers' and children's childhood abuse experiences and their family functioning.

The mothers who participated into the research were given a consent form, sociodemographic form, Childhood Trauma Questionnaire, State-Trait Anger Expression Inventory and Family Functioning Questionnaire. Children were given Abuse Definition Survey and Screening Form, State-Trait Anger Expression Inventory, and Family Functioning Questionnaire. The research has been applied to 200 total, 100 children and their mothers, from the European and Asian parts of Istanbul.

When the sociodemographic information was evaluated in terms of childhood abuse experience of children, it was found that there is only a significant difference among gender variable in favor of men on the subscale of economical abuse. Also a significant difference has found in terms of children's age variable. A significant difference has found in terms of mothers age and education variable on the economical abuse subscale. A significant difference has found in terms of fathers education variable between abuse experience but not a significant difference has found in terms the economical status. In terms of fathers age variable a significant difference has found for physical abuse. It was found a significant relationship between children's childhood abuse experiences and their anger level and family functioning, however there is no significant relationship between the mothers' childhood abuse experiences and their level of anger while a significant relationship was found concerning family functioning. It was observed that there is no significant relationship between the childhood abusive experiences of children and mothers' and their level of anger. Also it was found that there is a significant relationship between the family functioning of children and mothers. When the variables that predict the anger level of children it was observed that a lot of variables were significant.

There might be several reasons of not having a significant relationship between the the mediatory role of family functioning on the relationship between the abusive experiences of children and mothers' and their level of anger. Mothers' awareness raising, solving the childhood abuse problem with their current family and environment well functioning, bringing their children to the therapy, exclusion of the fathers from the research, and the low number of research participants maybe the reason of this insignificant relationship. For further research in this area it might be suggested to hold comparative groups for children who receive therapy support and

who do not. The same research can be reapplied including not only mothers but also fathers with larger samples.

Key Words: *Motherhood, Childhood, Childhood Age Abuse, Level of Anger, Family Functioning.*

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR iii

ÖZET iv

ABSTRACT v

İÇİNDEKİLER vii

TABLOLAR LİSTESİ xiii

ŞEKİLLER LİSTESİ xvi

1. Giriş 1

1.1. Bir Travma Olarak Çocukluk Dönemi İstismar Yaşantısının Tarihsel Gelişimi 5

1.2. Çocuk Hakları ve Çocukluk Dönemi İstismar 6

1.3. Bir Travma Olarak Çocukluk Dönemi İstismar Yaşantısı 7

1.3.1. Bir Travma Olarak Çocukluk Dönemi İstismar Yaşantısının Türleri 13

1.3.1.1. Çocukluk Dönemi Fiziksel İstismar 13

1.3.1.1.1. Fiziksel İstismarın Fiziksel Belirtileri 15

1.3.1.1.2 Fiziksel İstismarın Davranışsal Belirtileri 16

1.3.1.1.3. Fiziksel İstismarın Sonuçları 16

1.3.1.2. Çocukluk Dönemi Duygusal İstismar 17

1.3.1.2.1. Duygusal İstismarın Sonuçları 18

1.3.1.3. Çocukluk Dönemi İhmal 20

1.3.1.3.1. İhmalin Sonuçları 21

1.3.1.4. Çocukluk Dönemi Cinsel İstismar 21

1.3.1.4.1. Cinsel İstismar Türleri 22

1.3.1.4.2. Cinsel İstismarına Neden Olan Etmenler 23

1.3.1.4.3. Cinsel İstismarın Sonuçları 23
1.3.1.5. Çocukluk Dönemi Ekonomik Sömürü ve Çocuk İşçiliği 24
1.3.1.5.1. Çocuk İşçiliğinin Nedenleri 25
1.3.2. Bir Travma Olarak Çocukluk Dönemi İstismar Yaşantısını Açıklayan Kuramlar 26
1.3.2.1. Psikodinamik-Psikiyatrik Kuram 26
1.3.2.2. Sosyal Öğrenme Kuramı 27
1.3.2.3. Psiko Sosyal Model 27
1.4. Bir Travma Olarak Çocukluk Dönemi İstismar Yaşantıları İle Öfke ve Öfke Yaşantısını Açıklayan Kavramlar 27
1.4.1. Öfkenin Tanımı ve Nedenleri 28
1.4.2. Öfkeyi Açıklayan Kuramlar 30
1.4.2.1. Biyolojik Temellere Dayanan Kuramlar 31
1.4.2.2. Psikanalitik Kuram 31
1.4.2.3. Engelleme- Saldırganlık Hipotezi 33
1.4.2.4. Yeniden Formüle Edilmiş Engellenme- Saldırganlık Hipotezi 33
1.4.2.5. Sosyal Öğrenme Kuramı 34
1.4.2.6. Bilişsel Görüş 34
1.4.2.7. Diğer Kuram ve Yaklaşımlar 35
1.5. Bir Travma Olarak Çocukluk Dönemi İstismar Yaşantıları ve Ailenin İşlevi 35
1.5.1. Ailenin Tanımı 36
1.5.2. Aile Türleri 37
1.5.3. Ailenin İşlevi 38

1.6. Türkiye' de Çocukluk Dönemi İstismarı ile Yapılan Araştırmalar 43

1.7. Yurtdışın' da Çocukluk Dönemi İstismarı ile Yapılan Araştırmalar 47

1.8. Araştırmanın Önemi 53

1.9. Araştırmanın Amacı 54

2. Yöntem 55

2.1. Örneklem 55

2.1.1. Çocuk/Ergen Örneklemi 57

2.1.2. Anne Örneklemi 59

2.1.3. Baba İle İlgili Betimsel Özellikler 60

2.2. Veri Toplama Araçları 61

2.2.1. Anne Formları 62

2.2.1.1. Sosyo-Demografik Form 62

2.2.1.2. Çocukluk Çağı Örselenme Ölçeği 62

2.2.1.3. Durumluk Sürekli Öfke Ölçeği 63

2.2.1.4. Aile İşleyiş Biçimi Ölçeği 64

2.2.2. Çocuk ve Ergen formları 66

2.2.2.1. İstismar Tanımlama Anketi Tarama Formu 66

2.2.2.2. Durumluk Sürekli Öfke Ölçeği 67

2.2.2.3. Aile İşleyiş Biçimi Ölçeği 67

2.3 İşlem 67

3. Bulgular 69

3.1. İstismar Puanları Açısından Örneklemde Yer Alan Çocuklar ve Annelerin Yüzdelik Değerleri 69

3.2. Çocukların İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu Puanları ve Alt Ölçekleri Araştırmada Kapsanan Sosyodemografik Değişkenler Açısından Karşılaştırılması 71

3.3. Araştırmanın Temel Değişkenleri Arasındaki İlişkiler İle İlgili Bulgular 79

3.3.1. Çocukların, Öfke Düzeyi Puanı İle Çocukluk Dönemi İstismar Puanı Arasındaki İlişki 79

3.3.2. Çocukların, Aile İşleyiş Biçimi Düzeyi İle Çocukluk Dönemi İstismar Yaşantıları Arasındaki İlişki 83

3.3.3. Çocukların Öfke Düzeyi Puanı İle Çocukların Aile işleyiş Biçimi Puanı Arasındaki İlişki 88

3.3.4. Annelerin, Öfke Düzeyi Puanı İle Annelerin Çocukluk Çağı Örselenme Puanı Arasındaki İlişki 91

3.3.5. Annelerin, Aile işleyiş Biçimi Puanı İle Çocukluk Çağı Örselenme Puanı Arasındaki İlişki 94

3.3.6. Annelerin Öfke Düzeyi Puanı İle Annelerin Aile işleyiş Biçimi Puanı Arasındaki İlişki 97

3.3.7. Çocukların Çocukluk Dönemi İstismar Yaşantıları Puanı İle Annelerin Çocukluk Dönemi İstismar Yaşantıları Puanı Arasındaki İlişki 100

3.3.8. Çocukların, Öfke Düzeyleri Puanı İle Annelerin Çocukluk Dönemi İstismar Yaşantıları Puanı Arasındaki İlişki 103

3.3.9. Çocukların, Aile İşleyiş Biçimi Puanı İle Anneleri Çocukluk Dönemi İstismar Yaşantıları Puanı Arasındaki İlişki 106

3.3.10. Annelerin, Öfke Düzeyleri Puanı İle Çocukların Çocukluk Dönemi İstismar Yaşantıları Puanı Arasındaki İlişki 109

3.3.11. Annelerin, Aile İşleyiş Biçimi Puanı İle Çocukların Çocukluk Dönemi İstismar Yaşantıları Puanı Arasındaki İlişki 113

3.3.12. Annelerin, Öfke Düzeyleri Puanı İle Çocukların Öfke Düzeyleri Puanı Arasındaki İlişki 117

3.3.13. Annelerin, Aile İşleyiş Biçimi Puanı İle Çocukların Aile işleyiş Biçimi Puanı Arasındaki İlişkisi 120

3.3.14. Çocukların, Aile İşleyiş Biçimi Puanı İle Annelerin Öfke Düzeyleri Puanı Arasındaki İlişki 123

3.4. Çocukların Öfke Düzeyini Yordayan Değişkenler 125

3.4.1. Çocukların, Sürekli Öfke Puanını Yordayan Değişkenleri Belirlemek Amacıyla Yapılan Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları·····125

3.4.2. Çocukların, Öfke İçte Puanını Yordayan Değişkenleri Belirlemek Amacıyla Yapılan Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları·····127

3.4.3. Çocukların, Öfke Dışta Puanını Yordayan Değişkenleri Belirlemek Amacıyla Yapılan Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları·····128

3.4.4. Çocukların, Öfke Kontrol Puanını Yordayan Değişkenleri Belirlemek Amacıyla Yapılan Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları·····129

4. Tartışma·····131

4.1.1. Çocukluk Dönemi İstismar Puanları Açısından Örneklemde Yer Alan Çocuklar ve Annelerin Yüzdelik Değerlerini tartışılması·····131

4.1.2 Çocukların Çocukluk Dönemi İstismar Puanlarının Araştırmada Kapsanan Sosyodemografik Özellikleri Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması·····132

4.1.3 Araştırmanın Temel Değişkenleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulguların Tartışılması·····134

4.1.3.1. Çocukların, Çocukluk Dönemi İstismar Yaşantıları İle Öfke Düzeyleri ve Aile İşleyiş Biçimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi·····134

4.1.3.2. Annelerin, Çocukluk Dönemi İstismar Yaşantıları İle Öfke Düzeyleri ve Aile İşleyişi Biçimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi·····137

4.1.3.3. Annelerin ve Çocukların Çocukluk Dönemi İstismar Yaşantıları İle Öfke Düzeyleri ve Aile İşleyiş Biçimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi·····139

4.1.4. Çocukların Öfke Düzeyini Yordayan Değişkenler·····142

4.1.4.1. Çocukların, Sürekli Öfke Puanını Yordayan Değişkenleri Belirlemek Amacıyla Yapılan Aşamalı Regresyon Analizin Değerlendirilmesi·····142

4.1.4.2. Çocukların, Öfke İçte Puanını Yordayan Değişkenleri Belirlemek Amacıyla Yapılan Aşamalı Regresyon Analizi Değerlendirilmesi·····143

4.1.4.3. Çocukların, Öfke Dışta Puanını Yordayan Değişkenleri Belirlemek Amacıyla Yapılan Aşamalı Regresyon Analizinin Değerlendirilmesi·····143

4.1.4.4. Çocukların, Öfke Kontrol Puanını Yordayan Değişkenleri Belirlemek Amacıyla Yapılan Aşamalı Regresyon Analizinin Değerlendirilmesi 144

4.2. Araştırmanın Doğurguları 144

4.3. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Geleceğe Yönelik Öneriler 145

5. Kaynaklar 147

6. Ekler 155

Ek A 155

Ek B 158

Ek C 164

Ek D 170

Ek E 172

Ek F 175

Özgeçmiş 178

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 2.1. Araştırmada Yer Alan Ailelerin Betimsel Özellikleri 56

Tablo 2.2. Çocuk/Ergen Örnekleminin Betimsel Özellikleri 58

Tablo 2.3. Annelerin Betimsel Özellikleri 60

Tablo 2.4. Babaların Betimsel Özellikleri 61

Tablo 3.1.1. Çocukluk Dönemi İstismar Puanları Açısından Örneklemde Yer Alan Çocukların Yüzde Kaçı Ortalamanın 1 Standart Sapma Üzerinde Puanının Sonuçları 69

Tablo 3.1.2. İstismar Puanları Açısından Örneklemde Yer Alan Annelerin Yüzde Kaçı Ortalamanın 1 Standart Sapma Üzerinde Puanının Sonuçları 70

Tablo 3.2.1. Çocukların İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu Puanları ve Alt ölçeklerinin Cinsiyet Değişkeni Açısından Karşılaştırılması için Yapılan Bağımsız Grup t- Testi Sonuçları 71

Tablo 3.2.2. Çocukların İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu Puanı ve Alt Ölçekleri Puanlarının Yaş Değişkeni Açısından Karşılaştırılması için Yapılan Bağımsız Grup T- Testi Sonuçları 72

Tablo 3.2.3. Çocukların İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu Puanı ve Alt Ölçekleri Puanlarının Annenin Yaş Değişkeni Açısından Karşılaştırılması için Yapılan Bağımsız Grup T- Testi Sonuçları 74

Tablo 3.2.4. Çocukların İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu Puanı ve Alt Ölçeklerinin Babanın Yaşı Değişkeni Açısından Karşılaştırılması için Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları 75

Tablo 3.2.5. Çocukların İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu Puanı ve Alt Ölçekleri Puanlarının Annenin Eğitim Düzeyi Değişkeni Açısından Karşılaştırılması için Yapılan Bağımsız Grup T- Testi Sonuçları 76

Tablo 3.2.6. Çocukların İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu Puanı ve Alt Ölçekleri Puanlarının Babanın Eğitim Düzeyi Değişkeni Açısından Karşılaştırılması için Yapılan Bağımsız Grup T- Testi Sonuçları 77

Tablo 3.2.7. İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu Puanı ve Alt Ölçekleri Puanlarının Ekonomik Düzey Değişkeni Açısından Karşılaştırılması için Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları 78

Tablo 3.3.1.1. Çocukların, Durumluk Sürekli Öfke Ölçeği Alt Ölçekleri ile İstismarı Tanımlama Anketi Tarama Formu Ölçeği Alt Ölçekleri ve Toplam Puanı Arasındaki İlişkiler İle İlgili Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayıları····79

Tablo 3.3.2.1. Çocukların, Aile İşleyiş Biçimi Ölçeği Alt Ölçekleri ve Toplam Puanı ile İstismarı Tanımlama Anketi Tarama Formu Ölçeği Alt Ölçekleri ve Toplam Puanı Arasındaki İlişki İle İlgili Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayıları····83

Tablo 3.3.3.1. Çocukların, Durumluk Sürekli Öfke Ölçeği Alt Ölçekleri ile Çocukların Aile İşleyiş Biçimi Ölçeği Alt Ölçekleri ve Toplam Puanı Arasındaki İlişki İle İlgili Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayıları····88

Tablo 3.3.4.1. Annelerin, Durumluk Sürekli Öfke Alt Ölçekleri ile Çocukluk Çağı Örselenme Alt Ölçekleri ve Toplam Puanı Arasındaki İlişki İle İlgili Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayıları····91

Tablo 3.3.5.1. Annelerin, Aile İşleyiş Biçimi Ölçeği Alt Ölçekleri ve Toplam Puanları ile Çocukluk Çağı Örselenme Ölçeği Alt Ölçekleri ve Toplam Puanı Arasındaki İlişki İle İlgili Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayıları····94

Tablo 3.3.6.1. Annelerin, Durumluk Sürekli Öfke Ölçeği Alt Ölçekleri ile Annelerin Aile İşleyiş Biçimi Ölçeği Alt Ölçekleri ve Toplam Puanı Arasındaki İlişki İle İlgili Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayıları····97

Tablo 3.3.7.1. Çocukların, Çocuklukların İstismar Tanımlama Anketi Tarama Formu Ölçeği Alt Ölçekleri ve Toplam Puanları ile Annelerin Çocukluk Çağı Örselenme Ölçeği Alt Ölçekleri ve Toplam Puanı Arasındaki İlişki İle İlgili Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayıları····100

Tablo 3.3.8.1. Çocukların, Durumluk Sürekli Öfke Ölçeği Alt Ölçekleri ile Annelerin Çocukluk Çağı Örselenme Ölçeği Alt Ölçekleri ve Toplam Puanı Arasındaki İlişki İle İlgili Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayıları····103

Tablo 3.3.9.1. Çocukların, Aile İşleyiş Biçimi Ölçeği Alt Ölçekleri ve Toplam Puanları ile Annelerin Çocukluk Çağı Örselenme Ölçeği Alt Ölçekleri ve Toplam Puanı Arasındaki İlişki İle İlgili Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayıları····106

Tablo 3.3.10.1. Araştırma Grubunun Annelerin, Durumluk Sürekli Öfke Ölçeği Alt Ölçekleri ile Çocukları İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu Ölçeği Alt Ölçekleri ve Toplam Puanı Arasındaki İlişki İle İlgili Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayıları····109

Tablo 3.3.11.1. Araştırma Grubunun Annelerin, Aile İşleyiş Biçimi Ölçeği Alt Ölçekleri ve Toplam Puanları ile Çocukların İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu Ölçeği Alt Ölçekleri ve Toplam Puanı Arasındaki İlişki İle İlgili Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayıları·····113

Tablo 3.3.12.1. Annelerin, Durumluk Sürekli Öfke Ölçeği Alt Ölçekleri ile Çocukları Durumluk Sürekli Ölçeği Öfke Alt Ölçekleri Arasındaki İlişki İle İlgili Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayıları·····117

Tablo 3.3.13.1. Annelerin, Aile İşleyiş Biçimi Ölçeği Alt Ölçekleri ve Toplam Puanları ile Çocukların Aile İşleyiş Biçimi Ölçeği Alt Ölçekleri ve Toplam Puanı Arasındaki İlişki İle İlgili Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayıları·····120

Tablo 3.3.14.1. Çocukların, Aile İşleyiş Biçimi Ölçeği Alt Ölçekleri ve Toplam Puanları ile Annelerin Durumluk Sürekli Öfke Ölçeği Alt Ölçekleri Arasındaki İlişki İle İlgili Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayıları·····123

Tablo 3.4.1.1. Çocukların, Sürekli Öfke Puanını Yordayan Değişkenleri Belirlemek Amacıyla Yapılan Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları·····126

Tablo 3.4.2.1. Çocukların, Öfke İçte Puanını Yordayan Değişkenleri Belirlemek Amacıyla Yapılan Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları·····127

Tablo 3.4.3.1. Çocukların, Öfke Dışta Puanını Yordayan Değişkenleri Belirlemek Amacıyla Yapılan Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları·····128

Tablo 3.4.4.1. Çocukların, Öfke Kontrol Puanını Yordayan Değişkenleri Belirlemek Amacıyla Yapılan Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları·····130

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1.1. Çocukluk Dönemi İstismar Yaşantısının Risk Etmenleri **10**

Şekil 1.2. Gelişimsel Ekolojik Model **12**

Şekil 1.3. İstismarın Ortaya Çıkışındaki Etmenler **19**

Şekil 1.4. Çocukluk Dönemi İstismar Türlerinin Şematik Gösterilişi **25**

BÖLÜM 1
GİRİŞ

Çocukluk dönemi, bebekliğin sona erdiği 1,5 yaştan ergenlik döneminin başladığı 12-14 yaşlarına kadar devam eden dönemdir (Polat, 2001). Ergenlik dönemi ise, erinlik ile başlayıp yetişkinliğe kadar süren bir dönemi kapsamaktadır. Bu dönem, çocukluk ve yetişkinlik arasında geçiş dönemi oluşturmaktadır (İnanç, Bilgin, Atıcı, 2004). Ergenlik dönemi yaklaşık olarak 11-13 yaşlarında başlayıp 20-22 yaşına kadar süre gelen bir dönemdir (Aydın, 1997). Yetişkinlik dönemi, 22-60 yaş dönemi arasında süren gelişim dönemidir. 22-28 yaş arası yetişkinlik dünyasına giriş olarak tanımlanırken, 28-30 yaş arası yetişkinlikte geçiş dönemi, 33-40 yaş arası durulma dönemi, 40-45 yaş orta yaş geçiş dönemi, 45-50 yaş arası orta yaş dönemi, 50-60 yaş arası geçiş ve orta yaş birikim dönemidir (Morris, 2002).

Çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik dönemindeki kişiler çeşitli travmaya maruz kalabilmektedirler ve travmaya karşı farklı tepkiler gösterebilmektedirler. Travma, yetişkinlik döneminde olabilecek acı verici olaylarla ilgili olabileceği gibi çocukluk döneminde ve çocukluktan süregelen bir şekilde devam eden yaşantılar seklinde de olabilmektedir (Çelik, 2009).

Travma, DSM-IV'e göre, kişinin gerçek bir ölüm ya da ölüm tehdidi içerecek biçimde ağır yaralanması veya kendisinin ya da başkalarının fizik bütünlüğüne tehdit oluşturan bir olaya maruz kalması ya da tanık olması olarak tanımlanmaktadır. (DSM IV, 2007). Kişi yaşadığı ya da maruz kaldığı olay karşısında korku, çaresizlik ve dehşet duygularını yoğun olarak yaşamaktadır (Çelik, 2009).

Travma, bireyin ruhsal ve bedensel varlığını çok değişik biçimlerde sarsan, inciten, yaralayan her türlü olaydır. Travmatik olaylar arasında, doğal afetler, savaş, soygun, trafik ve uçak kazaları, ağır dayak, işkence görmek, tecavüz, çocukluk dönemi istismar vb. gibi herkes için ağır stres oluşturabilecek olaylar sayılabilmektedir (Öztürk, 2002).

Bu çalışmada, travmatik olaylardan, çocukluk dönemini oldukça etkileyen çocukluk dönemi istismarı konu olarak ele alınmıştır.

Çocukluk dönemi istismarı, anne, baba, bakıcı veya diğer yetişkinlerin, çocuğa bilinçli olarak fiziksel zarar vermelerini, çocuğun kötü beslenmesine yol açmalarını, çocuğu cinsel amaçlı ya da çıkar amaçlı kullanmalarını, bundan da öte çocuğun normal fiziksel ve zihinsel gelişimini kısıtlayıcı her türlü faaliyette bulunmalarını içermektedir (Siyez, 2003). İstismarın dört çeşidi vardır: fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar, ihmal.

Araştırmacı yaptığı gözlem ve literatür incelemesi sonucunda, çocuk istismarı alanında çocuklar ve anneleri ile yapılan araştırmaların az olması sebebiyle, çocukların ve annelerinin öfkeyi ifade ediş düzeylerinin çocukluk dönemi istismarlarıyla ilişkili olup olmadığını araştırmaya karar vermiştir.

Çocukluk dönemi istismarı ve öfke ile ilgili yapılan araştırmalarda; çocukluk döneminde istismara uğrayan çocukların büyük bir öfke yaşadığı ve bu öfkeyi başkalarına karşı saldırgan davranışlar göstererek yansıttıkları görülmektedir (Bekçi, 2006).

Çocukluk çağında yaşanan duygusal travmaların ileriki yıllarda ortaya çıkabilen kişilik bozuklukları, depresyon, madde kullanımı, anti sosyal davranış bozuklukları gibi birçok ruhsal sorunla ilişkili olduğunu gösteren birçok araştırma yapılmıştır. Çocukluk yaşantılarında ihmal ve istismar öyküsü bulunan yetişkinler, ruhsal sorunlar açısından daha yüksek risk altındadırlar. Çocukların örseleyici yaşantı durumlarında travmaya özgün davranış kalıpları (çabuk tepki verme, kaçınma, çaresizlik, yıkıcı davranışlar) geliştirdiği ve bunları, oluşan bilişsel şemalar yoluyla yetişkin yaşama taşıdıkları ileri sürülmektedir. Bu çocukların erişkin dönemdeki ilişkilerinde çocukluktaki kötüye kullanma, saldırıya uğrama, şiddet ve örselenme sahnelerini yineleyici biçimde yaşadıkları düşünülmektedir **(**Durmuşoğlu ve Doğru, 2006).

Anne ve babanın çocuk üzerinde çok ciddi etki bırakan ceza yöntemleri, çocukların ileriki yaşamlarına öğrendiklerini aktarmaları ve kendi çocuklarına da istismar uygulama ihtimalini arttırmaktadır (Kutlu, Batmaz, Bozkurt, Gençtürk ve Gül, 2007).

Araştırılmak istenen diğer bir konu ise çocukların ve annelerinin, ailenin aile işlevlerini yerine getirip getirememesi ile çocukluk dönemi istismar yaşantılarının arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

Toplumun en küçük birimi olan ailenin, insan yaşamında önemli bir yeri vardır. Kişilerin beden ve ruh sağlığı için gerekli sevgi, şefkat, yakın ilgi ve bakım bulabilecekleri en doğal ortam ailedir. Bireyin, yaşamından doyum sağlaması, işlevsel bir kişi olarak yetişmesi önce aile çevresinde sağlanmaktadır (Bulut, 1990).

Lewis, Beavers, Gosselt ve Philips, işlevlerini beklenen düzeyde yerine getiren aileleri fonksiyonel aileler; aile içi etkileşimin bozuk olması nedeniyle işlevlerini yerine getiremeyen aileleri ise fonksiyonel olmayan aileler olarak tanımlamıştır (aktaran Bulut, 1990).

Çocukların ve annelerinin, aile işlevleri, işlevsel ve sağlıklı olduğunda, çocukluk dönemi istismarının ortaya çıkmayacağı düşünülmektedir. Aile işlevlerinin işlevsel ve sağlıklı olmadığı durumlarda çocukların istismara daha açık hale geleceği düşünülmektedir. Aynı zamanda çocuğun istismar yaşaması durumunda, ailenin işlevsel olması bu stres durumuyla başa çıkabilecekleri ve çocuğu koruyabilecekleri düşünülmektedir. Ailelerin işlevsel olmamasında ise bu stres durumuyla başa çıkamayacakları ve çocuğun daha fazla zarar görmesine sebep olabilecekleri, çocuğu korumalarının zorlaşacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın konusu, çocuğun korunduğu, sağlıklı, mutlu ve güvenli bir şekilde yetiştirildiği bir ortam olarak değerlendirilen aile ortamının, zaman zaman olumsuz ve örseleyici sonuçların ortaya çıktığı bir ortama dönüşebilmesini içermektedir. Aile, çocuklarıyla iletişim sürecinde bazen bilerek, bazen de bilmeyerek çocukların fiziksel, sosyal ve psikolojik gelişimini engelleyecek davranışlarda bulunur (Bekçi, 2006). Bu çalışmanın diğer bir konusu da çocukların fiziksel, sosyal ve psikolojik gelişimini engelleyecek çocukluk dönemi istismar yaşantılarının sonucunda gösterdikleri tepkilerden biri olan öfkedir. Aynı zamanda istismara uğrayan veya uğramayan çocukların annelerinde de çocukluk döneminde yaşadıkları istismarın

olup olmadığı, annenin çocukluk dönemi istismar yaşantısı ile öfke ve aile işleyişi arasında ilişkinin olup olmadığı amaçlanmaktadır.

1.1. Bir Travma Olarak Çocukluk Dönemi İstismar Yaşantısının Tarihsel Gelişimi

Çocukluk dönemi istismarı ile ilgili ilk tıbbi tanımı, Fransız Adli Profesörü Ambres Tardieu, 1860 yılında, dövülerek öldürülen 32 çocuğun otopsi sonucunda elde ettiği bulguları derleyerek yapmıştır (Akçay, 2008).

Amerika Birleşik Devletinde bildirilen ilk çocukluk dönemi istismar olayı ise, Marry Ellen Wilson adında üvey annesi ile birlikte yaşayan sekiz yaşındaki bir kız çocuğunun üvey annesi tarafından dayak yemesi ve eve gelen bir misafirin bu dayak olayına tanıklık etmesi sonucunda eve ilgili kurumlara yaptığı şikayetle gündeme gelmiştir. 1874 yılında yaşanan bu olay sonrasında, misafir gözlemledikleri karşısında, bir çok yere şikayette bulunmuş fakat cevap alamamıştır. En son olarak başvuruda bulunduğu Hayvanları Koruma Derneğinden destek görebilmiştir. Bu destek sonrasında Marry Ellen bir bakım evine gönderilmiş, üvey annesi de bir yıl hapis cezasına çarptırılmıştır. Marry Ellen'ni davada savunan avukat Elbridge Gerry tarafından olaydan sekiz ay sonra çocuklara yönelik ilk dernek Amerika Birleşik Devletlerinde kurulmuştur (Akçay, 2008).

Ülkemizde ise dayak olgusunun istismar kapsamına alınması 1985 yılında gerçekleşmiştir. 1986 yılında Ankara' da Çocuk İstismarını Önleme Derneği kurulmuştur (Polat, 2001). 1983' ten bu yana SHÇEK istismara maruz kalan

çocukların resmi tek başvuru merkezi olarak faaliyet göstermektedir (Akçay, 2008; Polat, 2001).

1.2. Çocuk Hakları ve Çocukluk Dönemi İstismar

Dünyada çocuk haklarıyla ilgili olarak 26 Eylül 1924' de bir bildirge kabul edilmiştir (Akçay, 2008). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme ise Türkiye Cumhuriyeti devletinin de üye olduğu Birleşmiş Milletler tarafından 1989'da düzenlenmiştir (Atamer, 2005). Türkiye Cumhuriyeti bu sözleşmeyi 9 Aralık 1994 tarihinde onaylamış ve 27 Ocak 1995 tarihinde resmi gazetede yayınlayarak iç hukuk kuralına dönüştürmüş ve uygulanmaya başlamıştı (Akçay, 2008).

Çocuk Haklarına Dair Sözleşme üç maddeden oluşmaktadır. Birinci maddede 18 yaşından küçük çocukların, yaşam, gelişim, koruma ve katılım ile ilgili haklarının devlet tarafından güvence altına alınmıştır. Ayrıca bu temel haklar ile ilgili olarak devlete düşen görevler belirlenmiştir. İkinci ve üçüncü madde ise Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin öğretilmesi, yürürlüğe girmesi ve uygulanması yer almaktadır (Akçay, 2008).

Çocuk Haklarına Dair Sözleşmeye göre 18 yaşının altında olan çocukların, sömürü ve kötü muameleden korunmaları ve bu korunmanın sağlanması için gerekli olan şartlardan bahsedilmektedir (Atamer, 2005).

1.3. Bir Travma Olarak Çocukluk Dönemi İstismar Yaşantısı

Travma, bireyin ruhsal ve bedensel varlığını çok değişik biçimlerde sarsan, inciten, yaralayan her türlü olaydır. Travmatik olaylar arasında, doğal afetler, savaş, soygun, trafik ve uçak kazaları, ağır dayak, işkence görmek, tecavüz, çocukluk dönemi istismar vb. gibi herkes için ağır stres olabilecek olaylar sayılabilmektedir (Öztürk, 2002).

Bu araştırmada bu travmatik olaylardan çocukluk dönemi istismarı ele alınmıştır.

Dünya Sağlık Örgütüne göre, çocukluk dönemi istismar ve ihmali, 18 yaşın altında çocukların, sağlığını, hayatta kalma ve gelişimini etkileyen her türlü zarar verici davranışları içermektedir (http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs150/en/).

Çocukluk dönemi istismarı, anne, baba, bakıcı ya da diğer yetişkinler tarafından, bilinçli olarak fiziksel zarar verme, çocuğun kötü beslenmesine yol açma, cinsel amaçlı kullanma, çıkar için kullanma, bundan da öte çocuğun normal fiziksel ve zihinsel gelişimini kısıtlayıcı her türlü faaliyette bulunmayı içermektedir (Siyez, 2003).

Aynı zamanda çocuğun bakımından sorumlu erişkin kişi tarafında, çocuğun fiziksel, gelişimsel ve psikosoyal açıdan zarar verici her türlü tutum ve davranışları içermektedir (Polat, 2001).

Çocuk istismarı, erişkinlerin 18 yaşından küçük yaştaki kişilere karşı doğrudan ya da dolaylı olarak gerçekleştirdikleri her türlü kötü eylemdir (Aydın, 1997).

Türkiye' de, son yıllarda çocukluk dönemi istismarının önemi daha çok fark edilmekle birlikte çocukluk dönemi istismarını saptamaya ve önlemeye yönelik araştırmalar hız kazanmaktadır (Polat, 2001).

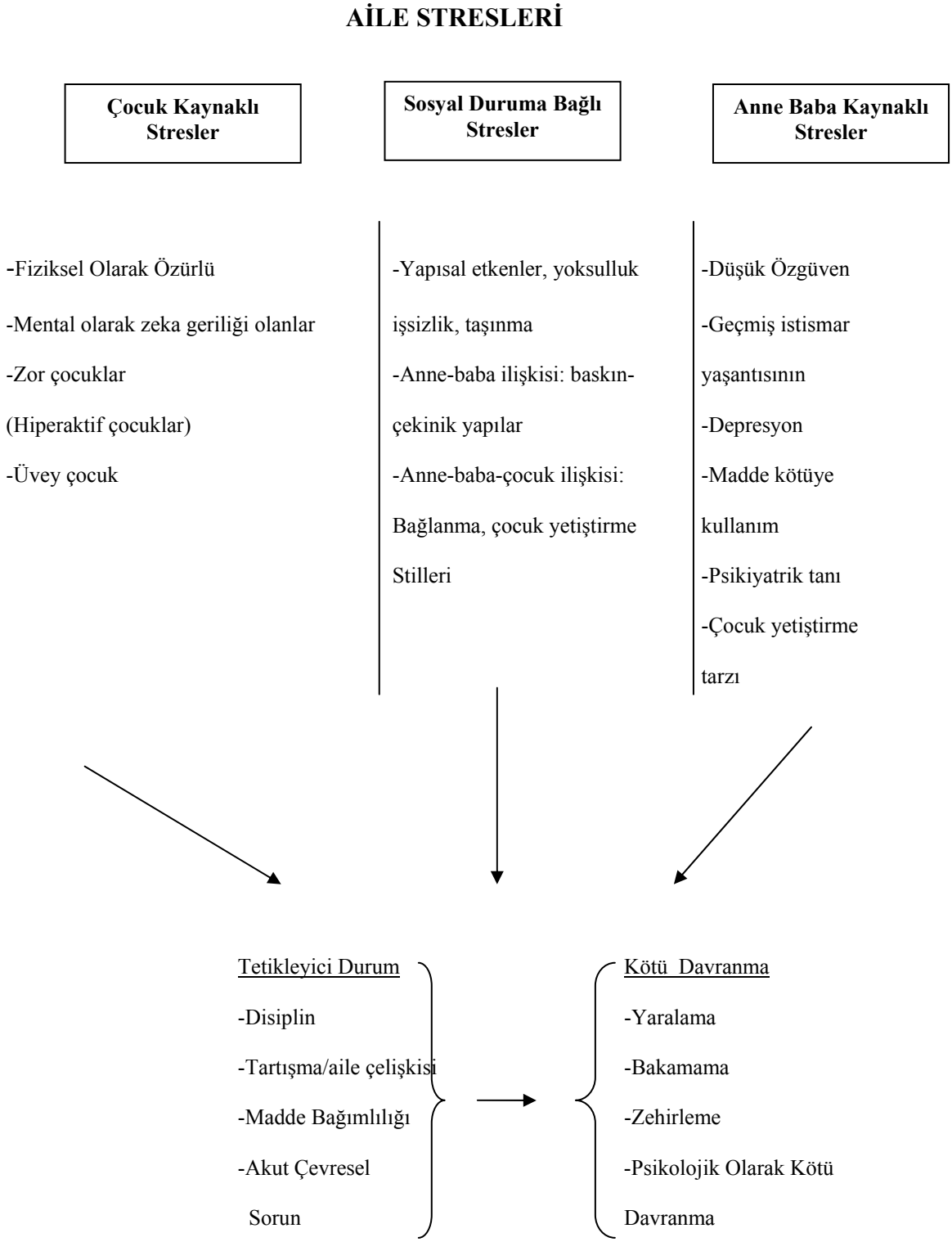
Çocuk dönemi istismar ve ihmali, anne- babanın ya da çocuğa bakmakla yükümlü kişinin, çocuğun sağlığını koruması gerekirken, çocuğu ihmal etmesi ve çocuğa her türlü fiziksel, duygusal, cinsel ya da sosyal açıdan zarar vermesi olarak tanımlanabilmektedir (Küpeli, Kanbur ve Derman, 2003).

Tıraş, Dilli, Dallar ve Oral'ın (2009), 2001-2005 yılları arasında Ankara' da yapmış oldukları bir araştırmada, çocuk istismarına uğrayan 215 çocuk değerlendirilmiştir. İstismara uğrayan çocuklar ve istismara neden olan kişilerin özellikleri, demografik bilgileri, istismar türleri, tıbbi bulguları ve ölüm oranları ile ilgili bilgiler kaydedilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında, istismarcıların daha çok babalar olduğu, babalardan sonra gelen grubun, baba ve anne dışındaki kişiler olduğu, üçüncü istismarcı grubun ise annelerden olduğu görülmüştür. İstismar türlerine bakıldığında, ihmalin ilk sırada yer aldığı ve daha sonra sırayla bunu, fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismarın takip ettiği görülmüştür.

Margaret Mead (1928), Ruth Benedict (1934), yaptıkları kültürel çalışmalarda, çocukların içinde bulundukları kültürel ortamın sonraki yetişkinlik yaşamlarında belirleyici olduğunu söylemişlerdir. Çocuk içine doğduğu aile ya da çevrede şiddet

gibi istismara uğruyorsa, yetişkinlik döneminde saldırgan davranışlar gösterme olasılığı artmaktadır (aktaran, Korbin, 2003).

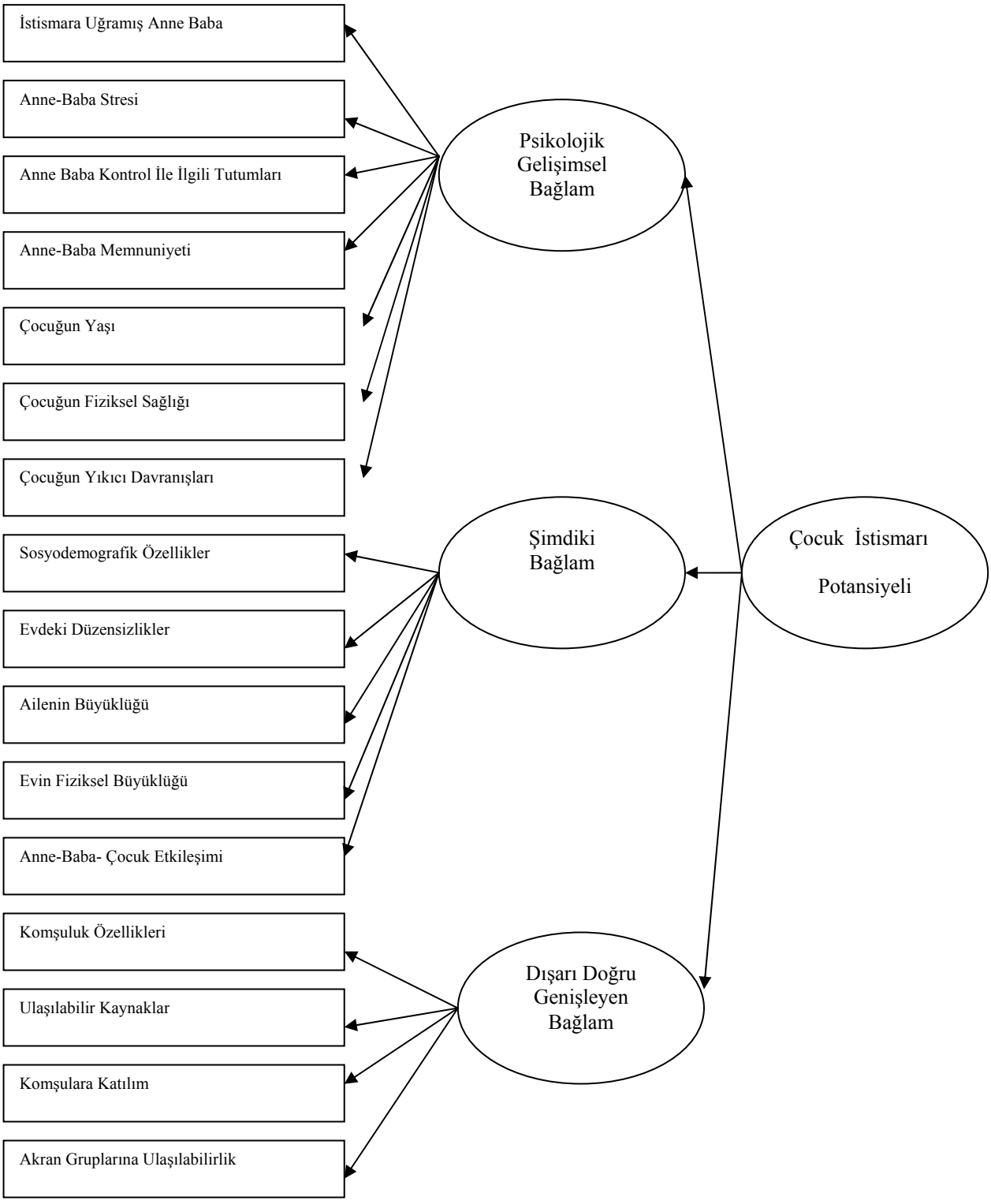
Çocukluk döneminde istismara maruz kalan kişilerin, yetişkinlik dönemlerinde ortaya çıkabilecek, sosyal, fiziksel ve ruh sağlığı alanları ile ilgili sonuçların neler olabileceği araştırılmıştır. Yapılan bu araştırmanın sonucunda, çocuk istismarının sosyal sonuçlarının, madde kullanımı ya da bağımlılığı, suçlu davranışlar, şiddet, riskli cinsel davranışlar olabileceği görülmüştür. Çocuk istismarının fiziksel sonuçlarına bakıldığında, yeme bozuklukları, astım, alerji, kalp ritim bozuklukları, bronşit, dolaşım problemleri, kalp bozuklukları, yüksek tansiyon, ülser gibi sağlık sorunları görülebilmektedir. Son olarak ruh sağlığı alanında, depresyon, Post Travmatik Stres Bozukluğu, kaygı bozuklukları ve intihar davranışı görülebilmektedir (Sikes and Hays, 2010).

Şekil 1.1. Çocukluk Dönemi İstismar Yaşantısının Risk Etmenleri

Kaynak: Akçay, Ş., (2008). İstanbul Üniversitesine Bağlı Tıp Fakültelerinde Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalları İle Travma ve Acil Cerrahi Birimlerinde Görev Yapan Son Dönem Tıpta Uzmanlık Öğrencilerinin Çocuk İhmali ve İstismarı Konusunda Bilgi, Deneyim ve Davranışlarını Belirleme Araştırması. Uzmanlık Tezi. S. 36.

Tüm bu risk faktörleri ailesel streslere, anne baba öfkesi / anne babanın aşırı tepkiselliği, aile çatışması ve aile uyumu olarak üç ana faktör ile de özetlenebilmektedir. Diğer risk faktörleri arasında, anne-baba-çocuk ilişkisi, anne-babanın çocuğa ilişkin algıları anne-babanın stres düzeyi, anne-babanın öfkesi / aşırı tepkiselliği, anne-babanın benlik saygısı olduğu görülmektedir (Stith, Liu, Davies, Boykin, Alder, Harris et al, 2009).

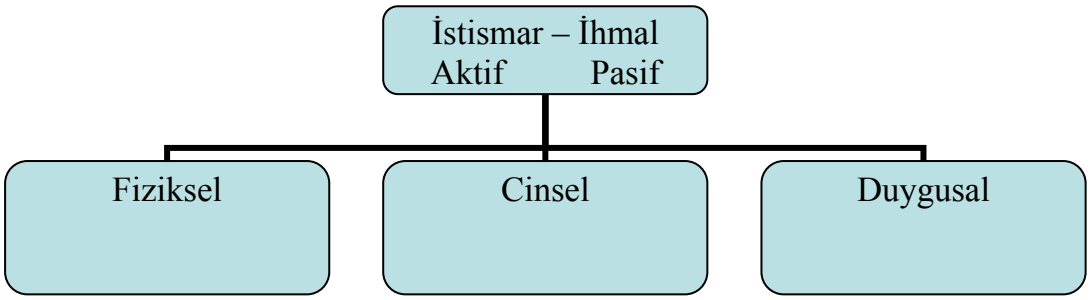

Şekil 1.2. Gelişimsel Ekolojik Model

Kaynak: Begle, A, M., Dumans, J. E., Hanson R. F. (2010). Predicting Child Abuse Potential: An Empirical Investigation of Two Theoretical Frameworks. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology39 (2), s. 211.*

1.3.1. Bir Travma Olarak Çocukluk Dönemi İstismar Yaşantısının Türleri

Çocukluk dönemi istismarının beş çeşidi vardır: fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar, ihmal ve ekonomik istismardır.

Şekil 1.3. Çocukluk Dönemi İstismar ve İhmal Türleri

Kaynak: Ünal F. (2008). Ailede Çocuk İstismarı ve İhmali. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 12 (1), 12.*

1.3.1.1. Çocukluk Dönemi Fiziksel İstismar

18 yaşından küçük çocuk ya da gencin ana babası ya da bakımından sorumlu başka kişi tarafından sağlığına zarar gelecek biçimde fiziksel hasara uğratılması, yaralanması ya da yaralanma riski taşımasıdır (Bekçi, 2006). Bu yaralanmalar ya da hasarlar tokat, sarsma, yakma, ısırma, bağlama veya sıcak suya batırma sonucu oluşabilmektedir. Aynı zamanda kırıklar, çürükler, yaralar, yanıklar, göz travmaları veya iç organ yaralanmaları şeklinde de görülebilmektedir (Atamer, 2005).

Fiziksel istismar, bir yetişkin tarafından 18 yaşından küçük çocuklara, kaza sonucu olmaksızın kasıtlı olarak yapılan her türlü, yaralama, yanma, zehirleme, kırık çıkık veya ölümle sonuçlanabilecek her türlü davranışlardır (Aydın, 1997).

Polat' a göre fiziksel istismar çocuğun kaza dışı her türlü yaralanmasıdır (Polat, 2001).

Fiziksel istismar, 18 yaşından küçük çocukların, bir yetişkin tarafından, elle ya da herhangi bir aletle vurma dövme, ısırma, tırmalama, kesme, yakma, boğma vb. kasıtlı olarak yapılan her türlü davranıştır (Öztürk, 2011).

Fiziksel istismar, çocuğun ebeveynleri tarafından, kasıtlı olarak, tokat, tekme, itme, yumruk, eşyaları kırma ve fırlatma, tükürme, ısırma, bıçak veya tabanca gibi çeşitli aletlerle vurma olarak tanımlanmaktadır (Kennair and Mellor, 2007; Yıldırım, 1998).

Fiziksel istismar, çocukluk dönemi istismar türleri içerisinde görülmesi ve belirlenmesi en kolay olan istismar türüdür (Tıraşçı ve Gönen, 2007).

Amerika Birleşik Devletleri' nin sağlık bölümü, anne-babaların bazı özelliklerinden yola çıkarak onların çocuklarına fiziksel istismar uygulayıp uygulamadığını anlamaya çalışmıştır. Bu özellikler, erken yaşta anne-baba olmak, bekar anne baba olmak, yaşları birbirine yakın birden fazla küçük çocuğa sahip olmak, çocukken fiziksel istismara uğramış olmak olabilmektedir (aktaran, Srednicki and Twaite, 2004).

Anne-babaların başa çıkma kaynaklarının yetersiz olması, sosyal yeteneklerin sınırlı olması, çocuklarını fiziksel olarak istismar etmeyle ilişkili olduğu düşünülmüştür (Srednicki and Twaite, 2004).

Çocuklara yöneltilen şiddet, istismarın türü, şiddeti, istismarcının özellikleri, istismara uğrayanın yaşı ve cinsiyeti, içinde bulunan kültürel bağlama göre kategorilendirilebilmektedir (Korbin, 2003).

1.3.1.1.1. Fiziksel İstismarın Fiziksel Belirtileri

Fiziksel istismarın belirtileri arasında dövülme, yanıklar, sallanmış bebek sendromu, zehirlenme, polle sendromu gösterilmektedir (Kara, Biçer ve Gökalp, 2004).

Dövme, açık elle, yumrukla veya bir alet kullanılarak çocuğa uygulanan fiziksel istismar sonucunda oluşan, morarma ve kırıklar da fiziksel istismar belirtileri arasında görülebilmektedir (Kara, Biçer ve Gökalp, 2004).

Sıcak su, sıcak içecekler ve sıcak banyo sonrasında ya da sıcak bir metalin vücuda değmesi sonucu oluşan yanıklar da fiziksel istismarın belirtileri arasında yer almaktadır (Polat, 2001).

Sallanmış bebek sendromu, özellikle 6 aydan küçük olan çocuğun şiddetle sallanmasından dolayı gerçekleşen beyin kanamaları ya da kollarda görülen morluklarla anlaşılabilmektedir (Polat, 2001; Öztürk, 2011).

Kasıtlı olarak ilaç ya da kimyasal madde kullanımı sonucunda çocukların zehirlenmelerinde ortaya çıkan bulantı, kusma vb. durumlar da fiziksel istismarın belirtileri arasında görülebilmektedir (Kara ve ark. 2004).

Polle sendromu, anne-baba ya da bakıcı tarafından çocukta hastalık varmış gibi doktora götürülmesidir. Bunun sonucunda yapılan teknikler sonucunda çocuk zarar görebilmektedir. Bazı çocuklarda ise anne baba ya da bakıcı doğrudan zarar vererek doktora götürmektedir (Öztürk, 2011).

1.3.1.1.2. Fiziksel İstismarın Davranışsal Belirtileri

Çocuklar, çekingen davranışlar sergiliyorsa, aşırı korku duygusu yaşıyorsa, eve gitmekten korkuyorsa, anne ve babadan aşırı çekiniyorsa, saldırgan davranışlar sergiliyorsa, kendine zarar verici davranışlar gösteriyorsa, insanlarla iletişim kurmakta zorlanıyorsa, geceleri altını ıslatma gibi regresif davranışlar gösteriyorsa, aile içinde fiziksel istismar olma olasılığı düşülmektedir (Öztürk, 2011).

1.3.1.1.3. Fiziksel İstismarın Sonuçları

Fiziksel istismara uğrayan çocuklarda saldırganlık ve suça yönelme davranışı görülebilmektedir. Daha ağır durumlarda çocuklarda davranım bozukluğu, karşı gelme bozukluğu, ayrılma kaygısı, ölüm kaygısı, aşırı yalnız ve yabancı hissetme, zorlayıcı düşünceler, aktivitelerden keyif alamama, dikkatsizlik, rahat uyuyama ya da kabuslar görme görülebilmektedir (Chan and Yeung. 2009; Taner ve Gökler, 2004).

Aynı zamanda bu çocuklarda madde kötüye kullanım, intihar, anti sosyal kişilik bozukluğu, fiziksel ve ruhsal travmaya bağlı olarak dikkat eksikliği ve hiperaktivite ve kaygı bozukluğu görülebilmektedir (Taner ve Gökler, 2004).

Ibabe ve Jaureguizar (2010), anne babasına şiddet uygulayan ergenlerle yaptıkları bir araştırmada, bu ergenlerin aile özellikleri araştırıldığında ergenlerin geçmişte istismar yaşadıkları ya da aile içi şiddete tanık oldukları görülmüştür.

Holt, Buckley ve Whelan (2008), göre aile içi şiddete maruz kalan çocuklar ve ergenler, duygusal, fiziksel ve cinsel istismara uğrama konusunda büyük risk altında olduklarını ve duygusal, davranışsal açıdan probleme geliştirebildiklerini söylemişlerdir.

1.3.1.2. Çocukluk Dönemi Duygusal İstismar

Duygusal istismar, çocuk ve gençlerin yetişkinler tarafından kendilerini etkileyen tutum ve davranışlara maruz bırakılması ya da gereksinim duydukları ilgi, sevgi ve bakımdan mahrum bırakılarak toplumsal ve bilimsel standartlara göre psikolojik hasara uğratılmaları durumudur (Kara ve ark. 2004).

Duygusal istismar, çocuğun kişilik, sosyal ve duygusal gelişimine engelleyen her türlü yetişkin davranışı olarak tanımlanmaktadır (Ünal, 2008).

Duygusal istismar, günlük yaşamda en çok rastlanan çocukluk dönemi istismar yaşantılarından biridir. Anne-baba ya da diğer yetişkinlerin, çocuktan yeteneklerinin üstünde bir performans beklemeleri ve çocuğa sözel şiddet içeren diğer davranışları olarak tanımlanmaktadır (Tıraşçı ve Gönen, 2007).

Duygusal istismar, sözel ve fiziksel olmayan çok ağır tehditleri ve cezaları da içermektedir (Gökler ve Taner, 2004).

Anne-baba veya bakıcı tarafından çocukları olumsuz etkileyebilen tutum ve davranışlarına maruz bırakılması, ilgi, sevgi ve bakımdan mahrum bırakılması olarak tanımlanmaktadır (Polat, 2001).

Duygusal istismar, çocuğa bağırma, reddetme, aşağılama, küfretme, yalnız bırakma, yanıltma, korkutma, tehdit etme, duygusal ihtiyaçlarını karşılamama, yaşından büyük sorumluluklar yükleme, kardeş ayrımı yapma, değer vermeme, önemsememe, küçük düşürme, alay etme, küfür etme, lakap takma, baskıcı otorite kurma, aşırı koruyucu olma, korkutucu cezalar verme, izole etme şeklinde görülebilmektedir (Karadeniz 2008; Tıraşçı ve Gönen, 2007).

1.3.1.2.1. Duygusal İstismarın Sonuçları

Duygusal istismarda bulunan anne-baba ve bakıcılar, sözel yolla ya da şiddet içeren bir dil ile çocukları aşağılama, çocuk ile arasına duygusal ve fiziksel olarak mesafe koyma, çocukta duygusal bir boşluk, sosyal yalıtılmışlık ve yalnızlık yaratma gibi davranışlar ortaya koyabilmektedir. Bu davranışlar, çocuğun gelişimini, anne-baba ve bakıcıya bağlanma stillerini, diğer insanlarla pozitif ilişkiler kurmalarını ve kuvvetli bir benlik algısı ve özgüven gelişimini etkilemektedir (İwaniec, 2003)

Duygusal istismara maruz kalan çocuklar devamlılık gösteren endişe ve korku duygularının bir sonucu olarak, gelişimsel ve işlevsel alanlarında uykuda huzursuzluk, acı ve ağrılar, kusma, ishal, yeme problemleri, alt ıslatma, kaka kaçırma gibi psikosomatik belirtiler gösterebilmektedirler. Aynı zamanda bu çocuklar, durgun, ilgisiz, sinirli ya da depresif belirtiler gösterebilmektedirler. Davranışları ile ilgili yalan söyleme ya da inkar etme yoluna gidebilmektedirler. Bazı çocuklarda ise regresif belirtiler olarak parmak emme, sallanma, bebeksi konuşmalar görülebilir (İwaniec, 2003, Iwaniec, Larkin and McSherry, 2007).

Duygusal istismar fiziksel ve cinsel istismarlar kadar travmatik olabilmektedir. Hatta duygusal istismar çocuklarda daha zarar verici olabilmektedir. Fiziksel ve cinsel istismar bedene bakılarak anlaşılabilme olasılığı varken, duygusal istismar fark edilmeden yıllarca çocuk zarar görmeye devam edebilmektedir (Markham, 1998).

Duygusal istismara maruz kalan bir çocukta yukarıda sayılan belirtilerin ortaya çıkmasına ve bu çocuğun ileriki yaşamında hangi kişilik özelliklerini taşıyan bir yetişkin olacağını belirleyen bazı temel faktörler olduğu düşünülmektedir (Iwaniec, Larkin and Higgins, 2006).

Zemin Hazırlayıcı Faktörler	***Çocuğun İçsel Süreçleri***	***Çevresel Faktörler***
-Erken bakım deneyimleri	**-Benlik algısı**	**- Okul**
İstismarın Özellikleri (Süresi, yoğunluğu)	**- İstismara ilişkin atıfları**	**- Akran İlişkileri**
	- Başa çıkma kaynakları	**- Destek**
	- Genetik Faktörler	

Şekil 1.3. İstismarın Ortaya Çıkışındaki Etmenler

1.3.1.3. Çocukluk Dönemi İhmal

İhmalin ortaya çıkma koşullarının karmaşıklığı nedeniyle standart bir tanımını yapıyor olmak zor olduğundan, ihmalin bir çok boyutunu içeren birbirinden farklı tanımlar yapılabilmektedir (Molko, Lutzker and Sherman, 2003).

Genel olarak üzerinde fikir birliğine varılmış olan tanım, çocuğun beslenme, güvenlik, eğitim, tıbbi bakım, barınma gibi fiziksel bakımından ya da sevgi, ilgi, dikkat, duygusal gelişim, bağlanma gibi duygusal bakımından mahrum kalması olarak tanımlanmaktadır. (Bekçi, 2006; Gilbert, Kemp, Thoburn, Sidebotham, Radford, Glaser and ark. (2009); Molko, Lutzker and Sherman, 2003).

Anne-baba desteğinin çok ender olması, çocukla görüşmenin az olması, anne-babanın otorite olarak var olmaması, okula devamsızlığı, çocuğun dilenmesi ya da çalması, giyimini önemsememe, evde bakım verecek kimsenin olmaması ihmalin diğer önemli belirtileri olarak görülmektedir (Gilbert and ark. 2009).

Çocukluk Dönemi ihmali, çocuğa bakmakla yükümlü olan anne-baba ya da bakıcının bu sorumluluğunu yerine getirememesi olarak da tanımlanabilmektedir (Polat, 2001).

Aynı zamanda ihmal çocuğun temel gereksinimleri olan, beslenme, eğitim, sağlık, barınma, giyim, korunma gibi ihtiyaçların yerine gerilmemesidir (Akçay, 2008).

İhmal, anne- babanın veya bakıcının, çocuğu zararlı durumlardan koruyamaması, beslenmesi, çocuğun giyimi gibi fiziksel bakımının yerine getirmemesi, çocuğun

duygusal ve davranışsal sorunlarının fark etmemesi, son olarak da eğitim ve gelişimsel ihtiyaçlarını karşılamaması durumudur (Atamer, 2005).

İhmalin, çocuğa yapılan kötü muamelenin (bütün istismar ve ihmal türlerini içermesidir) en sık rapor edilen türü olduğu görülmektedir.(Molko, Lutzker and Sherman, 2003).

1.3.1.3.1. İhmalin sonuçları

İhmal edilen çocuklar genelde sıkılgan, içedönük olup yabancılardan korkabilmektedirler. Bu çocuklarda parmak emme, öğrenme güçlüğü, zihinsel gerilik okuldan kaçma gibi davranışlar görülebilmektedir. Okul öncesi çocuklarda konuşma geriliği görülebilirken, ileri yaşlarda alkol bağımlığı, saldırganlık, çalma davranışı görülebilmektedir (Akçay, 2008; Atamer, 2005).

1.3.1.4. Çocukluk Dönemi Cinsel İstismar

Çocukluk dönemi cinsel istismarı, psiko-sosyal gelişimini tamamlamamış ve yaşı küçük olan bir çocuğun bir yetişkin tarafından cinsel doyum için kullanılması olarak tanımlanmaktadır (Karadeniz, 2008).

Cinsel istismar, çocuğun kendisinden yaşça büyük birisi tarafından cinsel doyum sağlamak amacıyla yaptığı her türlü eylem olarak da tanımlanmaktadır (Aydın, 1997).

Cinsel istismar, göğüslere, kalçalara ve genital bölgeye cinsel tatmin amaçlı dokunmak, teşhircilik, vajina ya da anüse organ veya bir cismin penetrasyon gibi davranışları içermektedir (Ekşi, 1999).

Diğer bir tanım ise, bir çocuğun kendisinden 5 yaş büyük ya da daha büyük yaşta olan bir kişi tarafından cinsel ya da tatmin amaçlı kullanılmasıdır. Çocuğun cinsel içerikli bir eyleme ya da olaya dahil edilmesi ya da maruz bırakılması da cinsel istismarın tanımına girmektedir (Öztürk, 2011).

Cinsel istismar, çocuk ya da ergenin bir yetişkin tarafından cinsel istek ve arzularının karşılanması için tehdit edilmesi ya da kandırılması yolu ile de gerçekleşebilmektedir (Aktepe, 2009).

1.3.1.4.1. Cinsel İstismar Türleri

Dokunma Olmaksızın Cinsel İstismar: Cinsel içerikli konuşma, röntgencilik, teşhircilik, cinsel öneri, seksi konuşma ve yorumlamada bulunma, müstehcen telefon konuşmaları ve aile içinde cinsel ilişkiye şahit olma dokunma olmaksızın cinsel istismar türüne girmektedir (Aktepe, 2009; Aydın, 1997; Page, 2004).

Dokunmanın Yer Aldığı Cinsel İstismar: Yetişkinin cinsel amaçlı olarak kendine dokundurttuğu ya da çocuktan kendisine dokunmasını istediği davranışları içermektedir (Aydın, 1997). Dokunmanın yer aldığı cinsel istismar üç türde görülebilir. Birincisi, penetrasyonun olmadığı sürtünmenin olduğu istismar şekildir. İkincisi ise genital ve anal ilişkinin yanı sıra objelerle ve parmakla olan penetrasyon

şeklinde de görülebilmektedir. Üçüncü şekli ise, çocuk pornografisi ve fuhuşu için çocuğun kullanılmasını kapsamaktadır (Aktepe, 1999).

1.3.1.4.2. Cinsel İstismarına Neden Olan Etmenler

Çocuk cinsel istismarcılarının %90'ının erkek olduğu görülmektedir. Kişilik gelişimlerine bakıldığında genelde psikoseksüel gelişimlerinin tutuk olduğu ve bu kişilerin duygusal açıdan olgunlaşmadıkları görülmektedir. Aynı zamanda çocuk cinsel istismarcılarının, çocuklara karşı cinsel ilgi gösterdikleri ve çocuklar karşısında uyarıldıklarını gösteren bir çok araştırma bulgusuna rastlanmıştır. Yapılan araştırmalar sonucunda çocuk cinsel istismarcılarının, yeterli dürtü kontrolü gösteremeyen, alkolizm, zeka geriliği, psikotik özellikler gösteren ya da empatiden yoksun kişiler olduğu görülmektedir (Topçu, 1997).

Anne-baba veya bakıcı çocuk arasında güvenli bağlanmanın olmaması, anne yoksunluğu ya da annenin hasta olması, kapalı ve katı bir aile yapısının olması, aile içi şiddet gibi etkenler çocuğun cinsel istismara uğrama riskini yükseltebilmektedir. Aynı zamanda çocuğun fiziksel, zihinsel veya gelişimsel geriliğin olması ya da terk edilmiş çocuklar olması bu çocukların cinsel istismara uğrama olasılıklarını arttırabilmektedir (Page, 2004).

1.3.1.4.3. Cinsel İstismarın Sonuçları

Cinsel istismarı fiziksel olarak kanıtlamak çok zordur. Cinsel istismarla ile ilgili tıbbi bulguları ve delilleri toplamak ve şahitleri bulmak oldukça zordur. Fiziksel

bulguların bulunmasının zorluğuna karşılık cinsel istismara uğrayan çocuklar davranışsal belirtiler gösterebilmektedir (Akdoğan, 2005).

Cinsel istismara uğramış çocuklarda, cinsel oyunlar oynama, cinsel olarak baştan çıkarıcı davranışlar sergileme, yaşıyla uyumsuz cinsel aktivite gösterme, mastürbasyonda artış, anüs ya da vajinaya yabancı cisimler sokma, sürtünme, cinsel içerikli konuşmalar yapma, cinsel içerikli konulara aşırı meraklı olma gibi davranışlar görülebilmektedir (Ovanyolu, Uçan ve Serindağ, 2007; Öztürk, 2011).

Cinsel istismar sonucunda, çocuklarda kaygı bozuklukları, uyku bozuklukları, korku, kabuslar, bedensel yakınmalar, alt ıslatma, kaka kaçırma, depresyon, intihar düşünceleri ya da girişimleri, disosiasyon, dikkat eksikliği ve hiperaktivite, öfke tepkileri, karşı olma, karşı gelme bozukluğu ve sosyal ilişkilerde ve kişilerarası ilişkilerde zorlanma görülebilmektedir (Taner ve Bahar, 2004).

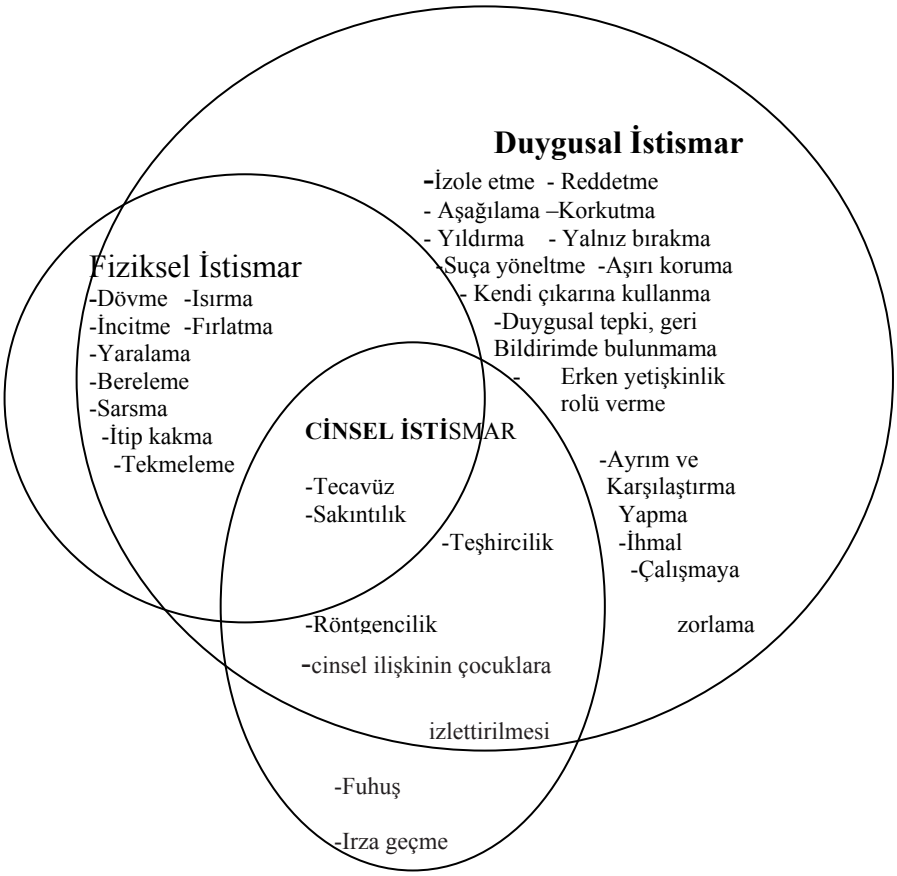
Yapılan araştırmalar, cinsel istismar yaşayan kızların daha çok depresfi belirtiler, içe dönme gibi içselleştirilmiş problemler yaşadığını, erkek çocukların ise daha çok saldırganlık, öfke gibi dışsallaştırılmış problemler yaşadıklarını göstermektedir (Yancey and Hansen, 2010).

1.3.1.5. Çocukluk Dönemi Ekonomik Sömürü ve Çocuk İşçiliği

Çocuk işçiliği kavramı hem duygusal istismar hem de ihmal kavramının içine dahil edilebilen gizli kalmış bir çocukluk dönemi istismar türüdür (Atamer, 2005). Sokakta çalışan çocuklar, düşük ücretli işlerde çalışarak sadece eve uyumak için gelen aileleri ile olan ilişkileri devam eden çocuklardır (Gülan, Şirin ve Şirin, 2011).

1.3.1.5.1. Çocuk İşçiliğinin Nedenleri

Çocuk işçiliğinin en önemli nedeni yoksulluktur. Anne ya da babanın kaybı ya da ebeveynlerinden birinin ya da her ikisinin hasta olması, anne babanın boşanmış olması, çocuğun aile içi çatışmadan kaçmak için huzursuz olduğu evden çalışmak için uzaklaşması gibi birçok neden sayılabilmektedir (Erkan, 2009).

Şekil 1.4. Çocukluk Dönemi İstismar Türlerinin Şematik Gösterilişi

Kaynak: Aydın, B. (1997). *Çocuk ve Ergen Psikolojisi.* İstanbul: Marmara Üniversitesi Vakfı Yayınları. S. 105.

1.3.2. Bir Travma Olarak Çocukluk Dönemi İstismar Yaşantısını Açıklayan Kuramlar

Çocuk istismarının birçok nedeni vardır ve bu nedenleri daha iyi anlayabilmek için birçok kuram öne sürülmüştür. Bu kuramlardan; Psikodinamik- Psikiyatrik kuram, Sosyal Öğrenme Kuramı, Psikososyal Model aşağıda açıklanmaya çalışılmıştır (Bekçi, 2006).

1.3.2.1. Psikodinamik-Psikiyatrik Kuram

Bu kurama göre çocukluk dönemi istismar ve ihmalin temelinde, anne-babaların bir takım psikolojik sorunlar yaşamaları ve kendi ebeveynlik rollerini algılama konusunda problemlerinin olması vardır. Çocuğunu istismar ve ihmal eden anneler, kendi çocukluklarında anneleri tarafından istismar edilmiş olabilmektedirler. Bu nedenle nasıl anne olunduğu bilememekte, çocuklarının temel ihtiyaçlarını karşılayamamakta ve annelik içgüdülerine uygun davranamamaktadırlar. Çocuklarını istismar eden ebeveynler, düşük benlik saygısı ve yetersizlik duyguları, olgunlaşmamış olma, narsistik eğilimler, empati kuramama, öfkesini kontrol edememe, depresif, ben merkezci olma, sağlık problemlerinin olması, çocuklarına karşı gerçekçi olmayan beklentilere sahip olma, ebeveynlik rolünü stresli bulma, eşler arasında anlaşmazlık, kendi çocukluğunda istismar hikayesinin olması gibi özellikler gösterebilmektedirler (Bekçi, 2006).

1.3.2.2. Sosyal Öğrenme Kuramı

Sosyal öğrenme kuramına göre saldırganlık öğrenilmiştir ve sosyal sistemin içerisinde yer almaktadır. Çocuk kendisini istismar eden ebeveynini model alır ve o da şiddet davranışını gösterir (Bekçi, 2006).

1.3.2.3. Psiko-Sosyal Model

Bu kurama göre kendi çocukluğunda ailesi tarafından dövülen ebeveynlerin kendi çocuklarını dövme oranları daha yüksektir. İstismarın olduğu ailelerde şiddet doğal bir olgu olarak kabul edilir. Bu modele göre, çocuğa yapılan istismarın temelini ebeveynin sosyal öğrenmeleri ve psikolojik durumu belirler (Bekçi, 2006).

1.4. Bir Travma Olarak Çocukluk Dönemi İstismar Yaşantıları İle Öfke ve Öfke Yaşantısını Açıklayan Kavramlar

Çocukluk dönemi istismar yaşantısının olası sonuçlarında görüldüğü gibi, çocuklar uğradıkları istismar sonucunda çocukların gösterdikleri tepkilerden bahsedilmiştir. Bu gösterdikleri tepkilerin arasında araştırmacı tarafında araştırılmak üzere öfke düzeyleri ele alınmıştır.

1.4.1. Öfkenin Tanımı Ve Nedenleri

Öfkenin sözlük tanımına bakıldığında; saldırganlık ve hoşnutsuzluk duygularından kaynaklanan ve kaba kuvvet tepkileriyle birlikte görülen şiddetli ve geçici duygusal durum olarak tanımlandığı görülmektedir (Büyük Larousse, 1992).

Öfkenin genel bir tanımına bakıldığında, engellenme, saldırıya uğrama, tehdit edilme, yoksun bırakma ve kısıtlama gibi durumlarda hissedilen, kişiye yönelik ya da duruma yönelik saldırgan davranışlarla sonuçlanabilen yoğun ve olumsuz duygu-durumudur (Budak, 2003).

Alexander, öfkeyi, engel olma ve kırgınlık duygusunun bir sonucu olarak açıklamaktadır. Ona göre öznel olarak öfke, kırgınlıklardan kaynaklanan ani patlamalar şeklinde ortaya çıkan, düşmanlık, kızgınlık duygularını içeren durumlardır (aktaran Okman, 1999).

Öfkenin beslendiği iki kaynak vardır: şimdi ve geçmiş. Saldırganlık her zaman öfkeye eşlik etmek durumunda değildir. Öfke kaygıya karşı bir savunma halidir. (Allcorn, 1994).

Öfke üç farklı bakış açısıyla tanımlanmaya çalışılmıştır: psikolojik, biyolojik ve sosyal. Psikolojik bakış açısına göre öfke, olumsuz olaylara verilen duygusal bir tepki olarak tanımlanmaktadır. Öfkenin biyolojik yönü ise tehdit, yaralanma, engellenme gibi algılar karşısında, bedenin sempatik sinir sistemiyle kendini korumaya yönelik otomatik bir tepkide bulunmasıdır. Sosyolojik açıdan öfke, sosyal

süreçtir ve sosyalizasyonun önemli bir parçasıdır. İnsanın bir tehdit algısı karşısında verdiği fizyolojik ve psikolojik tepkileri üzerinde düşünme, öğrenme vb. bilişsel süreçleri içermektedir (Allcorn, 1994).

Spielberger ve arkadaşlarına göre; durumluk öfke; kişinin duyguların ve fizyolojik durumun yarattığı etkilerin, geçici duygusal-fizyolojik durumu göstermektedir. Durumluk öfke, kişinin duygusal olarak öfke azdan öfke hiçe doğru giden doğrultuda yaşanmaktadır. Sürekli öfke ise, kişinin yaşadığı öfkenin ne kadar yoğunlukta olduğunu göstermektedir. Yüksek sürekli öfke yaşayan kişiler daha sık ve daha yoğun öfke yaşamaktadır (aktaran Güleç, 2002).

Öfke ifade tarzları bireylere göre farklılaşmaktadır. Bu ifade tarzları öfke-içte, öfke-dışta ve kontrol edilen öfke değişkenlerince değerlendirilmektedir. Spielberger' e göre, öfke-içte, öfkeli düşünce ve duyguları yansıtmama içte yaşama şeklinde gözlemlenirken, öfke-dışta ise çevredeki insanlara veya eşyalara yönelik saldırgan davranışlar gösterme eğilimini ve dışa vurumu yansıtmaktadır. Öfke içte dışarıdan insanlar tarafından gözlenemezken, öfke dışta insanlar tarafından rahatça gözlenebilmektedir. Kontrol edilen öfke ise öfke yaşantısını veya ifadesini önleme, kontrol edebilme durumudur (aktaran Güleç, 2002).

Öfkenin nedenleri olarak birçok neden öneri sürülmektedir. Gazda' ya göre öfkeye neden olan etmenler üçe ayrılmaktadır. Bunlardan ilki kayıplardır. Örneğin ölümler, vücudunda herhangi bir uzvunu kaybetme ve kişinin işini kaybetmesi gibi durumlar, kişide yoğun üzüntü ve yas duygularının ortaya çıkmasına yol açmaktadır. Bu gibi durumlarda kişi yoğun öfke duygusu yaşayabilmektedir. İkinci etmen ise tehditler ve

korkulardır (aktaran Kaplan, 2007). Örneğin kişi geçmişte yaşadığı ya da tanık olduğu olayları hatırladığında yoğun öfke yaşayabilmektedir. Bu yoğun öfke travma sonrası stres bozukluğu yaşayanlarda görülebilmektedir (Yıldırım, 2006). Üçüncü etmen olarak engellenmedir (aktaran Kaplan, 2007). Engellenme, kişinin isteklerinin, ihtiyaçlarının ve ya bir davranışın amaca ulaşmasının önün geçilmesidir son olarak da reddedilmedir. Bireyin bir başkası tarafından reddedilmesi sonucu yaşadığı incinme, çöküntü, değersizlik ve hayal kırıklığı sonucunda yaşadığı yoğun öfke durumudur (Kanoğlu, 2008; aktaran Kaplan, 2007).

Aydın' a göre çocukluk döneminde öfkenin nedenleri olarak, çocuğun mizaç yapısı ve yanlış öğrenmesi olabileceği gibi aile içindeki psikolojik etmenler ve annenin, babanın çocuğa karşı farkında olmadan geliştirdikleri değerler ve yargılarla da ilişkili olabilmektedir (Aydın, 1997).

Ergenlikte ise öfke, karşısındaki kişiyi incitme ya da bir eşyayı tahrip etme şeklinde görülebilmektedir. Ergenlik döneminde dışa yönlendirilen bu tutumun yerine, yetişkinlikte küfür, hiciv ve karikatür gibi yazılı ve sözel araçlar öfkeyi aktarmak için kullanılabilmektedir (Aydın, 1997).

1.4.2. Öfkeyi Açıklayan Kuramlar

Öfke duygusunu açıklamaya çalışan kuramlara bakıldığında, öfkenin saldırganlık ile birlikte ele alındığı görülmektedir. Kuramsal olarak öfke, doğuştan var olan ve çevrenin etkisiyle sonradan da kazanılan ya da doğuştan var olan fakat sonradan aktif hale gelen görüşlerle açıklanmaya çalışılmıştır (İmamoğlu, 2003).

1.4.2.1. Biyolojik Temellere Dayanan Kuramlar

Bu kurama göre saldırgan davranışlar, merkezi sinir sistemi, limbik sistem ve endokrin sistemden kaynaklanır. Saldırganlığı da kontrol eden sinir sistemi, hiyerarşik şekilde organize olmuştur. Duyu organlarımızla edinilen bilgi, talamus aracılığı ile dürtüsel ve duygusal tepkilerin oluştuğu hipotalamus ve amigdalaya transfer edilir. Orta beyinin lezyonları, ilkel düzeydeki türe özgü saldırgan motor hareketleri engelleyebilirken, korteks, saldırgan davranışları daha kolay şekilde hem bastırabilmekte hem de çok düşük düzeydeki bir saldırgan davranışı harekete geçirebilmektedir (İmamoğlu, 2003)

1.4.2.2. Psikanalitik Kuram

Freud' a göre, insan yaşam ve ölüm içgüdüsü ile doğar. Yaşam içgüdüsü, organizmanın yaşamda kalmasını ve türünün devamını sağlarken, ölüm içgüdüsü organizmayı tahrip ederek başlangıçtaki inorganik formuna dönüştürmek amacındadır. İnsanlarda görülen saldırgan davranışlar, ölüm içgüdüsünün inorganik forma dönüştürmek amacıyla, dış dünyaya yöneltmesi sonucu ortaya çıkar (Yıldırım, 2006).

Psikanalitik teoriye göre, yaşamın ilk yılı olan oral dönemin başlarında bebek, gerçeği, dünyayı, nesneleri onları ağza alma, emme ve ısırma davranışları ile tanır (İmamoğlu, 2003). Bu ilk dönemde edilgen ve bağımlı davranışlar, diş çıkarma ile beraber daha sonra ısırma ve kemirme davranışlarıyla saldırganlığa dönüşür

(Yıldırım, 2006). Bu dönemde saplanıp kalma ya da oral döneme geri dönme saldırgan davranışın temel sebebi olarak görülmektedir (Bekçi, 2006).

Psikanalitik teoriye göre, yaşamın ikinci dönemi anal dönemdir. Bu dönemde çocuğun başlıca haz kaynağı, dışkısını tutarak veya salıvererek olmasıdır (Davison, Neale, 2004). Öfkenin temeli anal dönemde atılmaktadır. Freud'a göre tuvalet eğitiminin bu dönemde verilmesi, annenin çocuğu karşı tutumunun, çocuğun karakter özellikleri ve değerlerini önemli ölçüde etkilemektedir. Bu eğitim sırasında annenin çocuğa karşı göstermiş olduğu katı ve cezalandırıcı tutumu çocuğun dışkıyı bir silahmışçasına saldırgan duygularla püskürtmesine yani "Anal Sadizm" denilen saldırgan davranışlar göstermesine neden olabilmektedir (Yıldırım, 2006). Bu durumda, çocuk ya tutucu bir karakter ile, olumsuz duyguları baskı altında tutan "anal tutucu" bir kişilik ya da başkaldıran, öfke nöbetleri ve eziyet etme eğilimleri olan "anal tepkici" kişilik geliştirecektir. Anal dönemde saplanma veya gerileme anal sadistik kişilik yapısının oluşmasına neden olur ki bu kişilik yapısı çabuk kızma, aşırı öfke ve saldırganlık davranışları ile karakterizedir (İmamoğlu, 2003).

Psikanalitik teoriye göre, yaşamın üçüncü dönemi fallik dönemidir. Bu dönemde çocuk, dikkatini üreme organına yöneltir. Çocuk bu dönemde cinsel organının uyarılmasından zevk aldığını keşfetmeye başlar. Bu dönemde erkekler annelerine karşı cinsel duygular besledikleri ve babayı kıskandıkları için annenin ilgisini çekmek üzere babayla yarışırlar ve "Oedipus Kompleksini" yaşamaktadırlar. Kızlar ise erkeklere göre daha az babalarına karşı benzer duygular beslerler. Kızların yaşadığı dönemde "Elektra Kompleksi" denilmektedir (İnanç, Bilgin, Atıcı, 2004). Fallik dönemin son aşamasına ulaşan ve tamamlanan üst benlik, Oedipus

Kompleksinin bastırılması için gerekli olan gücü sağlamaktadır. Oedipus Kompleksinin oluşturduğu baskı sonucunda çocuk pişmanlık ve suçluluk duymaktadır. Üst benlikten, benliği yöneltilen aşırı baskı sonucunda, korku ve suçlama, çoğu kez saldırgan davranışlara dönüşmektedir (Bekçi, 2006).

Psikanalitik kurama göre, öfke duygusu boşaltılmazsa, psikolojik ve psikosomatik belirtilerin oluşmasına neden olabilmektedir. Bireyler öfkelerin altında yatan nedenleri fark edebilirlerse, öfkeyle baş edebilmektedirler (Kaplan, 2007).

1.4.2.3. Engellenme-Saldırganlık Hipotezi

Hipoteze göre, saldırganlığın ortaya çıkışı her zaman, engellenmenin varlığı ile ortaya çıkmaktadır. Tersine yapılan her engellenme saldırganlığa yol açmaktadır (Güleç, 2002).

1.4.2.4. Yeniden Formüle Edilmiş Engellenme-Saldırganlık Hipotezi

Engellenme ilk önce öfkeye neden olmaktadır. Engellenme sonucunda çıkan öfke, saldırgan davranışın ortaya çıkma olasılığını arttırmaktadır. Yani engellenme saldırganlığın doğrudan doğruya sebebi değildir. Öfke aracı görevi görmektedir (Güleç, 2002). Bazı durumlarda da kişi saldırgan davranışın cezalandırılacağından korkarsa, saldırganlığını bastırmaya ya da başka bir duruma yöneltebilmektedir (Yıldırım, 2006).

1.4.2.5. Sosyal Öğrenme Kuramı

Kurama göre, saldırgan davranışlar araçsal öğrenme ve gözlem yoluyla öğrenme olarak ikiye ayrılmaktadır. Araçsal öğrenme davranış, doğrudan bir yaşantı sonucu alınan pekiştireçlerle ya da eylemin olumlu ve olumsuz yanlarını yaşama sonucu öğrenilmektedir. Gözlem yoluyla öğrenmede birey ya diğerlerine verilen ödül ya da cezayı direk gözlemleyerek davranışını belirlemektedir. Gözlem yoluyla öğrenmenin diğer bir yolu da kişiyi model almak ve sonucunu düşünmeden taklit edebilmektedir (İmamoğlu, 2003). Örneğin sözle saldırmak, bağırmak, eleştirmek, şiddete başvurmak, insanlara yumruk ya da taş atmak öğrenilebilen davranışlardır (Freedman, Sears and Carlsmith, 1993).

Bandura, insanların doğuştan saldırgan iç dürtülerinin olduğunu ancak saldırgan davranışların kime uygulanacağı, ne zaman aktif olacağı, hangi sıklıkla olacağını sosyalleşme içinde sonradan öğrenildiğini söylemektedir. Saldırganlık yaşamın ilk yıllarında anne- babanın davranışları ile pekişirken daha sonra arkadaş, öğretmen ve çevre tarafından pekiştirilen davranışa dönüşebilmektedir (akt: İmamoğlu, 2003).

1.4.2.6. Bilişsel Görüş

Bilişsel görüşe göre; bireyin algılamaları, beklentileri ve değerlendirmeleri öfke yaşantısının ortaya çıkmasında önemli rol oynamaktadır. Öfke, sosyal-bilişsel eksiklikler ve çarpıtmalar ile ilişkilidir (Güleç, 2002).

1.4.2.7. Diğer Kuram Ve Yaklaşımlar

Davranışçı kuramın savunucularından Watson' a göre öfke, uyarıcılara karşı verilen öğrenilmiş duygusal tepkilerden biridir. Öfke duygusu da korku ve sevgi gibi, koşullanmamış refleks türü tepkisidir (Aktaran İmamoğlu, 2003).

Rogers'a göre ise öfke, insanın temel güdüsü olan kendini gerçekleştirme gereksinmesindeki problemler ya da bu ihtiyacın engellenmesi durumunda kaygı, saldırganlık, suçluluk duyguları ile birlikte ortaya çıkan bir duygudur. Yallow, zayıf benlik kavramının ve özsaygı düşüklüğünün öfkeye neden olduğunu, bireyin diğerlerine karşı geliştirdiği öfke duygusunun da gelişimi sırasında karşılaştığı olumsuz tutumlardan kaynaklandığını belirtmektedir (Aktaran Yıldırım, 2006).

Çocukluk - ergenlik döneminde maruz kalınan çocukluk dönemi istismarı hem travmaya yakın dönemde, hem de yetişkinlikte çeşitli psikolojik sorunlara yol açabilir. Psikolojik sorunların bir kısmı sinme ve içe kapanma şeklinde görülürken bir kısmı da saldırgan davranışlar şeklinde kendini gösterir (Özen, Subaşı, Yıldırım ve Baştürk 2010).

1.5. Bir Travma Olarak Çocukluk Dönemi İstismar Yaşantıları ve Ailenin İşleyişi

İstismara uğrayan çocukların aile özelliklerine bakıldığında, eşler arası anlaşmazlıklar, ebeveynin alkol ya da madde kullanması, olumsuz yaşam olayları, çocuk ile ilgili gerçekçi olmayan beklentilere sahip olma, tek ebeveyn olma,

ebeveynin sağlık durumunun kötü olması, geniş aileye sahip olma, düşük eğitim seviyesi, düşük gelir, anne ve babaya ilişkin psikopatoloji gibi özelliklerin başta geldiği görülmektedir (Bekçi, 2006).

1.5. 1. Ailenin Tanımı

Aile sözcük anlamı, kan bağına dayanan karı, koca ve çocuklardan oluşan en küçük toplum birimidir. (Özgüven, 2001).

Aile, aynı çatı altında yaşayan, ekonomik olarak, evlilik olarak ve kan bağlarıyla birbirine bağlı, birbirlerini etkileyen çeşitli rollerle, bireylerin oluşturduğu yasal, toplumsal, ekonomik bir kurum olarak da tanımlanmaktadır (Özgüven, 2001).

Aile, akrabalık bağlarıyla birbirlerine bağlanmış, yetişkin insanların çocukların bakımından sorumlu olduğu en küçük toplum birimidir (Gıddens, 2000).

Aile evlenme, kan bağı ya da evlat edinme ile çocuk sahibi olmuş, birbirine bağlanan bireylerin aynı evde oturdukları, aynı geliri paylaşan, toplum tarafından belirlenen rolleriyle birbirlerini etkileyen ve nesilden nesile devamı sağlayan en küçük toplum birimidir (Çakıcı, 2006).

Ailenin genel özellikleri bakımında bakıldığında, aile evrenseldir, duygusal bir temele dayanmaktadır, çocuğun şekillenmesine önemli bir role sahiptir, ailenin biyolojik koşullara bağlantılı olduğu için sınırlıdır, toplumun en küçük birimidir, her

bir aile üyesinin sorumlulukları vardır, ailenin sosyal kuralları vardır ve en son olarak aile süreklidir aynı zamanda geçici bir özelliğe de sahiptir (Kocacık, 2004).

Ailenin görevleri arasında yeniden üretim ve cinsel davranışların düzenlenmesi, sosyal yeri belirleme ve statü kurma, zayıf, yaşlı, çocukların korunmasını sağlama, çocuğun sosyalleşmesini sağalama ve ekonomik güvenlik sağlama gösterilebilir (Kocacık, 2004).

1.5.2. Aile Türleri

Tek anne-babalı aile: Sadece anne ya da baba ile çocuktan oluşan aile türüdür (İnanç ve ark. 2004).

Çekirdek Aile: Karı-koca ve anne-baba-çocuktan oluşan, ekonomik, cinsellik, üreme-çoğalma ve eğitimle ile ilgili işlevleri yerine getiren en küçük toplum birimidir (Kottak, 2002).

Geniş Aile: Çekirdek aile ile birlikte anneanne, dede, hala, amca vb. birkaç kuşağın birlikte yaşadığı aile türüdür (Özgüven, 2001).

Karışık Aile: Boşanma sonrasında, yeni evlilik yapan bireylerin, önceki evliliklerinden olan çocuklarının içine alınmadığı aile türüdür (İnanç ve ark. 2004).

İki çekirdekli aile: Boşanma sonrasında, yeni evlilik yapan bireylerin, önceki evliliklerin olan çocuklarının içine alındığı aile türüdür (İnanç ve ark. 2004).

Ortak Aile: Bir grup insanın yaşadığı aile türüdür (İnanç, Bilgin ve Atıcı, 2004).

Eşcinsel Aile: Aynı cinsiyetten insanların oluşturduğu aile türüdür (İnanç ve ark. 2004).

Birlikteli Ailesi: Farklı cinsiyetten iki kişinin çocuklu ya da çocuksuz olarak birlikte yaşamaları sonucu oluşan aile türüdür (İnanç ve ark. 2004).

1.5.3. Ailenin İşlevi

Toplumun en küçük birimi olan ailenin, insan yaşamında önemli bir yeri vardır. Kişilerin beden ve ruh sağlığı için gerekli olan sevgi, şefkat, yakın ilgi ve bakımın yer aldığı en doğal ortam ailedir. Bireyin yaşamından doyum sağlaması, işlevlerini etkili bir şekilde devam ettirmesi öncelikle aile çevresinde sağlanmaktadır (Bulut, 1990).

Aile, bireyin ve toplumun ihtiyaçları olan birçok işlevi yerine getirmekle ve bireyin biyolojik, psikolojik ve sosyal gereksinimlerini yerine getirmekle yükümlüdür. Bu ihtiyaçlar, seks, üreme, korunma ve barınma, sevme, sevilme, bağımlı, bağımsız olma, ait olma, statü edinme, kendini gerçekleştirme, güven, çocukların bakımı ve eğitimi, toplumsal töreler, bilgi, mal ve mülkün kuşaklara aktarılması gibi ihtiyaçlardır (Özgüven, 2001, Schwab, 2000).

Deal, Trivitte ve Dunst 1988 yılında aile işleyişi belirleyen 3 kavram üzerinde durmuşlardır. Bu kavaramlar: Aile içi etkileşimsel örüntüler ve aile değerleri, aile içi başa çıkma stratejileri ve aile bağlılığıdır.

Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler ve Aile Değerleri: Ailenin birlilerine zaman ayırıp, birlikte zaman geçirdikleri, birbirlerinin görüşleri dinledikleri, endişe ve duyguları paylaştıkları, aile üyelerinin gösterdiği beceri ve başarılardan gurur duydukları, aile yararı için kişisel fedakarlıklarda bulundukları, aile ilişkilerinin, maddiyat içeren mal mülk gibi durumlardan daha değerli olduğuna inanmayı içermektedir.

Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri: Aile bireylerinin**,** yaşanılan olumsuz durumların olumlu yanlarını görebilmeleri, kontrol edilemeyen durumlar hakkında endişe duymayabilmeleri, çok büyük problemleri unutmaya çalışabilmeleri ve en kötü durumda bile bunun iyi yanını görebilmeleridir.

Aile Bağlılığı: Bütün aileye yarar sağlayacak kararlar veriyor olabilmek ve diğer aile üyeleriyle bağlılık gösterebilmektir. Aynı zamanda problemleri çözerken dışarıdan yardım almadan önce aile içinde çözmeye çalışabilmektir.

Bulut (1990) ise ailenin işlevselliği üzerinde durmuştur. Ailenin, işlevlerini beklenen düzeyde yerine getiren aileler işlevsel aileler, aile içi etkileşimin bozuk olması nedeniyle işlevlerini yerine getiremeyen aileler de işlevsel olmayan aileler olarak tanımlanmıştır.

İşlevsel ailenin sekiz önemli özelliği sıralanmıştır.

- Aile üyeleri birlikte olmaktan zevk alırlar, birbirlerini destekler ve cesaret verirler.
- Kendilerinin ve diğerlerinin öznel görüşlerine saygı duyarlar.
- Birbirleriyle açık iletişim içindedirler.
- Genellikle aile üyeleri iş bitiricidir, iş yapmaktan kaçınmaz.
- Karı-Koca için evlilik birinci derecede, Anne-Babalık da ikinci derecede doyum kaynağıdır.
- Aile üyeleri birbirlerine yakın olmakla beraber, kişisel farklılıklara saygı duyarlar.
- Kişiler arasında kendiliğinden oluşan bir etkileşim vardır. Katı kurallar koymaktan ziyade, yeni deneyimlere açıktırlar.
- Davranışlar ve arzuların kontrolünden çok, her konuda fikir alışverişi vardır. Otorite, aşırı kontrol ve üstünlük yoktur (Bulut, 1990).

McMaster modeli aile işleyişini en iyi anlatan modeldir (Gökler, 2008). Ailelerin 3 temel görevi vardır. Birincisi, yiyecek, para, ulaşım gibi ihtiyaçları karşılamada aracı bir görevi üstlenmektedir. İkincisi, bebeklik, çocukluk, ergenlik, orta yaşlılık gibi gelişim dönemlerinde yaşanan gelişimsel krizlerle başa çıkabilmektir. Üçüncüsü, hastalık, düşük gelir vb. durumlarda kaynaklanan krizlerle başa çıkabilmektir. Aileler bu temel görevlerini yerine getirmede başarısız olduklarında, klinik olarak anlamlı problemler gelişebilmektedir (Schwab, 2000).

McMaster modeli, aile işlevselliğini altı boyutta açıklamaktadır. Bu altı boyut, problem çözme, iletişim, roller, duygusal teki verebilme, gereken ilgiyi gösterme ve davranışların denetimini içermektedir (Gökler, 2008; Schwab, 2000).

Problem Çözme: Ailenin, işleyişinin devamlılığını sağlayabilecek düzeyde duygusal ve maddi sorunları başından sonuna kadar çözebilme yetisi olarak tanımlanmaktadır (Gökler, 2008; Schwab, 2000).

İletişim: Aileler üyeleri arasında açık ve doğrudan sağlanan bilgi alışverişi olarak tanımlanmaktadır (Schwab, 2000).

Aile Rolleri: Aile içinde belirlenen ve tanımlanan rollerin aile üyeleri tarafından, hem maddi ham de manevi olarak devam ettirilmesi olarak tanımlanmaktadır (Gökler, 2008).

Duygusal tepki verebilme: Aile üyeleri karşılaşılan durumlar duyguları ile uyumlu tepkiler verebilmek olarak tanımlanmaktadır (Schwab, 2000).

Gereken ilgiyi gösterme: Aile üyeleri birbirlerine olan gereken ilgiyi az ya da fazla değil yeterince göstermeleri olarak tanımlanmaktadır (Gökler, 2008).

Davranışların denetimi: Ailenin, psiko-biyolojik ihtiyaçların karşılanması, aile içi ve aile dışı sosyal ilişkilerden kaynaklanabilecek tehlikeli durumlarla baş edebilmesi

için geliştirmiş olduğu tutum ve kuralların bütünü olarak tanımlanmaktadır (Schwab, 2000).

Üyelerin kişisel gelişmesini sağlayamayan ve psikolojik doyum veremeyen aileler, işlevlerini yerine getiremiyor demektir. Ümitsiz görünen ve sevgiden kaçan üyeler, işlevlerini yerine getiremeyen ailelerin görüntüleridir (Bulut, 1990). İşlevsel olmayan aileler, aile sorun ve çatışmaları çözmekte yetersiz kalmakta, üyelerin yardım isteklerine duyarsız kalmaktadır ve bu durum aile içindeki sorunların çözülemeden farklı biçimde sürmesine neden olmaktadır (aktaran Savi, 2008).

İşlevsel olmayan ailelerde şu özellikle gözlenir:

- Üyeler karşılıklı iletişime kapalıdırlar. Dolaylı ilişkiler içindedirler. Kesin ve açık değillerdir.
- Genellikle üyelerde egoizm hakimdir. Bu da önce yalnızlık, sonra da buna bağlı olarak ümitsizlik yaratır.
- Kişiler karşısındakilere onların beklediği şekilde davranır. Böylece birbirlerinin gerçek özelliklerini bilemezler.
- Üyeler duygusal sorunların birbirlerinden saklamak için büyük güç sarf ederler.
- Sahte davranışlar oluşur. Kişi gerçek ihtiyaçlarını zayıf veya güçlü görünerek saklama yoluna gider (Bulut, 1990).

1.6. Türkiye' de Çocukluk Dönemi İstismarı ile Yapılan Araştırmalar

Karaçanta 2009 yılında, fiziksel cezanın cezayı uygulayan anne ve babaya yönelik çocukların duydukları sevgi üzerindeki etkisini araştırmıştır. Araştırmaya 12-14 yaşları arasında 300 çocuk katılmıştır. Araştırmanın sonucunda anne ve babadan fiziksel ceza gören çocuklarla görmeyen çocukların anne ve babalarına yönelik sevgileri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır,

Akduman 2010 yılında, annelerin uyguladıkları disiplin yönünü belirlemek ve bu yönlerin çocuk istismarı açısından değerlendirilmesini araştırmıştır. Araştırma 247 anneden oluşmuştur. Sonucunda ise, çocukların olumlu davranışlarını arttırmak, olumsuz davranışlarını azaltmak için annelerin hem sözel hem de fiziksel cezalara başvurdukları görülmüştür.

Kutlu ve ark. 2007 yılında, annelere çocukluklarında uygulanan ceza yöntemleri ile çocuklarına uyguladıkları ceza yöntemleri arasındaki ilişkisini incelenmiştir. 5- 14 yaş arasında çocukları olan 200 anneye uygulanmıştır. Sonuçlar değerlendirildiğinde, annelerin çocukluklarında kendilerine uygulanan ceza yöntemlerinden yararlı olduklarını düşündükleri ceza yöntemlerini çocuklarına uyguladıkları görülmüştür.

Durmuşoğlu ve Doğru 2006 yılında, çocukluk örselenme yaşantılarının ve bazı kişisel değişkenlerin ergenlerin ilişkisel benlik saygısı, ilişkisel depresyon ve ilişkisel saplantılı düşünmelerini etkisi incelenmesine yönelik 579 öğrenciye uygulama yapmışlardır. Araştırmanın sonucunda çocuk örselenme yaşantılarından fiziksel ve duygusal istismar ile ergenlerin ilişkisel benlik saygısı arasında anlamlı düzeyde negatif bir ilişki bulunmuştur. ergenlerin ilişkisel depresyon ile çocukluk örselenme

yaşantılarının her üç alt boyutu arasında anlamlı düzeyde pozitif bir ilişki bulunmuştur.

Deniz 2006 yılında, ergenlerin bağlanma stilleri ile çocukluk dönemindeki istismar yaşantıları, suçluluk ve utanç duyguları arasında ilişki olup olmadığı değerlendirmeye yönelik bir araştırma yapmıştır. 566 üniversite birinci sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Sonuçlara göre, fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismara uğrama ile saplantılı bağlanma geliştirme arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmuştur.

Ayan 2011 yılında, öğrencilerin aile içi şiddete maruz kalma ve bunun okulda disiplin cezası alma ile ilişkisi araştırmıştır. Araştırmaya 408 öğrenci katılmıştır. Araştırmanın sonuçları, disiplin cezası alan öğrencilerin, olmayanlara göre daha fazla aile içi şiddete maruz kaldığı görülmekte ve disiplin cezası olmayanlar arasında da şiddete tanık olma ya da uğrayan öğrencilerin olması, disiplin cezası almada ailede şiddete maruz kalmanın tek başına belirleyici olmadığı görülmüştür.

Evren, Üstünsoy, Can, Başoğlu ve Çakmak 2003 yılında, yatarak tedavi gören ve alkol dışı madde bağımlılarında özkıyım girişiminin öyküsünün, depresyon, kaygı, çocukluk çağı travması, dissosyayif belirtiler, ve alkol / madde kullanımı ile ilişkisini araştırmak üzere, 62 hasta ile araştırma yapmışlardır. Sonuçlarına bakıldığında, duygusal ve fiziksel kötüye kullanım ve ihmal puan ortalamaları intihar girişimi öyküsü olan olgularda daha yüksek bulunmuştur. duygusal kötüye kullanım puanları intihar girişimi öyküsünün varlığını belirleyici değişkenlerden olduğu görülmüştür.

Zoroğlu, Tüzün, Şar, Öztürk, Kora ve Alyanak 2001 yılında, 839 lise öğrencisinin, çocukluk dönemi istismar ve ihmal yaşantıları, kendilerine zarar verme davranışı, öz kıyım girişimi ve dissosyatif yaşantılarının sıklığını saptamak ve birbirleriyle olan ilişkileri incelenmişlerdi. Sonuç olarak, % 16, 5'inin ihmal, % 15, 8'inin duygusal istismar, % 13,5'in fiziksel istismar ve % 10.7'sininde cinsel istismara maruz kaldıkları tespit edilmiştir.

Aydın ve İşmen 2003 yılında, 308 erkek 18- 24 yaş grubu arasında, çocukluk çağı örselenme yaşantısı bazı değişkenler arasında araştırma yapmıştır. Araştırma sonucunda, 20 yaş altında olanların daha fazla duygusal istismara maruz kaldıkları, eğitim düzeyi azaldıkça, istismar, fiziksel istismar, duygusal istismar ve cinsel istismar artmaktadır. Gelir düzeyi en düşük gruba bakıldığında, istismar, fiziksel istismar ve duygusal istismar düzeyi en yüksek gruptur. İstismar ve duygusal istismar düzeyi en yüksek grubun yaşadı yer köydür, fiziksel istismarı önemli hastalık geçirenler, geçirmeyenlere göre daha yüksektir, istismar ve duygusal istismar düzeyi ile askerliğe uyum sağlama arasında negatif bir ilişki bulunmuştur.

Algül, Ateş, Gülsün, Doruk, Semiz, Başoğlu ve ark. 2009 yılında, antisosyal kişilik bozukluğu olan erkeklerde kendini yaralama davranışının saldırganlık düzeyi, çocukluk çağı travmaları ve dissosiyasyon ile ilişkisi incelenmişlerdir. Araştırma 150 kişi katılmıştır. Sonuç olarak, antisosyal kişilik bozukluğu olan bireylerde çocukluk çağı travmaları, dissasiyasyonun ve saldırganlık ile kendini yaralama davranışı arasında ilişki olduğu bulunmuştur.

Bekçi 2006 yılında, ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinde aile içi çocuk istismarı ile öfke tetikleyicileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Bu araştırma 6-7-8 sınıf öğrencisi olan 250 kişiye uygulanmıştır. Sonucunda, aile içi çocuk istismarı ile öfke tetikleyicileri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Avcı 2006 yılında, şiddet davranışı gösteren ve göstermeyen ergenlerin ailelerinin aile işlevi ve durumluk sürekli öfke açısından ve ailelerde psikolojik probleme sahip olma, alkol kullanımı ve suça yönelik davranışların görülme sıklığını incelemiştir. Bu araştırma şiddet davranışı gösteren ve göstermeyen 14-18 yaş arası ergenlerin ailesine uygulanmıştır. Sonucunda şiddet davranışı gösteren ergenlerin aile işlevlerinde, diğer grup ergenlere göre yetersizlik olduğu görülmüş. Şiddet davranışı gösteren ergenlerinin ailelerin öfke düzeylerinin, diğer ailelere göre, sürekli öfke, öfke içte ve öfke dışta puanları daha yüksek olduğu görülmüştür. Şiddet davranışları göstermeyen ergenlerin ailelerin öfkelerini daha iyi kontrol ettikleri bulunmuştur. Son olarak şiddet gösteren ergenlerin aile üyelerinin, diğer ergenlerin aile üyelerinden daha fazla psikolojik problem, alkol kullanımı ve suç işleme davranışları gösterdikleri bulunmuştur.

Savi 2008 yılında, 12-15 yaş arası ilköğretim öğrencilerinin davranış sorunları ile aile işlevleri ve anne-baba kişilik özellikleri arasındaki ilişkisini incelemiştir. Bu araştırma 389 ergenlerle ve anne-babalarıyla yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda, ergenlerin davranış sorunları ile aile işlevlerinde hem ergenlere hem de anne babalara yönelik anlamlı ilişki bulunmuştur.

1.7. Yurtdışın' da Çocukluk Dönemi İstismarı ile Yapılan Araştırmalar

Narang ve Contreras 2005 yılında, fiziksel istismar yaşamış kişilerin yetişkin döneminde istismarcı olup olmadığını anlamaya çalışan bir modeli test etmektir. Ailenin işlevselliği uyum, çatışma, duygu aktarımı ile tanımlanmıştır. Bölünme ise kişinin hafıza, kimlik, farkındalık ve biliş düzeyinde yaşadığı bozukluklar olarak tanımlanmıştır. Bölünme, kişinin yaşadığı duygular ile geçmiş dönemde hatırladığı stresli yaşam olayları arasında ilişki kuramaması olarak da tanımlanabilir. Bu araştırma bölünmenin, geçmiş dönem yaşanan istismar öyküsü ile yetişkin yaşamda ortaya çıkan istismarcı özellikler arasındaki ilişkide aracı bir rol oynadığı hipotezini öne sürmektedir. Araştırma, çocukluk döneminde fiziksel istismar yaşamış, ilkokul çocuğu olan 76 anne ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonucunda, uyum, çatışma, duygu aktarımı açısından işlevsel olan ailede yetişmek, geçmiş dönem istismar öyküsü ile bölüme arasındaki ilişkide aracı rol oynadığı görülmüştür. Aile çevresi ne kadar çatışmalı, uyumsuz ve duygu aktarımına izin vermiyor ise o kadar büyük bir bölünmeden bahsedilmektedir. Araştırmanın diğer bir sonucunun, bölünmenin anlamlı olarak geçmiş dönem istismar öyküsü ile istismar etme potansiyeli arasındaki ilişkide aracı bir rol oynadığı görülmüştür.

Maschi, Morgen, Hatcher, Rosato ve Violette 2009 yılında, içselleştirilmiş davranışın, istismar ile dışsallaştırılmış davranış arasındaki ilişki üzerinde etkisini incelemişlerdi. Bu araştırma % 56 sı kötü muameleye uğramış, 300 gençle yapılmaktadır. Sonuç olarak bu araştırmada, istismar gören çocuklar, istismara uğramamış diğer çocuklarla karşılaştırıldığında içselleştirilmiş (duygulanım ve somatik yakınmalar) ve dışsallaştırımış (karşı gelme ve saldırganlık) davranışları

daha fazla olduğu görülmüştür. İçselleştirilmiş davranışın istismara uğramış gençlerin dışsallaştırılmış davranışlarına etki ettiği görülmüştür.

Evans, Davies ve DiLillo 2008 yılında, çocuklukta ev içi şiddete maruz kalma ile içselleştirilmiş, dışsallaştırılmış davranışlar ve travma belirtileri arasındaki ilişkisini incelenmişlerdi. Bu araştırmada, bu konu ile ilgili yapılmış 60 araştırma gözden geçirilmiştir. Yapılan meta analiz sonuçlarına göre, ev içi şiddete maruz kalma ile içselleştirilmiş ve dısşallaştırlmış davranışlar arasında ilişki olduğu, ev içi şiddet ile travma belirtileri arasındaki ilişkinin sadece 6 araştırmada tespit edildiği, cinsiyet değişkeni açısından erkeklerin kızlara göre daha güçlü dışsallaştırılmış davranışlar gösterdikleri bulunmuştur. Yaş değişkenine bakıldığında bu değişkenler arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Dixon, Giachritsis, Browne ve Ostapuik 2007 yılında, tarafından 4 grup belirlemişlerdi. Birinci grup, hem çocuklarını istismar eden ve eşlerine şiddet gösteren 43 baba ve 23 anneden oluşmaktadır. İkinci grup ise, sadece çocuklarını istismar eden 23 baba ve 26 anneden oluşmaktadır. Üçüncü grup, eşlerinden şiddet gören ve çocuklarını istismar eden 2 baba ve 23 anneden oluşmaktadır. Son grup ise, çocuklarını istismar etmeyen fakat yaşamlarının bir döneminde istismara maruz kalan, 7 baba ve 15 anneden oluşmaktadır. Sonuçlarına bakıldığında, babalarının çocuklarını istismar etme ve eşlerine şiddet gösterme konusunda annelerden anlamlı bir şekilde ayrıldıkları görülmüştür. Annelerin ise, eşlerinden şiddet görme konusundan babalardan anlamlı bir şekilde ayrıldığı görülmektedir. 1. grupta yer alan babaların fiziksel ve cinsel istismarı diğer gruplara göre daha çok uyguladıkları görülmüştür 2. grupta yer alan annelerin ve 3. grupta yer alan annelerin, çocuk

ihmalini, diğer gruplarına göre daha çok uyguladıkları görülmüştür. 1. gruptaki babaların 2. gruptaki babalara göre daha fazla suçlu davranışlar içeren bir yaşam tarzının oluşmasında etkili olduklarını göstermektedir. 1. grupta babalar ve anneler arasında bazı cinsiyet farkları bulunmuştur: babaların annelere göre daha fazla antisosyal kişilik özellikleri gösterdikleri, ruh sağlığı alanında daha az problemler yaşadıkları ve daha az içe kapanma duyguları yaşadıkları görülmektedir. 2. gruptaki annelerin babalara göre, çocukluk dönemi istismarını daha çok yaşadıkları, ruh sağlığı alanıyla ilgili daha fazla sorunları olduğu, riskli ebeveynlik tutumları gösterdikleri, çocuklarına biyolojik olarak daha bağlı oldukları görülmektedir.

Stenberg, Lamb, Guterman ve Abbott 2006 yılında, 110 İsrailli çocuk ile boylamsal bir çalışma yapmışlardı. Orta çocukluk ve ergenlik gelişim dönemlerinde aile şiddetinin farklı formlarının etkileri incelenmiştir. Ergenlik dönemindeki aile şiddetinin çocuğun uyumu üzerindeki etkilerinin orta çocukluk dönemindeki kadar etkili olmadığı görülmektedir. Devam eden istismar olmadığında erken dönemdeki şiddetin daha kalıcı etikleri olduğuna dair çok az kanıt vardır. Hem aile şiddetine tanık olan hem de fiziksel istismara uğramış çocukları bir kere istismara maruz kalan çocuklarla karşılaştırıldıklarında onlardan daha fazla problem yaşamadıkları görülmüştür.

Haskett, Scott, Grant, Ward ve Robinson 2003 yılında, bilişsel davranışçı bir model çerçevesinde istismarcı anne-baba tutumları söz konusu olduğunda, risk faktörlerinin neler olduğunu, sosyal bilişsel ve duygulanım ile ilgili değişkenlerin tek başına ya da birlikte etkilerini ve bu değişkenlerin istismara uğrayan grupları yordama da ne kadar etkili olduğunu incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırma fiziksel istismar uygulayan 56

anne-babadan oluşan bir grup ve 62 anne-babadan oluşan kontrol grubu ile gerçekleştirilmiştir. Yapılan araştırmada istismar ortamını yordamak üzere 5 temel değişken belirlenmiştir: anne- babanın çocuğun yetenekleri ile ilgili beklentileri, çocuğun istenmeyen davranışları karşısında anne-baba tutumları, anne-babanın çocuğun uyumu ile ilgili algıları, psikopatoloji ve anne-babalık stresi. Sonuç olarak, bu değişkenlerin istismar ortamını anlamlı bir şekilde yordadığı görülmektedir.

DiLauro 2004 yılında, madde bağımlılığı, istismarcının geçmiş istismar yaşantısı, aile içi şiddetin tekrarı, depresyon, anne babalık yeteneği, yaşam stresörleri ve demografik bilgiler gibi değişkenlerle çocuk istismar türleri arasındaki ilişkisini incelemiştir. Yapılan araştırmada, istismar türlerinden % 57'sinin ihmal olduğu, % 24'ünün fiziksel istismar, % 18'inde fiziksel istismar ve ihmalin birlikte görüldüğü bulunmuştur. sosyodemografik özeliklere bakıldığında, istismarcıların yarısından fazlasının işsiz olduğu ve % 56'sının herhangi bir madde kullanmadığı görülmektedir. İstismarcının geçmiş çocukluk dönemi istismar yaşantısına bakıldığında, % 41'i geçmişinde istismar öyküsü aktarmamıştır, % 22' fiziksel istismara uğradığını tanımlamıştır. Bu sırayla cinsel ve fiziksel istismar (%9,3), sadece cinsel istismar (%8,6) takip etmektedir. Aile içi şiddetinde ise, % 38'inin aile içi şiddet bildirmiyorlar, istismarcıların % 31'inin aile içi şiddete maruz kaldıkları, % 20' sinin aile içi şiddete maruz kaldığı ve aile içi şiddeti uyguladıkları görülmüştür.

Kim ve Cicchetti 2010 yılında, çocuk istismarı ile duygu düzenleme, akranlar tarafından kabul ya da red ve psikopatoloji arasındaki boylamsal ilişkileri araştırmışlardı. Bu çalışma, 6-12 yaş arasında düşük ekonomik düzeyi olan ailelerden gelen, 215 istismara uğrayan ve 206 istismara uğramayan çocukla yapılmıştır.

Sonuçlara bakıldığında, çocuk istismarının türlerinin erken yaşlarda, birlikte ya da tek başına görülüyor olması çocuğun duygularının düzensiz olmasıyla ilişkili olduğu bulunmuştur. Duyguların düzenli olmaması, yüksek dışsallaştırılmış davranışlarla ilişkili bulunmuş, bu ilişki boylamsal olarak bakıldığında çocuğun akranları tarafından reddedilmesine yol açtığı görülmüştür. Bu reddedilme çocuğun çok daha fazla dışsallaştırılmış davranışlar sergilemelerine neden olmaktadır. Diğer taraftan, duyguları daha düzenli olan çocukların, akranları tarafında daha çok kabul edildiği ve daha düşük içselleştirilmiş davranışlarla ilişkili olduğu görülmüştür. Bu çalışmanın sonuçları göstermiştir ki, duygu düzenlemesi, çocukluk istismarı ve sonraki dönemde çıkacak psikopatoloji arasındaki ilişkide önemli bir risk faktörü ya da koruyucu bir mekanizma işlevi görebilmektedir.

Asgeirsdottir, Sigfusdottir, Gudjonsson, Sigurdsson 2011 yılında, depresyon ve öfkenin, cinsel istismar ve aile içi şiddet etkileri olarak ortaya çıkan, kendini yaralama ve madde kullanımında aracı rol oynayıp oynamadığını, 16-19 yaş arası 9085 lise öğrencisi ile araştırmışlardır. Sonuç olarak cinsel istismar ve aile içi şiddet her iki cinsiyette de kendini yaralama davranışı ve madde kullanımı üzerinde doğrudan etkileri olduğu gözlemlenmişti. Cinsel istismar ve aile içi şiddetin sonucunda ortaya çıkan madde kullanımı bir dışsallaştırma davranışı olan öfke duygusu aracı rol oynamaktadır. Kendini yaralama davranışı bir içselleştirme davranışı olan depresif duygulanımda aracı rol oynamaktadır.

Hollist, Hughes ve Schaible 2009 yılında, Robert Agnew'in Genel Engellenme Hipotezi ile ilgili olarak oluşturduğu bir takım hipotezleri test etmek amacıyla, ulusal gençlik örnekleminden 1423 kişi ile gerçekleştirmişlerdir. Genel engellenme

hipotezi, ergenlere istismar ile suç içeren davranışları arasındaki ilişkiyi tartışmaktadır. Özellikle istismarın öfke, kaygı, depresyon gibi duyguların aracılığı ile ortaya çıkan genel suçluluk, ağır suçlar, madde kullanımı, üzerindeki etkileri bu hipotezin odaklandığı noktalardan biridir. Ebeveyn –çocuk arasında yaşanan problemlerin öneminin doğrulanması açısından yapılan çalışmanın sonuçları, istismar ile suç davranışlarının üç değişik formu arasında anlamlı bir ilişki olduğunu göstermiştir. Sonuçlar aynı zamanda, olumsuz duyguların, engellenmenin doğrudan sonuçlarının büyüklüğünü etkileyen anahtar bir rol oynadığını, bireysel ve ailesel özellikler ve olumsuz duygular kontrol edilmeye çalışılsa bile istismar devam ettikçe, etkilerinin de anlamlı bir şekilde devam edeceğini göstermektedir.

Kim, Trickett ve Putnam 2010 yılında, cinsel istismara uğramış kızların ve annelerin ayrıca cinsel istismara uğramamış kızlar ve annelerin, cinsel istismar ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişki değerlendirmişlerdir. Annenin geçmişi ve şuanda bulduğu psiko sosyal riskler ve kaynaklar ebeveynlik tutumunu etkilediği düşünülmüştür. İki tür ebeveyn tutumu ele alınmıştır. Birinci ebeveyn tutumu pozitif yapı sağlamak, ikinci ebeveyn tutumu ise cezalandırıcı disiplin sağlamaktır. Sonuçlara bakıldığında, geçmişte yaşanılan cinsel istismar ile cezalandırıcı tutum arasında ters bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir.

1.8. Araştırmanın Önemi

Kültür kavramı, öğrenilmiş davranışların nesilden nesile aktarılması olarak tanımlanmaktadır (Kağıtçıbaşı, 2000). Çocuk istismarı, birçok aile yapısı ve toplum içinde normal karşılanmasının en büyük nedeni de kültürümüz içerisinde normal karşılanması ve nesilden nesile aktarılıyor olması (Gökler, 2006; Kağıtçıbaşı, 2000). Çocuk istismarı kültürümüz içinde nesilden nesile aktarılmasını bu durumu normalleştiren doğal sayıldığına işaret eden buna uygun atasözleri bulunmaktadır. Örneğin kızını dövmeyen dizini döver, eti senin kemiği benim, nus ile uslanmayanı etmeli tekdir, tekdirle uslanmayanın hakkı kötektir gibi birçok örnek verilebilmektedir (Benekçi, 1996). Bu yüzden araştırmanın istismara uğrayan çocukların korunması ve refahın sağlanması hakkında fikir edinilmesine yönelik veriler de sağlayacağından, bunları yürürlüğe koyma açısından halkın sağlığı ve bilinçlenmesine yönelik eğitimcilere ve araştırmacılara öncülük edeceği düşünülmektedir. Böylece kişilerin bu alanda halka hizmet etkinliğini ve verimliliğini artırmaya yönelik iyileştirme önerilerine kaynaklık edeceği düşünülmektedir. Araştırma, ihmal ve istismara uğrayan çocukların sağaltımına yönelik psikolojik destek sistemlerinin kalitesinin ve kapasitesinin geliştirilmesine de dolaylı olarak katkıda bulunacaktır.

Ayrıca bu araştırma Türkiye'deki çocuklara uygulanan araştırmaların az olması sebebiyle ve klinik psikoloji alanında çalışanlara ışık tutması amacıyla, ilgili literatüre bilimsel ve istatistiksel açıdan katkı sağlaması düşünülmektedir. Bu çalışmada elde edilecek olan bilimsel ve istatistiksel veriler, gelecekte Türk aile yapısı içersinde bu alanda çalışmak isteyenlere bir temel oluşturabilecektir.

1.9. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, çocuklar ve annelerin, çocukluk dönemi istismar yaşantıları arasında ilişki olup olmadığını araştırmak. Aynı zamanda çocuklar ve annelerin, çocukluk dönemi istismar yaşantıları ile öfke düzeyleri arasında ilişki olup olmadığını araştırmak. En son olarak da çocuklar ve annelerin, çocukluk dönemi istismar yaşantıları ile aile işleyişleri arasında ilişkinin olup olmadığını araştırmayı amaçlamaktadır. Bu genel amaç çerçevesinde araştırmacının araştırmada cevap bulmayı amaçladığı sorular şunlardır:

1. Çocukların, çocukluk dönemi istismar yaşantıları, sosyodemografik (cinsiyet, yaş, anne ve baba yaş-eğitim, sosyoekonomik) özelliklere göre farklılaşmakta mıdır?
2. Çocukların çocukluk dönemi istismar yaşantıları ile öfke düzeyleri ve aile işleyiş biçimleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
3. Çocukların öfke düzeyleri ile aile işleyiş biçimleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
4. Annelerin çocukluk dönemi istismar yaşantıları ile öfke düzeyleri ve aile işleyiş biçimleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
5. Annelerin öfke düzeyleri ile aile işleyişi biçimleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
6. Çocukların öfke düzeyleri, aile işleyiş biçimleri, çocukluk dönemi istismar yaşantıları ile annelerin çocukluk dönemi istismar yaşantıları, öfke düzeyleri, aile işleyiş biçimleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
7. Çocukların, öfke düzeylerini yordayan değişkenler arasında etkisi var mıdır?

BÖLÜM 2

YÖNTEM

2.1. Örneklem

Bu araştırma Kadın ve Aile Sağlığı Merkezlerine başvuran 10-14 yaş arasındaki çocuklar ve annelerin, çocukluk dönemi istismar yaşantıları arasında ilişki olup olmadığını araştırmak. Aynı zamanda çocuklar ve annelerin, çocukluk dönemi istismar yaşantıları ile öfke düzeyleri arasında ilişki olup olmadığını araştırmak. En son olarak da çocuklar ve annelerin, çocukluk dönemi istismar yaşantıları ile aile işleyişleri arasında ilişkinin olup olmadığını araştırma amacına yönelik örneklemini, İstanbul: Anadolu ve Avrupa yakasında bulunan Ümraniye, Kartal, Üsküdar, Sultanbeyli, Bahçelievler, Gaziosmanpaşa, Şişli, Küçükçekmece, Avcılar, Bayrampaşa' da hizmet veren Kadın ve Aile Sağlığı Merkezine gelen çocuklar ve anneleri oluşturmaktadır. Ayrıca bu kişilerin gönüllülük esası alınarak bilgilendirme ve onam formu verilmiştir. Ayrıca gönüllü olanların zihinsel engeli ve yaygın gelişimsel bozukluğu olanlar araştırmanın dışında tutulmuştur.

Kadın ve Aile Sağlığı Merkezine gelen 123 çocuk ve annelerine araştırmaya katılıp katılmayacakları sorulmuştur. 123 kişiden 23' ü araştırmaya katılamamıştır. Bunun sebepleri olarak, zamanlarının olmadığını, teste güvenemedikleri için, çocukların babaannesi ile geldikleri için, rahatsız oldukları için, yaş örneklemi dışında oldukları için, annesiz geldikleri için ve son olarak test doldurmayı sevmedikleri için araştırmaya katılamamışlardır. Araştırma 100 çocuk ve anneleri toplam 200 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Aileye yönelik betimsel özellikler çizelge 2.1' de verilmektedir.

Tablo 2.1. Araştırmada Yer Alan Ailelerin Betimsel Özellikleri

no=100	
Aile Tipi	
Çekirdek	% 88
Geniş	% 12
Annenin Sosyo Ekonomik Düzeyi Değerlendirmesi	
Düşük	% 27
Orta	% 70
Yüksek	% 3
Sosyo Ekonomik Düzey	
500 tl - 1499 tl	% 57
1500 tl – 2499 tl	% 30
2500tl - 3500 tl	% 13
Aile Apartmanı	
Evet	% 52
Hayır	% 48
Araştırmanın Uygulandığı İlçeler	
Avcılar	% 1
Bahçelievler	% 6
Sefaköy	% 11
Bayrampaşa	% 6
Gaziosmanpaşa	% 29
Şişli	% 3
Ümraniye	% 9
Üsküdar	% 5
Kartal	% 6
Sultanbeyli	% 24

Çocuk/ergen, anne ve babaya ait bilgi aşağıda aktarılmaktadır.

2.1.1. Çocuk/ Ergen Örneklemi

Çocuk / Ergen Örneklemi, 48'i kız, 52'si erkek olmak üzere 100 kişiden oluşmaktadır. Katılımcıların yaşları 10-14 yaş arasında değişmekte olup, yaş ortalaması 11,52' tir. % 30'u 10 yaşındadır, % 23'ü 11 yaşında, % 22'si 12 yaşında, % 16' sı 13 yaşında, % 9 14 yaşındadır. Örneklemde yer alan çocuk/ ergenleri % 88'i çekirdek ailesiyle, % 12'si geniş ailesiyle birlikte yaşamaktadır. Çocuk/ergenlerin % 8'i tek çocukken, % 92' sinin ise kardeşleri vardır. Çocuk/ergenlerin eğitim durumuna bakıldığında, % 26' sı 4. sınıf örencisidir, % 27' si 5. sınıf, % 18'i 6. sınıf öğrencisi, % 16'sı 7. sınıf öğrenci ve % 13 8. sınıf öğrencisi olduğu görülmektedir. Annelerin çocukları için psikoloji danışmalığa başvuru nedenlerine bakıldığında, % 15'in çocuklarının psikolojik durumları ile ilgili bilgi almak için geldiklerini, % 22' sinin çocuklarının kaygı ve korku yaşadıklarını, % 18'in çocuklarının çok öfkeli davranışlar sergilediğini, % 6' sının çocuklarına nasıl davranmaları gerektiği ile ilgili, % 12' si çocuklarının okulda problemler yaşadığını ve ders çalışmadığı için, % 5' inin çocuklarında dikkat eksikliği ve hiperaktivite olabileceği şüphesiyle getirdiğini, % 7' sinin çocuklarında alt ıslatma ve kaka kaçırma problemi olması nedeniyle getirdiğini, % 5' inin çocuklarında özgüven eksikliği ve içe kapanıklık için getirdiğini, % 2' sinin kardeş kıskançlığı sebebiyle getirdiğini, % 11' inin ergenlik problemiyle ilgili ve son olarak % 1'inin çocuğunun yas yaşadığı için getirildiği dile getirildi.

Tablo 2.2. Çocuk/Ergen Örnekleminin Betimsel Özellikleri

no=100	
Cinsiyet	
Kız	% 48
Erkek	% 52
Yaş	
10 yaş	% 30
11 yaş	% 23
12 yaş	% 22
13 yaş	% 16
14 yaş	% 9
Sınıf	
4. sınıf	% 26
5. sınıf	% 27
6. sınıf	% 18
7. sınıf	% 16
8. sınıf	% 13
Kardeş sayısı	
Tek Çocuk	% 9
Kardeş	% 91
Kadın ve Aile Sağlığı Merkezine Başvuru Nedeni	
Psikolojik durumlarına yönelik bilgi alma	% 16
Kaygı ve korkular	% 22
Öfke	% 18
Ebeveyn tutumu	% 6
Okul Problemleri ve Ders Çalışmama	% 12
Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite	% 5
Alt Islatma – Kaka Kaçırma	% 7
Özgüven ve İçe kapanıklık	% 5
Kardeş kıskançlığı	% 2
Ergenlik	% 6
Yas	% 1

2.1.2. Anne Örneklemi

Örneklem 100 anneden oluşmaktadır. Annelerin yaşlarına bakıldığında, yaş ortalaması, 36,30 olduğu görülmektedir. % 31' inin 26- 33 yaş aralığında olduğu, % 32' sinin 34- 38 yaş aralığında ve % 36' sının da 38 ve üzere yaş aralığında olduğu görülmektedir. Annelerin eğitim durumlarına bakıldığında % 2'sinin okur- yazar olduğu görülmektedir, % 53' ün ilkokul mezunu, % 13 ortaokul mezunu, % 23 lise mezunu ve son olarak % 9'ununda üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Annelerin % 74'ünün ev hanımı olduğu, % 26' sının da çalıştığı görülmektedir. Annelerin medeni durumuna bakıldığında, % 2' si bekar olduklarını, % 4 dul/boşanmış olduklarını, % 1' diğeri ve % 93' ünün evli oldukları görülmektedir. Annelerin çocuk sayısına bakıldığında % 9 tek çocuğu olduğunu, % 51 iki çocuğu olduğunu, % 29'in üç çocuğu olduğunu, % 9 dört çocuğu olduğunu, % 1'sinin beş çocuğu olduğunu ve son olarak % 1'sinin altı çocuğu olduğunu belirtmiştir.

Tablo 2.3. Annelerin Betimsel Özellikleri

no=100	
Yaş	
26-33 yaş arası	% 31
24-37 yaş arası	% 32
38 ve üstü	% 26
Eğitim Durumu	
Okur Yazar	% 2
İlköğretim	% 53
Ortaokul	% 13
Lise	% 23
Üniverisite	% 9
Çalışma Durumu	
Ev hanımı	% 74
Çalışıyor	% 26
Medeni Durumu	
Evli	% 93
Bekar	% 2
Dul/ boşanmış	% 4
Diğer	% 1
Çocuk Sayısı	
1 Çocuk	% 9
2 Çocuk	% 51
3 Çocuk	% 29
4 Çocuk	% 9
5 Çocuk	% 1
6 Çocuk	% 1

2.1.3 Baba İle İlgilin Betimsel Özellikler

Babalar örnekleme dahil edilmemiştir. Annelerde alınan bilgiler doğrultusunda babanın yaş ortalaması 40,58 olduğu görülmektedir. % 34'ünün 28-37 yaş aralığında bulunurken, % 32'sinin 38-41 yaş aralığın da iken , % 34' ününde 42 yaş ve üstünde

olduğu görülmektedir. Babaların eğitim durumuna bakıldığında % 46'sinin ilkokul mezunu olduğu görülmekte, % 19'un ortaokul mezunu, % 22' sinin lise mezunu ve son olarak % 13'ünün ise üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Babaların % 91'inin çalışmakta olduğu görülmekte % 9'unun çalışmadığı görülmektedir.

Tablo 2.4. Babaların Betimsel Özellikleri

no=100	
Yaş	
28-37 yaş arası	% 34
38-41 yaş arası	% 32
42 ve üstü	% 34
Eğitim Durumu	
İlköğretim	% 46
Ortaokul	% 19
Lise	% 22
Üniverisite	% 13
Çalışma Durumu	
Çalışıyor	% 91
Çalışmıyor	% 9

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada annelere 3 ayrı form ve bir tane sosyo demografik form verilmiştir. Çocuklara ise 3 tane ayrı form verilmiştir. Toplamda 7 tane form verilmiştir.

2.2.1. Anne Formları

2.2.1.1. Sosyo Demografik Form: Bu form araştırmacı tarafından Çocukluk Dönemi İstismar yaşantısını etkilenebileceğine yönelik hazırlanmıştır. Form içerisinde, anne ve babanın yaşı, medeni durumu, çocuk sayısı, anne babanın eğitim durumu, annenin mesleği, babanın mesleği, anne-babanın çalışma durumu, aylık gelir durumu, gelir düzeyi, çekirdek aile dışında hanede yaşayan kişi ve sayıları, aile apartmanı olup olmaması, psikolojik danışmanlığa geliş nedeni, çocuğun cinsiyeti, çocuğun yaşı, çocuğun eğitim düzeyine yönelik sorular yer almaktadır.

2.2.1.2. Çocukluk Çağı Örselenme Ölçeği: Çocukluk Dönemi İstismar yaşantısını ölçmeye yönelik bir formdur. Bernstein ve arkadaşları tarafından 1994 yılında 18 yaşından önceki örselenme yaşantılarını taramaya yönelik geliştirilmiş 40 maddelik, 5'li likert tipi bir ölçektir. Yanıt seçenekleri (1) hiçbir zaman, (2) nadiren, (3) bazen, (4) sıklıkla ve (5) çok sık olarak verilmiştir. Bernstein ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmada Cronbach alpha katsayısı 0.79–0.94 arasında değişmektedir. Türkiye'de geçerlik ve güvenirlik çalışması Aslan ve Alparslan tarafından (1999) yapılan ölçeğin Cronbach alpha katsayısı 0.96, alt ölçeklerin ise 0.94–0.96 arasında bulunmuştur. Alınan toplam puan 40- 200 arasında değişebilmektedir. Yüksek puanlar çocukluk çağı örselenme yaşantılarının sıklığına işaret eder. Üç alt ölçeği vardır: Duygusal Kötüye Kullanım ve Duygusal ihmal (DKK-D_) : 19 maddedir (7, 8, 10, 11, 12, 19, 20, 23, 25, 26, 27, 28, 32, 33, 35, 36, 37, 38, 40) ve alınan puan 19–95 arasında değişebilir. Fiziksel Kötüye Kullanım

(FKK) : 16 maddedir (1, 2, 3,4, 5, 6, 9, 13, 14, 15, 16, 18, 21, 22, 24, 30) ve alınan puan 16–80 arasında değişebilir. Cinsel Kötüye Kullanım (CKK) : 5 maddedir (17, 29, 31, 34, 39) ve alınan puan 5–25 arasında değişebilir. Ters olan 15 maddedir (4, 7, 8, 10,12, 13, 15, 19, 23, 26, 28, 32, 35, 38, 40) (aktaran Aslan ve Alparslan 1999).

2.2.1.3. Durumluk Sürekli Öfke Ölçeği: Öfke düzeyini ölçmeye yönelik bir formdur. Bu ölçek ilk olarak Spielberger ve arkadaşları tarafından 1980 ile 1983 arasında yapılan çalışmalar sonucu oluşturulmuştur. Bu ölçek durumluk sürekli öfke ifadesini ölçüyor. Bu ölçek 34 maddeden oluşmaktadır. 4 alt ölçeği var. Bunlar, sürekli öfke, öfke içte, öfke dışa ve öfke kontroldür. Puanlaması, "hiç tanımıyor" yanıtından 1, "biraz tanımlıyor" yanıtından 2, "oldukça tanımlıyor" yanıtından 3 ve "tümüyle tanımlıyor" yanıtından 4 puan elde edilir. Ölçekteki ilk 10 madde, sürekli öfke alt ölçeğinin maddeleridir. Öfke içte ölçeği puanı, 13, 15, 16,20,23,26,27 ve 31 no'lu maddelerin toplanmasıyla; öfke dışa alt ölçeği puanı, 12, 17, 19, 22, 24, 29, 32 ve 33 no'lu maddelerin toplanmasıyla, öfke kontrol alt ölçeğinin puanları ise 11, 14, 18, 21, 25, 28, 30 ve 34 maddelerin toplanmasıyla elde edilir. Sürekli öfkeden alınan yüksek puanlar, öfke düzeyinin yüksek olduğunu; kontrol öfke ölçeğindeki yüksek puanlar öfkenin kontrol edilebildiğini; öfke-dışa ölçeğindeki yüksek puanlar, öfkenin kolayca ifade ediliyor olduğunu ve öfke-içte ölçeğindeki yüksek puanlar ise öfkenin bastırılmış olduğunu göstermektedir (aktaran Savaşır, Şahin, 1997).

Bu testin güvenirliği; asıl formun güvenirlik çalışmalarında, ölçeğin iç tutarlığını sınamak için madde toplam puan korelasyonları (.14 ile .56 arasında) ve Cronbach Alfa değerleri (.73 ile .84 arasında bulunmuştur) (aktaran Savaşır, Şahin, 1997).

Bu testin geçerliliği; ölçüt bağıntılı geçerlik; geçerlik çalışmalarında envanterin Buss- Durke ile korelasyonu, .66 ile .73 arasında, Shultz açık hostilite ölçeği ile korelasyonu, .27 ile .32 arasında, durumluk öfke ölçeği ile korelasyonu, .22 ile .44 arasında bulunmuştur. Bu değerler istatistiksel olarak anlamlıdır. Yapı geçerliği; yapı geçerliğinin saptanmasında faktör analizi ve hipotez sınama kullanılmıştır. Araştırmalarda öfke duygusu ile hipertansiyon arasındaki ilişkinin bulgulanmasından yola çıkılarak, envanter hipertansiyon hastalarına uygulanmıştır. Sonuçta, hipertansiyon hastalarının kontrollerine göre, durumluk sürekli öfke ifadesi ölçeğinden yüksek puan aldıkları gözlenmiştir (aktaran Savaşır, Şahin, 1997).

Türkiye' de geçerliliği ve güvenirliği A. Kadir Özer tarafından 1994 yılında yapılmıştır. Türkiye güvenirliği; tüm grup verileri üzerinde elde edilen Cronbach Alfa değerleri ayrı ayrı hesaplanmıştır. Bunlar: "sürekli öfke" boyutu için .79; "kontrol altına alınmış öfke" boyutu için .84; "dışavurulmuş öfke" boyutu için .78 ve "bastırılmış öfke" boyutu için ise .62 olarak bulunmuştur (aktaran Savaşır, Şahin, 1997).

2.2.1.4. Aile İşleyiş Biçimi Ölçeği: Bu form aile işlevini ölçmeye yönelik bir formdur. Bu ölçek Deal, Trivette ve Dunst tarafından 1988 yılında ailelerin

güçlü yanlarını ve becerileri, yetenekleri, kaynaklarını vb. değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek 26 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 5'li likert tipi ile derecelendirilmiştir (aktaran Tiftik ve Gökler, 2010). Ölçeğin özgün formunun geçerlik ve güvenirli 241 anne-baba ile yapılan bir çalışma ile incelenmiştir. İki yarım-güvenirliği .85, cranbach alfa iç tutarlık katsayısı ise .92 olarak belirlenmiştir (aktaran Tiftik ve Gökler, 2010).

Ölçeğin faktör yapısını belirlemek üzere eksen döndürme yöntemiyle yapılan analiz sonucunda, maddelerin, varyansın % 55'ini açıklayan 5 faktör altında toplanmıştır. Bu faktörler "aile içi etkileşimsel örüntüler", "aile değerleri", "aile içi başa çıkma yöntemleri", "aile bağlılığı" ve "kaynakların harekete geçirilmesi" olarak adlandırılmıştır (aktaran Tiftik ve Gökler, 2010).

Türkiye' de geçerliliği ve güvenirliği Nurhan Tiftik ve Ilgın Gökler Danışman tarafından 2010 yılında yapılmıştır. Ölçeğin Türkiye uyarlamasında 418 kişiye uygulanmıştır (Tiftik ve Gökler, 2010).

Ölçek 26 maddeden oluşmuştur. Bu testin 3 alt ölçeği vardır. Aile içi etkileşimsel örüntüler ve aile değerleri alt ölçeği 16 maddeden oluşmaktadır (1, 2, 4, 5, 6, 8, 9, 13, 15, 20, 21, 22, 23, 24, 25 ve 26). Bu alt ölçek varyansın % 26,31'unu açıklamıştır. Aile bağlılığı alt ölçeği 4 maddeden oluşmaktadır (12, 16, 18 ve 19). Bu alt ölçek varyansın % 17,09'unu açıklamıştır. Son olarak aile içi başa çıkma stratejileri alt ölçeği 4 maddeden oluşmaktadır (3, 10, 11 ve 17). Bu alt ölçek varyansın % 14,15'ini açıklamıştır (Tiftik ve Gökler, 2010).

Aileler için Aile işleyiş Biçimi Ölçeği'nin ölçüt geçerlik düzeyini belirlemek amacıyla ölçekten elde edilen toplam puanlar ile Aile Yapısını Değerlendirme Aracı'ndan elde edilen toplam puanlar arasındaki ilişkiye bakılmıştır. İki ölçekten elde edilen puanlar arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur (r= .71) (Tiftik ve Gökler, 2010).

Yapılan ilk güvenirlik analizi sonucunda Cronbach Alpha değeri .94 olarak bulunmuştur. Ölçeğin iç tutarlığını düşürdüğü saptanan 7. madde ve communality değeri .30'un altında olan 14. madde dışarıda bırakılmıştır. Geri kalan 24 maddenin Cronbach Alpha değeri .95 olarak bulunmuştur. Etkileşimsel örüntüler ve aile değerleri faktörün iç tutarlılık katsayısı .94'tür. Aile bağlılığı faktörünün iç tutarlılık katsayısı .77'dir. Başa çıkma stratejileri faktörünün iç tutarlılık katsayısı .78'dir (Tiftik ve Gökler, 2010).

2.2.2. Çocuk ve Ergen Formları

2.2.2.1. İstismarı Tanımlama Anketi Tarama Formu: Bu form çocukların istismar yaşantılarını ölçmeye yönelik uygulanmıştır. Bu ölçek ilk olarak Gökhan Oral ve Aslı Atamer tarafından 2004 yılında geliştirilmiştir. Öğrencilerden istismar ve ihmal yaşantıları konusunda doğrudan bilgi almak üzere, rehber öğretmen tarafından birebir uygulamaya dayanan, beş alt-testten oluşmaktadır. Bu alt-testler, duygusal, cinsel, fiziksel istismar, ihmal ve ekonomik sömürü alanlarını taramaya yöneliktir. Alt-testlerin her biri 7-9, 10-11, 12-15 yaş grubu için ayrı ayrı yapı geçerliği ve içtutarlık analizine tâbi

tutulmuşlardır. ÇİTA-T'nin bütününün 12-15 yaş grubu için % 78 güvenirliğe, 10-11 yaş grubu için % 70 güvenirliğe, daha küçük yaştakiler için düşük güvenirliğe sahip olduğu bulunmuştur. Beş alt-testin de duygusal istismar soruları (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10); cinsel istismar soruları (11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23); fiziksel İstismar soruları (24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32); ihmal soruları (33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53); ekonomik sömürü soruları (54, 55, 56, 57, 58); ters kodlama soruları (6, 33, 34, 36, 38, 40, 41, 44, 46, 47, 48, 49, 50)' dir. Ölçek 3 puan likert tipidir. Puanlamada en düşük 0 maksimum 132'dir (Atamer, 2005).

2.2.2.2. Durumluk Sürekli Öfke Ölçeği: Bu forma ilişkili ayrıntılı bilgi yukarıda bahsedilmiştir.

2.2.2.3. Aile İşleyiş Biçimi Ölçeği: Bu forma ilişkili ayrıntılı bilgi yukarıda bahsedilmiştir.

2.3. İşlem

Bu araştırma, Çocukluk Dönemi İstismar yaşantıları ile öfke düzeyleri ve aile işleyiş biçimleri arasındaki ilişkiyi belirlenmeye yönelik anneler ve çocuklarına Sosyo-demografik form ve ölçekler verilmiştir. Uygulama öncesinde İstanbul Sağlık Hıfzıssıhha Müdürlüğünden gerekli izinler önce dilekçe yoluyla başvurulmuş ve kabul edilmemiştir. Daha sonra araştırmacının danışman hocası olan, Yrd. Doç. Dr. Ilgın Gökler bizzat belediyeyi arayarak gerekli izinler alınmıştır.

Uygulama için, İstanbul: Anadolu ve Avrupa yakasında (Ümraniye, Kartal, Üsküdar, Sultanbeyli, Bahçelievler, Gaziosmanpaşa, Şişli, Küçükçekmece, Avcılar, Bayrampaşa) yaşayan ve Kadın ve Aile Sağlığı merkezlerinde danışmanlık alan 10-14 yaş arası çocuklar ve annelerine uygulanmıştır. Uygulama öncesinde Kadın ve Aile Sağlığı Merkezi psikologları ile görüşülerek araştırmacının gideceği günlerde 10-14 yaş arası çocuklara randevu verilmesi talep edilmiş ve önceden hangi tarihte merkezde olacağı bilgisi verilmiştir. Araştırmacı tarafından 11 nisan gününden başlayarak her gün bir merkeze giderek 10 günde uygulamayı tamamlamaya çalışmıştır. Araştırmaya katılan çocukların ve annelerin gönüllü olup olmadıkları bilgisi araştırmacı ve merkezde bulunan, uygulamaya yardımcı olan diğer psikologlar tarafından alınmıştır. Gönüllü olmayan çocuklar ve annelerine formlar uygulanmamıştır. Gönüllü olan ve gönüllü olmayan çocuk ve annelerine formlarla ilgili kısa bilgi ve onam formu araştırmacı tarafından verilmiş ve gönüllü olanlardan imzaları alınmıştır.

Uygulama psikolog gözetimde danışmanlık odasında çocukla bireysel olarak yapılmıştır, çocukların anneleri ise formu ve ölçekleri bekleme salonunda doldurmuştur. Çocuklarla uygulama yaklaşık 20-30 dakika kadar sürmüştür. Çocuklarla bireysel olarak gerçekleştirilme sebebi, çocukları zorlayabilecek soruların olması ve yaşanacak her hangi bir etkilenmede psikologun müdahale edebilmesini sağlanması açısından bireysel olarak uygulanmıştır. Ayrıcı 4-5 sınıf çocuklarına ölçeklerin bazı soyut kavramları her çocuğa aynı şekilde açıklanmıştır.

BÖLÜM 3

BULGULAR

Elde edilen verilerin, araştırmanın amacı doğrultusunda uygulanan istatistiksel sonuçlarına bu bölümde değinilecektir.

3.1. Çocukluk Dönemi İstismar Puanları Açısından Örneklemde Yer Alan Çocuklar ve Annelerin Yüzdelik Değerleri

Tablo 3.1.1. Çocukluk Dönemi İstismar Puanları Açısından Örneklemde Yer Alan Çocukların Yüzde Kaçı Ortalamanın 1 Standart Sapma Üzerinde Puanının Sonuçları

Değişken	Yüzdelik (%)
DUYGUSAL İSTİSMAR	% 14
CİNSEL İSTİSMAR	% 7
FIZIKSEL İSTİSMAR	% 10
İHMAL	% 14
EKONOMİK İSTİSMAR	% 11

Tablo 3.1.1.' de görüldüğü üzere, Duygusal İstismar puanına bakıldığında, ortalamadan 1 standart sapma % 14 düzeyinde puan almıştır.

Cinsel İstismar puanına bakıldığında, ortalamadan 1 standart sapma % 7 düzeyinde puan almıştır.

Fiziksel İstismar puanına bakıldığında, ortalamadan 1 standart sapma % 10 düzeyinde puan almıştır.

İhmal puanına bakıldığında, ortalamadan 1 standart sapma % 14 düzeyinde puan almıştır.

Ekonomik İstismar puanına bakıldığında, ortalamadan 1 standart sapma % 11 düzeyinde puan almıştır.

Tablo 3.1.2. İstismar Puanları Açısından Örneklemde Yer Alan Annelerin Yüzde Kaçı Ortalamanın 1 Standart Sapma Üzerinde Puanının Sonuçları

Değişken	Yüzdelik (%)
FIZIKSEL İSTİSMAR	% 13
DUYGUSAL İSTİSMAR	% 34
CİNSEL İSTİSMAR	% 8

Tablo 3.1.2.' de görüldüğü üzere, Duygusal İstismar puanına bakıldığında, ortalamadan 1 standart sapma % 34 düzeyinde puan almıştır.

Fiziksel İstismar puanına bakıldığında, ortalamadan 1 standart sapma % 13 düzeyinde puan almıştır.

Cinsel İstismar puanına bakıldığında, ortalamadan 1 standart sapma % 8 düzeyinde puan almıştır.

3.2. Çocukların İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu Puanları ve Alt Ölçekleri Araştırmada Kapsanan Sosyodemografik Değişkenler Açısından Karşılaştırılması

Tablo 3.2.1. Çocukların İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu Puanları ve Alt ölçeklerinin Cinsiyet Değişkeni Açısından Karşılaştırılması için Yapılan Bağımsız Grup t- Testi Sonuçları

Değişken		KIZLAR n=47	ERKEKLER n=51	t
İSTİSMAR	X	,28	,27	,35
	S.S.	,15	,12	
DUYGUSAL İSTİSMAR	X	,20	,17	,60
	S.S.	,26	,23	
CİNSEL İSTİSMAR	X	,01	,01	,72
	S.S.	,06	,03	
FIZIKSEL İSTİSMAR	X	,13	,10	,73
	S.S.	,26	,18	
İHMAL	X	,76	,79	-,58
	S.S.	,19	,21	
EKONOMİK İSTİSMAR	X	,02	,06	,1,21*
	S.S.	,09	,16	

*p<.05, **p<.01

Tablo 3.2.1.' de görüldüğü üzere çocukların İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu puanları ve alt ölçekleri ile cinsiyet değişkeninin karşılaştırılması için yapılan bağımsız grup t testi sonuçları yer almaktadır.

Çocukların İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu puanları ve alt ölçeklerinden olan Duygusal İstismar, Cinsel İstismar, Fiziksel İstismar ve ihmal ile cinsiyet değişkenleri arasındaki fark istatistiksel açısından anlamlı bulunamamıştır.

Çocukların Ekonomik İstismar ile cinsiyet değişkenleri arasındaki fark istatistiksel açısından anlamlı bulunmuştur (T= 1.21, p<.05). Bu farklılık erkekler lehine olmuştur (X=.09, S.S.=.16).

Tablo 3.2.2. Çocukların İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu Puanı ve Alt Ölçekleri Puanlarının Yaş Değişkeni Açısından Karşılaştırılması için Yapılan Bağımsız Grup T- Testi Sonuçları

Değişken		10-11 Yaş n=52	12-14 Yaş n=46	T
İSTİSMAR	X	,25	,30	-1,98**
	S.S.	,07	,18	
DUYGUSAL İSTİSMAR	X	,12	,25	-2,55**
	S.S.	,14	,31	
CİNSEL İSTİSMAR	X	,01	,01	-,20
	S.S.	,04	,06	
FIZIKSEL İSTİSMAR	X	,06	,17	-2,36**
	S.S.	,14	,28	
İHMAL	X	,69	,86	-4,29**
	S.S.	,13	,23	
EKONOMİK İSTİSMAR	X	,02	,06	-1,29**
	S.S.	,09	,17	

*p<.05, **p<.01

Tablo 3.2.2.' de görüldüğü üzere çocukların İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu puanı ve alt ölçekleri ile yaş değişkeninin karşılaştırılması için yapılan bağımsız grup t testi sonuçları yer almaktadır.

Çocukların İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu toplam puanı ile yaş değişkenleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (T=-1.98, p<.01). Bu farklılık 12-14 yaş grubu lehine olmuştur (X=.30, S.S.=.18).

Çocukların Duygusal İstismar puanı ile yaş değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (T= -2.55, p<.01). Bu farklılık 12-14 yaş grubu lehine olmuştur (X=.25, S.S.=.31).

Çocukların Cinsel İstismar puanı ile yaş değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Çocukların Fiziksel İstismar puanı ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (T=-2.36, p<.01). Bu farklılık 10-11 yaş grubu lehine olmuştur (X= .07, S.S.=.14).

Çocukların İhmal puanı ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (T= -4.29, p<.01). Bu farklılık 12-14 yaş grubu lehine olmuştur (X= .86, S.S.=.23).

Çocukların Ekonomik İstismar puanı ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (T= -1.29, p<.01). Bu farklılık 12-14 yaş grubu lehine olmuştur (X=.06, S.S.=.17).

Tablo 3.2.3. Çocukların İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu Puanı ve Alt Ölçekleri Puanlarının Annenin Yaş Değişkeni Açısından Karşılaştırılması için Yapılan Bağımsız Grup T- Testi Sonuçları

Değişken		26 - 35 Yaş n=44	36 - 52 Yaş n=54	T
İSTİSMAR	X	,27	,27	-,08
	S.S.	,12	,14	
DUYGUSAL İSTİSMAR	X	,18	,18	-,08
	S.S.	,27	,22	
CİNSEL İSTİSMAR	X	,00	,01	-,56
	S.S.	,03	,06	
FIZIKSEL İSTİSMAR	X	,10	,13	-,58
	S.S.	,20	,24	
İHMAL	X	,78	,77	,33
	S.S.	,21	,19	
EKONOMİK İSTİSMAR	X	,01	,05	-,81**
	S.S.	,06	,17	

*p<.05, **p<.01

Tablo 3.2.3.' de görüldüğü üzere çocukların İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu puanı ve alt ölçekleri ile annenin yaş değişkeninin karşılaştırılması için yapılan bağımsız grup t testi sonuçları yer almaktadır.

Çocukların İstismar toplam puanı, Duygusal İstismar puanı, Fiziksel İstismar puanı, Cinsel İstismar puanı ve İhmal puanı ile annenin yaş değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Çocukların Ekonomik İstismar puanı ile annenin yaş değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (T= -1.81, p<.01). Bu farklılık 36-52 yaş grubu lehine olmuştur (X=.05, S.S.=.17).

Tablo 3.2.4. Çocukların İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu Puanı ve Alt Ölçeklerinin Babanın Yaşı Değişkeni Açısından Karşılaştırılması için Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken		28-37 Yaş n=33	38-41Yaş n=31	42 ve Üstü n=34	F	Tukey
İSTİSMAR	X	,27	,24	,30	1,88	
	S.S.	,09	,09	,19		
DUYGUSAL İSTİSMAR	X	,18	,14	,23	1,09	
	S.S.	,20	,19	,31		
CİNSEL İSTİSMAR	X	,00	,00	,03	2,48	
	S.S.	,02	,02	,08		
FIZIKSEL İSTİSMAR	X	,09	,06	,19	3,66*	42 ve üstü>38-41 yaş
	S.S.	,15	,09	,32		
İHMAL	X	,76	,78	,77	,07	
	S.S.	,14	,21	,24		
EKONOMİK İSTİSMAR	X	,03	,02	,07	1,37	
	S.S.	,08	,09	,20		

*p<.05, **p<.01

Tablo 3.2.4.' de görüldüğü üzere çocukların İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu puanı ve alt ölçekleri ile babanın yaş değişkeninin karşılaştırılması için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları yer almaktadır.

Çocukların İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu puanı ve Duygusal İstismar, Cinsel İstismar, İhmal, Ekonomik İstismar alt ölçekleri ile babanın yaşı değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Çocukların Fiziksel İstismar puanı ile babanın yaşı değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmuştur ($F= 3.66$, $p<.05$). Bu farkın kaynağını bulmak üzere Tukey testi kullanılarak yapılan gruplararası karşılaştırma (post-hoc comparisons) sonucuna göre; 42 yaş üstü babalar ile 38-41 yaşa arası babaların puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur.

Tablo 3.2.5. Çocukların İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu Puanı ve Alt Ölçekleri Puanlarının Annenin Eğitim Düzeyi Değişkeni Açısından Karşılaştırılması için Yapılan Bağımsız Grup T- Testi Sonuçları

Değişken		İlköğretim - Ortaokul n=66	Lise - Üniversite n=32	T
İSTİSMAR	X	,27	,27	,17
	S.S.	,12	,16	
DUYGUSAL İSTİSMAR	X	,17	,21	-,64
	S.S.	,20	,31	
CİNSEL İSTİSMAR	X	,01	,01	-,01
	S.S.	,05	,03	
FIZIKSEL İSTİSMAR	X	,12	,11	,20
	S.S.	,20	,26	
İHMAL	X	,77	,78	-,10
	S.S.	,18	,23	
EKONOMİK İSTİSMAR	X	,05	,00	,32**
	S.S.	,16	,04	

*p<.05, **p<.01

Tablo 3.2.5.' de görüldüğü üzere çocukların İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu puanı ve alt ölçekleri ile annenin eğitim düzeyi değişkeninin karşılaştırılması için yapılan bağımsız grup t testi sonuçları yer almaktadır.

Çocukların İstismar toplam puanı, Duygusal İstismar puanı, Fiziksel İstismar puanı, Cinsel İstismar puanı ve İhmal puanı ile annenin eğitim düzeyi değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Çocukların Ekonomik İstismar puanı ile annenin eğitim düzeyi değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (T= .32, p<.01). Bu farklılık İlköğretim- Ortaokul grubu lehine olmuştur (X=.05, S.S.=.16).

Tablo 3.2.6. Çocukların İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu Puanı ve Alt Ölçekleri Puanlarının Babanın Eğitim Düzeyi Değişkeni Açısından Karşılaştırılması için Yapılan Bağımsız Grup T- Testi Sonuçları

Değişken		İlköğretim - Ortaokul n=63	Lise - Üniversite n=35	T
İSTİSMAR	X	,27	,28	-,30*
	S.S.	,10	,18	
DUYGUSAL İSTİSMAR	X	,17	,20	-,52
	S.S.	,20	,31	
CİNSEL İSTİSMAR	X	,01	,00	,73
	S.S.	,05	,02	
FIZIKSEL İSTİSMAR	X	,10	,14	-,68
	S.S.	,17	,29	
İHMAL	X	,76	,80	-,77
	S.S.	,17	,25	
EKONOMİK İSTİSMAR	X	,04	,04	,09
	S.S.	,13	,15	

*p<.05, **p<.01

Tablo 3.2.6.' de görüldüğü üzere çocukların İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu puanı ve alt ölçekleri ile babanın eğitim düzeyi değişkeninin karşılaştırılması için yapılan bağımsız grup t testi sonuçları yer almaktadır.

Çocukların Duygusal İstismar puanı, Fiziksel İstismar puanı, Cinsel İstismar puanı ve İhmal ve Ekonomik İstismar puanı ile babanın eğitim düzeyi değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Çocukların İstismar toplam puanı ile babanın eğitim düzeyi değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur (T= -.68, p<.05). Bu farklılık Lise - Üniversite grubu lehine olmuştur (X=.28, S.S.=.18).

Tablo 3.2.7. İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu Puanı ve Alt Ölçekleri Puanlarının Ekonomik Düzey Değişkeni Açısından Karşılaştırılması için Yapılan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Değişken		500tl-1000tl n=42	1001tl-1500tl n=30	1501 tl ve üstü tl n=26	F
İSTİSMAR	X	,28	,29	,25	,62
	S.S.	,10	,18	,10	
DUYGUSAL İSTİSMAR	X	,20	,20	,14	,44
	S.S.	,21	,33	,17	
CİNSEL İSTİSMAR	X	,02	,00	,01	,46
	S.S.	,07	,03	,04	
FIZIKSEL İSTİSMAR	X	,11	,15	,08	,80
	S.S.	,19	,31	,14	
İHMAL	X	,79	,76	,77	,18
	S.S.	,17	,21	,23	
EKONOMİK İSTİSMAR	X	,03	,07	,02	,92
	S.S.	,08	,21	,09	

*p<.05, **p<.01

Tablo 3.2.7.' de görüldüğü üzere çocukların İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu puanı ve alt ölçekleri ile ekonomik düzey değişkeninin karşılaştırılması için yapılan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları yer almaktadır.

Çocukların İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu puanı ve alt ölçekleri ile ekonomik düzey değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

3.3. Araştırmanın Temel Değişkenleri Arasındaki İlişkiler İle İlgili Bulgular

3.3.1. Çocukların, Öfke Düzeyi Puanı İle Çocukluk Dönemi İstismar Puanı Arasındaki İlişki

Tablo 3.3.1.1. Çocukların, Durumluk Sürekli Öfke Ölçeği Alt Ölçekleri ile İstismarı Tanımlama Anketi Tarama Formu Ölçeği Alt Ölçekleri ve Toplam Puanı Arasındaki İlişkiler İle İlgili Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayıları

Değişken	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
(1) İSTİSMAR	,89**	,27**	,89**	,71**	,32**	,37**	,27**	,57**	-,14
(2) DUYGUSAL İSTİSMAR		,04	,83**	,48**	,18	,44**	,29**	,58**	-,19
(3) CİNSEL İSTİSMAR			,27**	,25*	-,01	-,11	-,09	,01	,13
(4) FIZIKSEL İSTİSMAR				,46**	,19	,38**	,25*	,54**	-,18
(5) İHMAL					,25*	,19	,10	,40**	-,05
(6) EKONOMİK İSTİSMAR						,12	,08	,23*	-,14
(7) SÜREKLI ÖFKE							,54**	,71**	-,30**
(8) ÖFKE İÇE								,53**	-,18
(9) ÖFKE DIŞTA									-,36**
(10) ÖFKE KONTROL									1,00

*p<.05, **p<.01

Tablo 3.3.1.1.' te görüldüğü üzere, çocukların, Durumluk Sürekli Öfke Ölçeği alt ölçekleri ile İstismarı Tanımlama Anketi Tarama Formu Ölçeği alt ölçekleri ve toplam puanları için yapılan Pearson korelasyon sonuçları yer almıştır.

Çocukların, Sürekli Öfke puanı ile İstismara Tanımlama Anketi Tarama Formu toplam puanı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = .37$, $p < .01$). Buna göre İstismarı Tanımlama Anketi Formunun toplam puanı arttıkça Sürekli Öfke puanı artmaktadır.

Çocukların, Öfke İçte puanı ile İstismara Tanımlama Anketi Tarama Formu toplam puanı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = .27$, $p < .01$). Buna göre İstismarı Tanımlama Anketi Formunun toplam puanı arttıkça Öfke İçte puanı artmaktadır.

Çocukların, Öfke Dışta puanı ile İstismara Tanımlama Anketi Tarama Formu toplam puanı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = .57$, $p < .01$). Buna göre İstismarı Tanımlama Anketi Formunun toplam puanı arttıkça Öfke Dışta puanı artmaktadır.

Çocukların, Öfke Kontrol puanı ile İstismarı Tanımlama Anketi Tarama Formu toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların, Sürekli Öfke ile Duygusal İstismar puanı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = .44$, $p < .01$). Buna göre Duygusal İstismar puanı arttıkça Sürekli Öfke puanı artmaktadır.

Çocukların, Öfke İçte ile Duygusal İstismar puanı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = .29$, $p < .01$). Buna göre Duygusal İstismar puanı arttıkça Öfke İçte puanı artmaktadır.

Çocukların, Öfke Dışta ile Duygusal İstismar puanı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = .58$, $p < .01$). Buna göre Duygusal İstismar puanı arttıkça Öfke Dışta puanı artmaktadır.

Çocukların, Öfke Kontrol puanı ile Duygusal İstismar puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların, Sürekli Öfke toplan puanı ile Cinsel İstismar puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların, Öfke İçte toplan puanı ile Cinsel İstismar puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların, Öfke Dışta toplan puanı ile Cinsel İstismar puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların, Kontrol Öfke toplan puanı ile Cinsel İstismar puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların, Sürekli Öfke ile Fiziksel İstismar puanı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = .38$, $p < .01$). Buna göre Fiziksel İstismar puanı arttıkça Sürekli Öfke puanı artmaktadır.

Çocukların, Öfke İçte ile Fiziksel İstismar puanı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = .25$, $p < .05$). Buna göre Fiziksel İstismar puanı arttıkça Öfke İçte puanı artmaktadır.

Çocukların, Öfke Dışta ile Fiziksel İstismar puanı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = .54$, $p < .01$). Buna göre Fiziksel İstismar puanı arttıkça Öfke Dışta puanı artmaktadır.

Çocukların, Öfke Kontrol puanı ile Fiziksel İstismar puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların, Sürekli Öfke ile İhmal puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların, Öfke İçte ile İhmal puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların, Öfke Dışta ile İhmal puanı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = .40$, $p < .01$). Buna göre İhmal puanı arttıkça Öfke Dışta puanı artmaktadır.

Çocukların, Öfke Kontrol puanı ile İhmal puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların, Sürekli Öfke ile Ekonomik İstismar puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların, Öfke İçte ile Ekonomik İstismar puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların, Öfke Dışta ile Ekonomik İstismar puanı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır (r = .23 , p< .05). Buna göre Ekonomik İstismar puanı arttıkça Öfke Dışta puanı artmaktadır.

Çocukların, Öfke Kontrol puanı ile İhmal puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

3.3.2. Çocukların, Aile İşleyiş Biçimi Düzeyi İle Çocukluk Dönemi İstismar Yaşantıları Arasındaki İlişki

Tablo 3.3.2.1. Çocukların, Aile İşleyiş Biçimi Ölçeği Alt Ölçekleri ve Toplam Puanı ile İstismarı Tanımlama Anketi Tarama Formu Ölçeği Alt Ölçekleri ve Toplam Puanı Arasındaki İlişki İle İlgili Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayıları

Değişken	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
(1) İSTİSMAR	,89**	,27**	,89**	,71**	,32**	-,54**	-,53**	-,50**	-,45**
(2) DUYGUSAL İSTİSMAR		,04	,83**	,48**	,18	-,52**	-,49**	-,47**	-,48**
(3) CİNSEL İSTİSMAR			,27**	,25*	-,01	-,16	-,18	-,15	-,08
(4) FIZIKSEL İSTİSMAR				,46**	,19	-,49**	-,47**	-,45**	-,43**
(5) İHMAL					,25*	-,39**	-,39**	-,36**	-,30**
(6) EKONOMİK İSTİSMAR						-,13	-,12	-,18	-,10
(7) AİLE İŞLEYİŞ BİÇİMİ TOPLAM							,98**	,89**	,86**
(8) AİLE İÇİ ETKİLEŞİMSEL ÖRÜNTÜLER VE AİLE DEĞERLERİ								,82**	,79**
(9) AİLE BAĞLILIĞI									,71**
(10) AİLE İÇİ BAŞA ÇIKMA STRATEJİLERİ									1,00

*p<.05, **p<.01

Tablo 3.3.2.1.' de görüldüğü üzere, çocukların, Aile İşleyiş Biçimi Ölçeği alt ölçekleri ve toplam puanları ile İstismarı Tanımlama Anketi Tarama Formu Ölçeği alt ölçekleri ve toplam puanları için yapılan Pearson korelasyon sonuçları yer almıştır.

Çocukların, Aile İşleyiş Biçimi toplan puanı ile İstismarı tanımlama Anketi Tarama Formunun toplam puanı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.54$, $p < .01$). Buna göre İstismarı Tanımlama Anketi Formunun toplam puanı azaldıkça Aile İşleyiş Biçimi Toplam puanı artmaktadır.

Çocukların, Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler puanı ve Aile Değerleri puanı ile İstismar Tanımlama Anketi Tarama Formunun toplam puanı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.53$, $p<.01$). Buna göre İstismar Tanımlama Anketi Formunun toplam puanı azaldıkça Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler ve Aile Değerleri puanı artmaktadır.

Çocukların, Aile Bağlılığı puanı ile İstismar Tanımlama Anketi Tarama Formunun toplam puanı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.50$, $p<.01$). Buna göre İstismar Tanımlama Anketi Formunun toplam puanı azaldıkça Aile Bağlılığı puanı artmaktadır.

Çocukların, Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri puanı ile İstismar Tanımlama Anketi Tarama Formunun toplam puanı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.45$, $p<.01$). Buna göre İstismar Tanımlama Anketi Formunun toplam puanı azaldıkça Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri puanı artmaktadır.

Çocukların, Aile İşleyişi Biçim toplan puanı ile Duygusal İstismar arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.52$, $p<.01$). Duygusal İstismar puanı azaldıkça Aile İşleyişi Biçimi toplan puanı artmaktadır.

Çocukların, Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler puanı ile Duygusal İstismar arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.49$, $p<.01$). Duygusal İstismar puanı azaldıkça Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler puanı toplan puanı artmaktadır.

Çocukların, Aile Bağlılığı puanı ile Duygusal İstismar arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.47$, $p<.01$). Duygusal İstismar puanı azaldıkça Aile Bağlılığı puanı toplan puanı artmaktadır.

Çocukların, Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri puanı ile Duygusal İstismar arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.49$, $p<.01$). Duygusal İstismar puanı azaldıkça Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri toplan puanı artmaktadır.

Çocukların, Aile İşleyiş Biçimi toplan puanı ile Cinsel İstismar puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların, Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler puanı Cinsel İstismar puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların, Aile Bağlılığı puanı Cinsel İstismar puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların, Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri Cinsel İstismar puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların, Aile İşleyiş Biçimi toplan puanı ile Fiziksel İstismar arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.49$, $p<.01$). Fiziksel İstismar puanı azaldıkça Aile İşleyişi Biçimi toplan puanı artmaktadır.

Çocukların, Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler puanı ile Fiziksel İstismar arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.47$, $p<.01$). Fiziksel İstismar puanı azaldıkça Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler puanı toplan puanı artmaktadır.

Çocukların, Aile Bağlılığı puanı ile Fiziksel İstismar arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.45$, $p<.01$). Fiziksel İstismar puanı azaldıkça Aile Bağlılığı puanı toplan puanı artmaktadır.

Çocukların, Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri puanı ile Fiziksel İstismar arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.43$, $p<.01$). Fiziksel İstismar puanı azaldıkça Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri toplan puanı artmaktadır.

Çocukların, Aile İşleyiş Biçimi toplan puanı ile İhmal arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.39$, $p<.01$). İhmal puanı azaldıkça Aile İşleyişi Biçimi toplan puanı artmaktadır.

Çocukların, Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler puanı ile İhmal arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.39$, $p<.01$). İhmal puanı azaldıkça Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler puanı toplan puanı artmaktadır.

Çocukların, Aile Bağlılığı puanı ile İhmal arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.36$, $p<.01$). İhmal puanı azaldıkça Aile Bağlılığı puanı toplan puanı artmaktadır.

Çocukların, Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri puanı ile İhmal arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.30$, $p< .01$). İhmal puanı azaldıkça Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri toplan puanı artmaktadır.

Çocukların, Aile İşleyiş Biçimi toplan puanı ile Ekonomik İstismar puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların, Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler puanı Ekonomik İstismar puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların, Aile Bağlılığı puanı Ekonomik İstismar puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların, Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri Ekonomik İstismar puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

3.3.3. Çocukların Öfke Düzeyi Puanı İle Çocukların Aile işleyiş Biçimi Puanı Arasındaki İlişki

Tablo 3.3.3.1. Çocukların, Durumluk Sürekli Öfke Ölçeği Alt Ölçekleri ile Çocukların Aile İşleyiş Biçimi Ölçeği Alt Ölçekleri ve Toplam Puanı Arasındaki İlişki İle İlgili Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayıları

Değişken	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
(1) AİLE İŞLEYİŞ BİÇİMİ TOPLAM	,98**	,89**	,86**	-,27**	-,12	-,46**	,32**
(2) AİLE İÇİ ETKİLEŞİMSEL ÖRÜNTÜLER VE AİLE DEĞERLERİ		,82**	,79**	-,28**	-,14	-,44**	,31**
(3) AİLE BAĞLILIĞI			,71**	-,22*	-,08	-,42**	,25**
(4) AİLE İÇİ BAŞA ÇIKMA STRATEJİLERİ				-,22*	-,05	-,42**	,35**
(5) SÜREKLI ÖFKE					,54**	,71**	-,30**
(6) ÖFKE İÇE						,53**	-,18
(7) ÖFKE DIŞTA							-,36**
(8) ÖFKE KONTROL							1,00

*p<.05, **p<.01

Tablo 3.3.3.1.' de görüldüğü üzere, çocukların, Durumluk Sürekli Öfke Ölçeği alt ölçekleri ile Aile İşleyiş Biçimi Ölçeği alt ölçekleri ve toplam puanları için yapılan Pearson korelasyon sonuçları yer almıştır.

Çocukların, Sürekli Öfke puanı ile Aile İşleyiş Biçimi puanı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.27$, $p<.01$). Sürekli Öfke puanı azaldıkça Aile İşleyiş Biçimi puanı da artmaktadır.

Çocukların Öfke İçte puanı ile Aile İşleyiş Biçimi puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların, Öfke Dışta puanı ile Aile İşleyişi Biçimi puanı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.46$, $p<.01$). Öfke Dışta puanı azaldıkça Aile İşleyiş Biçimi puanı da artmaktadır.

Çocukların, Öfke Kontrol puanı ile Aile İşleyişi Biçimi puanı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = .32$, $p<.01$). Öfke Kontrol puanı arttıkça Aile İşleyiş Biçimi puanı da artmaktadır.

Çocukların, Sürekli Öfke puanı ile Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler ve Aile Değerleri puanı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.28$, $p<.01$). Sürekli Öfke puanı azaldıkça Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler ve Aile Değerleri artmaktadır.

Çocukların Öfke İçte puanı ile Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler ve Aile Değerleri puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların, Öfke Dışta puanı ile Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler ve Aile Değerleri puanı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.44$, $p<.01$). Öfke Dışta puanı azaldıkça Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler ve Aile Değerleri puanı da artmaktadır.

Çocukların, Öfke Kontrol puanı ile Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler ve Aile Değerleri puanı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = .31$, $p<.01$). Öfke Kontrol puanı arttıkça Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler ve Aile Değerleri puanı da artmaktadır.

Çocukların, Sürekli Öfke puanı ile Aile Bağlılığı puanı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.22$, $p<.05$). Sürekli Öfke puanı azaldıkça Aile Bağlılığı puanı artmaktadır.

Çocukların Öfke İçte puanı ile Aile Bağlılığı puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların, Öfke Dışta puanı ile Aile Bağlılığı puanı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.42$, $p<.01$). Öfke Dışta puanı azaldıkça Aile Bağlılığı puanı da artmaktadır.

Çocukların, Öfke Kontrol puanı ile Aile Bağlılığı puanı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = .25$, $p<.01$). Öfke Kontrol puanı arttıkça Aile Bağlılığı puanı da artmaktadır.

Çocukların, Sürekli Öfke puanı ile Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri puanı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.22$, $p<.05$). Sürekli Öfke puanı azaldıkça Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri puanı artmaktadır.

Çocukların Öfke İçte puanı ile Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların, Öfke Dışta puanı ile Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri puanı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.42$, $p<.01$). Öfke Dışta puanı azaldıkça Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri puanı da artmaktadır

Çocukların, Öfke Kontrol puanı ile Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri puanı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır (r = .35, p<.01). Öfke Kontrol puanı arttıkça Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri puanı da artmaktadır.

3.3.4. Annelerin, Öfke Düzeyi Puanı İle Annelerin Çocukluk Çağı Örselenme Puanı Arasındaki İlişki

Tablo 3.3.4.1. Annelerin, Durumluk Sürekli Öfke Alt Ölçekleri ile Çocukluk Çağı Örselenme Alt Ölçekleri ve Toplam Puanı Arasındaki İlişki İle İlgili Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayıları

Değişken	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
(1) İSTİSMAR	,92**	,96**	,39**	,12	,13	,23*	,00
(2) FİZİKSEL İSTİSMAR		,80**	,29**	,05	,04	,19	,01
(3) DUYGUSAL İSTİSMAR			,28**	,14	,19	,24*	-,00
(4) CİNSEL İSTİSMAR				,11	,05	-,06	,07
(5) SÜREKLI ÖFKE					,53**	,61**	-,28**
(6) ÖFKE İÇE						,41**	,07
(7) ÖFKE DIŞTA							-,22*
(8) ÖFKE KONTROL							1,00

*p<.05, **p<.01

Tablo 3.3.4.1.' de görüldüğü üzere, Annelerin, Durumluk Sürekli Öfke Ölçeği alt ölçekleri ile Çocukluk Çağı Örselenme Ölçeği alt ölçekleri ve toplam puanları için yapılan Pearson korelasyon sonuçları yer almıştır.

Annelerin, Sürekli Öfke puanı ile Çocukluk Çağı Örselenme toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin, Öfke İçte puanı ile Çocukluk Çağı Örselenme toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin, Öfke Dışta puanı ile Çocukluk Çağı Örselenme toplam puanı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = .23$, $p < .05$). Buna göre Çocukluk Çağı Örselenme toplam puanı arttıkça Öfke Dışta puanı artmaktadır.

Annelerin, Öfke Kontrol puanı ile Çocukluk Çağı Örselenme toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin, Sürekli Öfke ile Fiziksel İstismar puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin, Öfke İçte ile Fiziksel İstismar puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin, Öfke Dışta ile Fiziksel İstismar puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin, Öfke Kontrol puanı ile Fiziksel İstismar puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin, Sürekli Öfke ile Duygusal İstismar puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin, Öfke İçte ile Duygusal İstismar puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin, Öfke Dışta ile Duygusal İstismar puanı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = .24$, $p < .05$). Buna göre Duygusal İstismar puanı arttıkça Öfke Dışta puanı artmaktadır.

Annelerin, Öfke Kontrol puanı ile Duygusal İstismar puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin, Durumluk Sürekli Öfke toplan puanı ile Cinsel İstismar puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin, Sürekli Öfke toplan puanı ile Cinsel İstismar puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin, Öfke İçte toplan puanı ile Cinsel İstismar puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin, Öfke Dışta toplan puanı ile Cinsel İstismar puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin, Kontrol Öfke toplan puanı ile Cinsel İstismar puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

3.3.5. Annelerin, Aile işleyiş Biçimi Puanı İle Çocukluk Çağı Örselenme Puanı Arasındaki İlişki

Tablo 3.3.5.1. Annelerin, Aile İşleyiş Biçimi Ölçeği Alt Ölçekleri ve Toplam Puanları ile Çocukluk Çağı Örselenme Ölçeği Alt Ölçekleri ve Toplam Puanı Arasındaki İlişki İle İlgili Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayıları

Değişken	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
(1) İSTİSMAR	,92**	,96**	,39**	-,38**	-,40**	-,40**	-,28**
(2) FİZİKSEL İSTİSMAR		,80**	,29**	-,28**	-,31**	-,31**	-,15
(3) DUYGUSAL İSTİSMAR			,28**	-,41**	-,42**	-,42**	-,33**
(4) CİNSEL İSTİSMAR				-,13	-,11	-,15	-,09
(5) AİLE İŞLEYİŞ BİÇİMİ TOPLAM					,95**	,86**	,88**
(6) AİLE İÇİ ETKİLEŞİMSEL ÖRÜNTÜLER VE AİLE DEĞERLERİ						,85**	,76**
(7) AİLE BAĞLILIĞI							,67**
(8) AİLE İÇİ BAŞA ÇIKMA STRATEJİLERİ							1,00

*p<.05, **p<.01

Tablo 3.3.5.1.' de görüldüğü üzere, annelerin, Aile İşleyiş Biçimi Ölçeği alt ölçekleri ve toplam puanları ile Çocukluk Çağı Örselenme Ölçeği alt ölçekleri ve toplam puanları için yapılan Pearson korelasyon sonuçları yer almıştır.

Annelerin, Aile İşleyiş Biçimi toplan puanı ile Çocukluk Çağı Örselenme toplam puanı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır (r = -.38, p< .01). Buna göre Çocukluk Çağı Örselenme toplam puanı azaldıkça Aile İşleyiş Biçimi Toplam puanı artmaktadır.

Annelerin, Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler puanı ve Aile Değerleri puanı ile Çocukluk Çağı Örselenme toplam puanı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır (r = -.40, p<.01). Buna göre Çocukluk Çağı Örselenme toplam puanı azaldıkça Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler ve Aile Değerleri puanı artmaktadır

Annelerin, Aile Bağlılığı puanı ile Çocukluk Çağı Örselenme toplam puanı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.40$, $p<.01$). Buna göre Çocukluk Çağı Örselenme toplam puanı azaldıkça Aile Bağlılığı puanı artmaktadır

Annelerin, Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri puanı ile Çocukluk Çağı Örselenme toplam puanı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.28$, $p<.01$). Buna göre Çocukluk Çağı Örselenme toplam puanı azaldıkça Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri puanı artmaktadır

Annelerin, Aile İşleyiş Biçimi toplan puanı ile Fiziksel İstismar arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.28$, $p<.01$). Fiziksel İstismar puanı azaldıkça Aile İşleyişi Biçimi toplan puanı artmaktadır

Annelerin, Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler puanı ile Fiziksel İstismar arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.31$, $p<.01$). Fiziksel İstismar puanı azaldıkça Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler puanı toplan puanı artmaktadır

Annelerin, Aile Bağlılığı puanı ile Fiziksel İstismar arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.31$, $p<.01$). Fiziksel İstismar puanı azaldıkça Aile Bağlılığı puanı toplan puanı artmaktadır.

Annelerin, Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri puanı ile Fiziksel İstismar arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin, Aile İşleyişi Biçim toplan puanı ile Duygusal İstismar arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.41$, $p<.01$). Duygusal İstismar puanı azaldıkça Aile İşleyişi Biçimi toplan puanı artmaktadır.

Annelerin, Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler puanı ile Duygusal İstismar arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.42$, $p<.01$). Duygusal İstismar puanı azaldıkça Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler puanı toplam puanı artmaktadır.

Annelerin, Aile Bağlılığı puanı ile Duygusal İstismar arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.42$, $p<.01$). Duygusal İstismar puanı azaldıkça Aile Bağlılığı puanı toplan puanı artmaktadır.

Annelerin, Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri puanı ile Duygusal İstismar arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.33$, $p<.01$). Duygusal İstismar puanı azaldıkça Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri toplan puanı artmaktadır

Annelerin, Aile İşleyiş Biçimi toplan puanı ile Cinsel İstismar puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin, Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler puanı Cinsel İstismar puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin, Aile Bağlılığı puanı Cinsel İstismar puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin, Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri Cinsel İstismar puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

3.3.6. Annelerin Öfke Düzeyi Puanı İle Annelerin Aile işleyiş Biçimi Puanı Arasındaki İlişki

Tablo 3.3.6.1. Annelerin, Durumluk Sürekli Öfke Ölçeği Alt Ölçekleri ile Annelerin Aile İşleyiş Biçimi Ölçeği Alt Ölçekleri ve Toplam Puanı Arasındaki İlişki İle İlgili Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayıları

Değişken	(2)	(3)	(4)	(6)	(7)	(8)	(9)
(1) AİLE İŞLEYİŞ BİÇİMİ TOPLAM	,95**	,86**	,88**	-,05	,11	,08	,35**
(2) AİLE İÇİ ETKİLEŞİMSEL ÖRÜNTÜLER VE AİLE DEĞERLERİ		,85**	,76**	-,01	,13	,08	,33**
(3) AİLE BAĞLILIĞI			,67**	-,10	,05	,03	,30**
(4) AİLE İÇİ BAŞA ÇIKMA STRATEJİLERİ				-,17	-,04	-,07	,33**
(6) SÜREKLI ÖFKE					,53**	,61**	-,28**
(7) ÖFKE İÇE						,41**	,07
(8) ÖFKE DIŞTA							-,22*
(9) ÖFKE KONTROL							1,00

*p<.05, **p<.01

Tablo 3.3.6.1.' de görüldüğü üzere, annelerin, Durumluk Sürekli Öfke Ölçeği alt ölçekleri ile Aile İşleyiş Biçimi Ölçeği alt ölçekleri ve toplam puanları için yapılan Pearson korelasyon sonuçları yer almıştır.

Annelerin, Sürekli Öfke puanı ile Aile İşleyiş Biçimi puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Öfke İçte puanı ile Aile İşleyiş Biçimi puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin, Öfke Dışta puanı ile Aile İşleyişi Biçimi puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin, Öfke Kontrol puanı ile Aile İşleyişi Biçimi puanı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = .35$, $p<.01$). Öfke Kontrol puanı arttıkça Aile İşleyiş Biçimi puanı da artmaktadır.

Annelerin, Sürekli Öfke puanı ile Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler ve Aile Değerleri puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Öfke İçte puanı ile Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler ve Aile Değerleri puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin, Öfke Dışta puanı ile Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler ve Aile Değerleri puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin, Öfke Kontrol puanı ile Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler ve Aile Değerleri puanı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = .33$, $p<.01$). Öfke Kontrol puanı arttıkça Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler ve Aile Değerleri puanı da artmaktadır.

Annelerin, Sürekli Öfke puanı ile Aile Bağlılığı puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Öfke İçte puanı ile Aile Bağlılığı puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin, Öfke Dışta puanı ile Aile Bağlılığı puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin, Öfke Kontrol puanı ile Aile Bağlılığı puanı arasında pozitif anlamlı bir ilişki vardır ($r = .30$, $p<.01$). Öfke Kontrol puanı arttıkça Aile Bağlılığı puanı da artmaktadır.

Annelerin, Sürekli Öfke puanı ile Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Öfke İçte puanı ile Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin, Öfke Dışta puanı ile Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin, Öfke Kontrol puanı ile Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri puanı arasında pozitif anlamlı bir ilişki vardır ($r = .33$, $p<.01$). Öfke Kontrol puanı arttıkça Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri puanı da artmaktadır.

3.3.7. Çocukların Çocukluk Dönemi İstismar Yaşantıları Puanı İle Annelerin Çocukluk Dönemi İstismar Yaşantıları Puanı Arasındaki İlişki

Tablo 3.3.7.1. Çocukların, Çocuklukların İstismar Tanımlama Anketi Tarama Formu Ölçeği Alt Ölçekleri ve Toplam Puanları ile Annelerin Çocukluk Çağı Örselenme Ölçeği Alt Ölçekleri ve Toplam Puanı Arasındaki İlişki İle İlgili Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayıları

Değişken	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
(1)ANNE İSTİSMAR	,92**	,96**	,39**	,10	,01	,14	,03	,14	-,04
(2) ANNE FİZİKSEL İSTİSMAR		,80**	,29**	,06	-,01	,13	,03	,11	-,06
(3) ANNE DUYGUSAL İSTİSMAR			,28**	,11	,03	,11	,04	,15	-,02
(4) ANNE CİNSEL İSTİSMAR				-,01	-,05	,18	-,05	,02	-,00
(5) ÇOCUK İSTİSMAR					,89**	,27**	,89**	,71**	,32**
(6) ÇOCUK DUYGUSAL İSTİSMAR						,04	,83**	,48**	,18
(7) ÇOCUK CİNSEL İSTİSMAR							,27**	,25*	-,01
(8) ÇOCUK FIZIKSEL İSTİSMAR								,46**	,19
(9) ÇOCUK İHMAL									,25*
(10) EKONOMİK İSTİSMAR									1,00

*p<.05, **p<.01

Tablo 3.3.7.1.' de görüldüğü üzere, Çocukların, İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu Ölçeği alt ölçekleri ve toplam puanları ile Annelerin Çocukluk Çağı Örselenme Ölçeği Alt Ölçekleri ve toplam puanları için yapılan Pearson korelasyon sonuçları yer almıştır.

Annelerin Çocukluk Çağı Örselenme toplan puanı ile Çocukların İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Çocukluk Çağı Örselenme toplan puanı ile çocukları Duygusal İstismarı puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Çocukluk Çağı Örselenme toplan puanı ile çocukları Cinsel İstismarı puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Çocukluk Çağı Örselenme toplan puanı ile çocukları Fiziksel İstismarı puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Çocukluk Çağı Örselenme toplan puanı ile çocukları İhmal puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Çocukluk Çağı Örselenme toplan puanı ile çocukları Ekonomik İstismarı puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Fiziksel İstismarı puanı ile Çocukların İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu toplan puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Fiziksel İstismarı puanı ile Çocukların Duygusal İstismar puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Fiziksel İstismarı puanı ile çocukların Cinsel İstismar puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Fiziksel İstismarı puanı ile çocukların Fiziksel İstismar puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Fiziksel İstismarı puanı ile çocukların İhmal puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Fiziksel İstismarı puanı ile çocukların Ekonomik İstismar puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Duygusal İstismar Puanı ile Çocukların İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu toplan puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Duygusal İstismarı ile çocukların Duygusal İstismarı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Duygusal İstismarı ile çocukların Cinsel İstismarı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Duygusal İstismarı ile çocukların Fiziksel İstismarı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Duygusal İstismarı ile çocukların İhmal arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Duygusal İstismarı ile çocukların Ekonomik İstismarı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Cinsel İstismar Puanı ile Çocukların İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu toplan puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Cinsel İstismarı ile çocukların Duygusal İstismarı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Cinsel İstismarı ile çocukların Cinsel İstismarı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Cinsel İstismarı ile çocukların Fiziksel İstismarı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Cinsel İstismarı ile çocukların İhmal arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Cinsel İstismarı ile çocukların Ekonomik İstismarı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

3.3.8. Çocukların, Öfke Düzeyleri Puanı İle Annelerin Çocukluk Dönemi İstismar Yaşantıları Puanı Arasındaki İlişki

Tablo 3.3.8.1. Çocukların, Durumluk Sürekli Öfke Ölçeği Alt Ölçekleri ile Annelerin Çocukluk Çağı Örselenme Ölçeği Alt Ölçekleri ve Toplam Puanı Arasındaki İlişki İle İlgili Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayıları

Değişken	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
(1) ANNE İSTİSMAR	,92**	,96**	,39**	-,05	,11	,25*	-,10
(2) ANNE FİZİKSEL İSTİSMAR		,80**	,29**	-,07	,09	,23*	-,04
(3) ANNE DUYGUSAL İSTİSMAR			,28**	-,01	,11	,25*	-,15
(4) ANNE CİNSEL İSTİSMAR				-,15	,03	-,00	,06
(5) ÇOCUK SÜREKLI ÖFKE					,54**	,71**	-,30**
(6) ÇOCUK ÖFKE İÇE						,53**	-,18
(7) ÇOCUK ÖFKE DIŞTA							-,36**
(8) ÇOCUK ÖFKE KONTROL							1,000

*p<.05, **p<.01

Tablo 3.3.8.1.' de görüldüğü üzere, Çocukların, Durumluk Sürekli Öfke Ölçeği alt ölçekleri ile Annelerin Çocukluk Çağı Örselenme Ölçeği Alt Ölçekleri ve toplam puanları için yapılan Pearson korelasyon sonuçları yer almıştır.

Annelerin Çocukluk Çağı Örselenme toplan puanı ile çocukların Sürekli Öfke puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Çocukluk Çağı Örselenme toplan puanı ile çocukların Öfke İçte puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Çocukluk Çağı Örselenme toplan puanı ile çocukların Öfke Dışta puanı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = .25$, $p < .05$). Annelerin Çocukluk Çağı Örselenme puanı arttıkça çocukların öfke dışta puanları artmaktadır.

Annelerin Çocukluk Çağı Örselenme toplan puanı ile çocukların Öfke Kontrol puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Fiziksel İstismarı puanı ile Çocukların Sürekli Öfke puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Fiziksel İstismarı puanı ile çocukların Öfke İçte puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Fiziksel İstismarı puanı ile çocukların Öfke Dışta puanı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = .23$, $p < .05$). Annelerin Fiziksel İstismar puanı arttıkça çocukların öfke dışta puanı artmaktadır.

Annelerin Fiziksel İstismarı puanı ile çocukların Öfke Kontrol puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Duygusal İstismar Puanı ile Çocukların Durumluk Sürekli Öfke toplan puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Duygusal İstismar puanı ile çocukların Sürekli Öfke puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Duygusal İstismar puanı ile çocukların Öfke İçte puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Duygusal İstismarı puanı ile çocukların Öfke Dışta puanı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r = .25$, $p < .05$). Annelerin Duygusal İstismar puanı arttıkça çocukların öfke dışta puanları artmaktadır.

Annelerin Duygusal İstismar puanı ile çocukların Öfke Kontrol puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Cinsel İstismar puanı ile çocukların Sürekli Öfke puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Cinsel İstismar puanı ile çocukların Öfke İçte puan arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Cinsel İstismar puanı ile çocukların Öfke Dışta puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Cinsel İstismar puanı ile çocukların Öfke Kontrol puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

3.3.9. Çocukların, Aile İşleyiş Biçimi Puanı İle Anneleri Çocukluk Dönemi İstismar Yaşantıları Puanı Arasındaki İlişki

Tablo 3.3.9.1. Çocukların, Aile İşleyiş Biçimi Ölçeği Alt Ölçekleri ve Toplam Puanları ile Annelerin Çocukluk Çağı Örselenme Ölçeği Alt Ölçekleri ve Toplam Puanı Arasındaki İlişki İle İlgili Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayıları

Değişken	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
(1) ANNE İSTİSMAR	,92**	,96**	,39**	-,12	-,14	-,07	-,09
(2) ANNE FİZİKSEL İSTİSMAR		,80**	,29**	-,09	-,11	-,05	-,04
(3) ANNE DUYGUSAL İSTİSMAR			,28**	-,12	-,14	-,06	-,09
(4) ANNE CİNSEL İSTİSMAR				-,12	-,11	-,09	-,15
(5) ÇOCUK AİLE İŞLEYİŞ BİÇİMİ TOPLAM					,98**	,89**	,86**
(6) ÇOCUK AİLE İÇİ ETKİLEŞİMSEL ÖRÜNTÜLER VE AİLE DEĞERLERİ						,82**	,79**
(7) ÇOCUK AİLE BAĞLILIĞI							,71*
(8) ÇOCUK AİLE İÇİ BAŞA ÇIKMA STRATEJİLERİ							1,00

*p<.05, **p<.01

Tablo 3.3.9.1.' de görüldüğü üzere, Çocukların, Aile İşleyiş Biçimi Ölçeği alt ölçekleri ve toplam puanları ile Annelerin Çocukluk Çağı Örselenme Ölçeği Alt Ölçekleri ve toplam puanları için yapılan Pearson korelasyon sonuçları yer almıştır.

Annelerin Çocukluk Çağı Örselenme toplan puanı ile çocukların Aile İşleyiş Biçimi toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Çocukluk Çağı Örselenme toplan puanı ile çocukların Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler ve Aile Değerleri puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur ($r = -.14$, $p > .05$).

Annelerin Çocukluk Çağı Örselenme toplan puanı ile çocukların Aile Bağlılığı puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Çocukluk Çağı Örselenme toplan puanı ile çocukların Öfke Aile Bağlılığı puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Fiziksel İstismarı puanı ile Çocukların Aile İşleyiş Biçimi puanı toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Fiziksel İstismarı puanı ile Çocukların Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler ve Aile Değerleri puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Fiziksel İstismarı puanı ile çocukların Aile Bağlılığı puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Fiziksel İstismarı puanı ile çocukların Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Duygusal İstismar Puanı ile Çocukların Aile İşleyiş Biçimi toplan puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Duygusal İstismar puanı ile çocukların Aile İçi Etkileşimsel Örüntüleri ve Aile Değerleri puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Duygusal İstismar puanı ile çocukların Aile Bağlılığı puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Duygusal İstismar puanı ile çocukların Aile Başa Çıkma Stratejileri puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Cinsel İstismar Puanı ile Aile İşleyiş Biçimi toplan puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Cinsel İstismar puanı ile çocukların Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler ve Aile Değerleri puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Cinsel İstismar puanı ile çocukların Aile Bağlılığı puan arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Annelerin Cinsel İstismar puanı ile çocukların Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

3.3.10. Annelerin, Öfke Düzeyleri Puanı İle Çocukların Çocukluk Dönemi İstismar Yaşantıları Puanı Arasındaki İlişki

Tablo 3.3.10.1. Araştırma Grubunun Annelerin, Durumluk Sürekli Öfke Ölçeği Alt Ölçekleri ile Çocukları İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu Ölçeği Alt Ölçekleri ve Toplam Puanı Arasındaki İlişki İle İlgili Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayıları

Değişken	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
(1) ÇOCUK İSTİSMAR	,89**	,27**	,89**	,71**	,32**	-,02	,05	,01	-,12
(2) ÇOCUK DUYGUSAL İSTİSMAR		,04	,83**	,48**	,18	-,01	,00	,04	-,20*
(3) ÇOCUK CİNSEL İSTİSMAR			,27**	,25*	-,01	-,07	,14	-,00	,07
(4) ÇOCUK FIZIKSEL İSTİSMAR				,46**	,19	-,00	,05	-,03	-,06
(5) ÇOCUK İHMAL					,25*	-,02	,05	,11	-,04
(6)ÇOCUK EKONOMİK İSTİSMAR						-,16	-,02	-,10	,14
(7) ANNE SÜREKLI ÖFKE							,53**	,61**	-,28**
(8) ANNE ÖFKE İÇE								,41**	,07
(9) ANNE ÖFKE DIŞTA									-,22*
(10) ANNE ÖFKE KONTROL									1,000

*p<.05, **p<.01

Tablo 3.3.10.1.' de görüldüğü üzere, Çocukların, İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu Ölçeği alt ölçekleri ve toplam puanları ile Annelerin Durumluk Sürekli Öfke Ölçeği Alt Ölçekleri için yapılan Pearson korelasyon sonuçları yer almıştır.

Çocukları İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu puanı ile annelerin Sürekli Öfke puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukları İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu puanı ile annelerin Öfke İçte puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukları İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu puanı ile annelerin Öfke Dışta puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukları İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu puanı ile annelerin Öfke Kontrol puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Duygusal İstismar puanı ile annelerin Sürekli Öfke puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Duygusal İstismar puanı ile annelerin Öfke İçte puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Duygusal İstismar ile annelerin Öfke Dışta puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Duygusal İstismar puanı ile annelerin Öfke Kontrol puanı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r= -.20$, $p<.05$). Annelerin Öfke Kontrol puanı azaldıkça Çocukların Duygusal İstismar puanı da artmaktadır.

Çocukların Cinsel İstismar puanı ile annelerin Sürekli Öfke puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Cinsel İstismar puanı ile annelerin Öfke İçte puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Cinsel İstismarı ile annelerin Öfke Dışta puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Cinsel İstismarı puanı ile annelerin Öfke Kontrol puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Fiziksel İstismar puanı ile annelerin Sürekli Öfke puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Fiziksel İstismar puanı ile annelerin Öfke İçte puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Fiziksel İstismarı ile annelerin Öfke Dışta puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Fiziksel İstismarı puanı ile annelerin Öfke Kontrol puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların İhmal puanı ile annelerin Sürekli Öfke puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların İhmal puanı ile annelerin Öfke İçte puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların İhmal puanı ile annelerin Öfke Dışta puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların İhmal puanı ile annelerin Öfke Kontrol puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Ekonomik İstismar puanı ile annelerin Sürekli Öfke puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Ekonomik İstismar puanı ile annelerin Öfke İçte puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Ekonomik İstismarı ile annelerin Öfke Dışta puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Ekonomik İstismarı puanı ile annelerin Öfke Kontrol puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

3.3.11. Annelerin, Aile İşleyiş Biçimi Puanı İle Çocukların Çocukluk Dönemi İstismar Yaşantıları Puanı Arasındaki İlişki

Tablo 3.3.11.1. Araştırma Grubunun Annelerin, Aile İşleyiş Biçimi Ölçeği Alt Ölçekleri ve Toplam Puanları ile Çocukların İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu Ölçeği Alt Ölçekleri ve Toplam Puanı Arasındaki İlişki İle İlgili Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayıları

Değişken	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)	(9)	(10)
(1) ÇOCUK İSTİSMAR	,89**	,27**	,89**	,71**	,32**	-,13	-,15	-,01	-,13
(2) ÇOCUK DUYGUSAL İSTİSMAR		,04	,83**	,48**	,18	-,08	-,10	,01	-,08
(3) ÇOCUK CİNSEL İSTİSMAR			,27**	,25*	-,01	-,07	-,08	,07	-,07
(4) ÇOCUK FIZIKSEL İSTİSMAR				,46**	,19	-,16	-,16	-,04	-,18
(5) ÇOCUK İHMAL					,25*	-,09	-,10	,01	-,13
(6)ÇOCUK EKONOMİK İSTİSMAR						,24*	,17	,18	,30**
(7) ANNE AİLE İŞLEYİŞ BİÇİMİ TOPLAM							,95**	,86**	,88**
(8) ANNE AİLE İÇİ ETKİLEŞİMSEL ÖRÜNTÜLER VE AİLE DEĞERLERİ								,85**	,76**
(9) ANNE AİLE BAĞLILIĞI									,67**
(10) ANNE AİLE İÇİ BAŞA ÇIKMA STRATEJİLERİ									1,000

*p<.05, **p<.01

Tablo 3.3.11.1.' de görüldüğü üzere, Çocukların, İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu Ölçeği alt ölçekleri ve toplam puanları ile Annelerin Aile İşleyiş Biçimi Ölçeği Alt Ölçekleri ve toplam puanları için yapılan Pearson korelasyon sonuçları yer almıştır.

Çocukları İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu puanı ile annelerin Aile İşleyiş Biçimi toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukları İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu puanı ile annelerin Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler ve Aile Değerleri puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukları İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu puanı ile annelerin Aile Bağlılığı puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukları İstismar Tanımlama Anketi ve Tarama Formu puanı ile annelerin Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Duygusal İstismar puanı ile annelerin Aile İşleyiş Biçimi toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Duygusal İstismar puanı ile annelerin Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler ve Aile Değerleri puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Duygusal İstismar puanı ile annelerin Aile Bağlılığı puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Duygusal İstismar ile annelerin Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Cinsel İstismar puanı ile annelerin Aile İşleyiş Biçimi toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Cinsel İstismar puanı ile annelerin Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler ve Aile Değerleri puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Cinsel İstismar puanı ile annelerin Aile Bağlılığı puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Cinsel İstismar ile annelerin Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Fiziksel İstismar puanı ile annelerin Aile İşleyiş Biçimi toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Fiziksel İstismar puanı ile annelerin Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler ve Aile Değerleri puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Fiziksel İstismar puanı ile annelerin Aile Bağlılığı puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Fiziksel İstismar ile annelerin Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların İhmal puanı ile annelerin Aile İşleyiş Biçimi toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların İhmal puanı ile annelerin Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler ve Aile Değerleri puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların İhmal puanı ile annelerin Aile Bağlılığı puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların İhmal ile annelerin Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Ekonomik İstismar puanı ile annelerin Aile İşleyiş Biçimi toplam puanı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r= -.24$, $p<.05$). Annelerin Aile İşleyiş Biçimi puanı arttıkça Çocukların Ekonomik İstismar puanları artmaktadır.

Çocukların Ekonomik İstismar puanı ile annelerin Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler ve Aile Değerleri puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Ekonomik İstismar puanı ile annelerin Aile Bağlılığı puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Ekonomik İstismar ile annelerin Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri puanı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r= .30$, $p<.01$). Annelerin Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri puanı arttıkça, çocukları Ekonomik İstismar puanları artmaktadır.

3.3.12. Annelerin, Öfke Düzeyleri Puanı İle Çocukların Öfke Düzeyleri Puanı Arasındaki İlişki

Tablo 3.3.12.1. Annelerin, Durumluk Sürekli Öfke Ölçeği Alt Ölçekleri ile Çocukları Durumluk Sürekli Ölçeği Öfke Alt Ölçekleri Arasındaki İlişki İle İlgili Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayıları

Değişken	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
(1) ÇOCUK SÜREKLI ÖFKE	,54**	,71**	-,30**	-,09	-,03	-,12	-,06
(2) ÇOCUK ÖFKE İÇE		,53**	-,18	-,13	-,04	-,21*	-,06
(3) ÇOCUK ÖFKE DIŞTA			-,36**	-,08	-,01	-,08	-,05
(4) ÇOCUK ÖFKE KONTROL				,04	-,16	,05	,03
(5) ANNE SÜREKLI ÖFKE					,53**	,61**	-,28**
(6) ANNE ÖFKE İÇE						,41**	,07
(7) ANNE ÖFKE DIŞTA							-,22*
(8) ANNE ÖFKE KONTROL							1,00

*p<.05, **p<.01

Tablo 3.3.12.1.' de görüldüğü üzere, Çocukların, Durumluk Sürekli Öfke Ölçeği alt ölçekleri ile Annelerin Durumluluk Sürekli öfke Ölçeği alt Ölçekleri için yapılan pearson korelasyon sonuçları yer almıştır

Çocukların Sürekli Öfke puanı ile annelerin Sürekli Öfke puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Sürekli Öfke puanı ile annelerin Öfke İçte puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Sürekli Öfke puanı ile annelerin Öfke Dışta puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Sürekli Öfke puanı ile annelerin Kontrol Öfke puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Öfke İçte puanı ile annelerin Sürekli Öfke puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Öfke İçte puanı ile annelerin Öfke İçte puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Öfke İçte puanı ile annelerin Öfke Dışta puanı arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır ($r = -.12$, $p<.05$). Annelerin Öfke Dışta puanı arttıkça Çocukların Öfke İçte puanı azalmaktadır.

Çocukların Öfke İçte puanı ile annelerin Kontrol Öfke puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Öfke Dışta puanı ile annelerin Sürekli Öfke puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Öfke Dışta puanı ile annelerin Öfke İçte puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Öfke Dışta puanı ile annelerin Öfke Dışta puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Öfke Dışta puanı ile annelerin Kontrol Öfke puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Öfke Kontrol puanı ile annelerin Sürekli Öfke puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Öfke Kontrol puanı ile annelerin Öfke İçte puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Öfke Kontrol puanı ile annelerin Öfke Dışta puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Öfke Kontrol puanı ile annelerin Kontrol Öfke puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

3.3.13. Annelerin, Aile İşleyiş Biçimi Puanı İle Çocukların Aile işleyiş Biçimi Puanı Arasındaki İlişkisi

Tablo 3.3.13.1. Annelerin, Aile İşleyiş Biçimi Ölçeği Alt Ölçekleri ve Toplam Puanları ile Çocukların Aile İşleyiş Biçimi Ölçeği Alt Ölçekleri ve Toplam Puanı Arasındaki İlişki İle İlgili Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayıları

Değişken	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
(1) ÇOCUK AİLE İŞLEYİŞ BİÇİMİ TOPLAM	,98**	,89**	,86**	,19*	,19	,15	,12
(2) ÇOCUK AİLE İÇİ ETKİLEŞİMSEL ÖRÜNTÜLER VE AİLE DEĞERLERİ		,82**	,79**	,18	,17	,13	,11
(3) ÇOCUK AİLE BAĞLILIĞI			,71**	,18	,17	,16	,12
(4) ÇOCUK AİLE İÇİ BAŞA ÇIKMA STRATEJİLERİ				,19*	,21*	,12	,10
(5) ANNE AİLE İŞLEYİŞ BİÇİMİ TOPLAM					,95**	,86**	,88*
(6) ANNE AİLE İÇİ ETKİLEŞİMSEL ÖRÜNTÜLER VE AİLE DEĞERLERİ						,85**	,76*
(7) ANNE AİLE BAĞLILIĞI							,67*
(8) ANNE AİLE İÇİ BAŞA ÇIKMA STRATEJİLERİ							1,00

*p<.05, **p<.01

Tablo 3.3.13.1.' de görüldüğü üzere, Çocukların, Aile İşleyiş Biçimi Ölçeği alt ölçekleri ve toplam puanları ile Annelerin Aile İşleyiş Biçimi Ölçeği alt Ölçekleri ve toplam puanları için yapılan Pearson korelasyon sonuçları yer almıştır

Çocukları Aile İşleyiş Biçimi toplam puanı ile annelerin Aile İşleyiş Biçimi toplam puanı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır (r= .19, p<.05). Annelerin Aile İşleyişi Biçimi toplam puanı arttıkça çocukların Aile İşleyiş Biçimi toplam puanı da artmaktadır.

Çocukların Aile İşleyiş Biçimi toplam puanı ile annelerin Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler ve Aile Değerleri puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Aile İşleyiş Biçimi toplam puanı ile annelerin Aile Bağlılığı puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktu.

Çocukların Aile İşleyiş Biçimi toplam puanı ile annelerin Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukları Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler ve Aile Değerleri puanı ile annelerin Aile İşleyiş Biçimi toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler ve Aile Değerleri puanı ile annelerin Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler ve Aile Değerleri puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler ve Aile Değerleri puanı ile annelerin Aile Bağlılığı puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktu.

Çocukların Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler ve Aile Değerleri ile annelerin Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukları Aile Bağlılığı puanı ile annelerin Aile İşleyiş Biçimi toplam puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Aile Bağlılığı puanı ile annelerin Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler ve Aile Değerleri puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Aile Bağlılığı puanı ile annelerin Aile Bağlılığı puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktu.

Çocukların Aile Bağlılığı ile annelerin Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukları Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri ile annelerin Aile İşleyiş Biçimi toplam puanı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r= .19$, $p<.05$). Annelerin Aile İşleyişi Biçimi toplam puanı arttıkça çocukların Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri puanı da artmaktadır.

Çocukların Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri puanı ile annelerin Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler ve Aile Değerleri puanı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r=.21$, $p<.05$). Annelerin Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler ve Aile Değerleri puanı arttıkça çocukların Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri puanı da artmaktadır.

Çocukların Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri puanı ile annelerin Aile Bağlılığı puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktu.

Çocukların Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri puanı ile annelerin Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

3.3.14. Çocukların, Aile İşleyiş Biçimi Puanı İle Annelerin Öfke Düzeyleri Puanı Arasındaki İlişki

Tablo 3.3.14.1. Çocukların, Aile İşleyiş Biçimi Ölçeği Alt Ölçekleri ve Toplam Puanları ile Annelerin Durumluk Sürekli Öfke Ölçeği Alt Ölçekleri Arasındaki İlişki İle İlgili Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayıları

Değişken	(2)	(3)	(4)	(5)	(6)	(7)	(8)
(1) ÇOCUK AİLE İŞLEVİ TOPLAM	,98	,89	,86	-,04	-,07	,04	,13
(2) ÇOCUK AİLE İÇİ ETKİLEŞİMSEL ÖRÜNTÜLER VE AİLE DEĞERLERİ		,82	,79	-,04	-,09	,03	,13
(3) ÇOCUK AİLE BAĞLILIĞI			,71	-,01	-,04	,01	,16
(4) ÇOCUK AİLE İÇİ BAŞA ÇIKMA STRATEJİLERİ				-,04	-,03	,08	,08
(5) ANNE SÜREKLI ÖFKE					,53	,61	-,28
(6) ANNE ÖFKE İÇE						,41	,07
(7) ANNE ÖFKE DIŞTA							-,22
(8) ANNE ÖFKE KONTOROL							1,00

*p<.05, **p<.01

Tablo 3.3.14.1.' de görüldüğü üzere, Çocukların, Aile İşleyiş Biçimi Ölçeği alt ölçekleri ve toplam puanları ile Annelerin Durumluk Sürekli Öfke Ölçeği alt Ölçekleri için yapılan Pearson korelasyon sonuçları yer almıştır

Çocukların Aile İşleyiş Biçimi toplam puanı ile annelerin Sürekli Öfke puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Aile İşleyiş Biçimi toplam puanı ile annelerin Öfke İçte puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktu.

Çocukların Aile İşleyiş Biçimi toplam puanı ile annelerin Öfke Dışta puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Aile İşleyiş Biçimi toplam puanı ile annelerin Öfke Kontrol puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler ve Aile Değerleri puanı ile annelerin Sürekli Öfke puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler ve Aile Değerleri puanı ile annelerin Öfke İçte puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler ve Aile Değerleri ile annelerin Öfke Dışta arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Aile İçi Etkileşimsel Örüntüler ve Aile Değerleri ile annelerin Öfke Kontrol arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Aile Bağlılığı puanı ile annelerin Sürekli Öfke puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Aile Bağlılığı puanı ile annelerin Öfke İçte puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktu.

Çocukların Aile Bağlılığı ile annelerin Öfke Dışta arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Aile Bağlılığı ile annelerin Öfke Kontrol arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri puanı ile annelerin Sürekli Öfke puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri puanı ile annelerin Öfke İçte puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktu.

Çocukların Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri puanı ile annelerin Öfke Dışta puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

Çocukların Aile İçi Başa Çıkma Stratejileri puanı ile annelerin Öfke Kontrol puanı arasında anlamlı bir ilişki yoktur.

3.4. Çocukların Öfke Düzeyini Yordayan Değişkenler

Çocukların öfke düzeyini, 4 ayrı değişken ile aşamalı regresyon analizini yordaması yapılmıştır. Bu dört değişken: Sürekli öfke, öfke dışta, öfke içte ve öfke kontrol değişkenleridir.

3.4.1. Çocukların, Sürekli Öfke Puanını Yordayan Değişkenleri Belirlemek Amacıyla Yapılan Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları

Çocukların sürekli öfke puanını yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla, sosyo-demografik değişkenler (cinsiyet, yaş), annenin istismar alt ölçekleri puanları, annenin öfke alt ölçekleri puanları, annenin aile işleyiş biçimi alt ölçekleri puanları ve çocukların aile işleyiş biçimi alt ölçekleri puanlarının yordayıcı değişkenler olarak

ayrı bloklar halinde denkleme alındığı aşamalı regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan aşamalı regresyon analizinin sonuçları Tablo 3.4.1.1.'de verilmektedir.

Tablo 3.4.1.1. Çocukların, Sürekli Öfke Puanını Yordayan Değişkenleri Belirlemek Amacıyla Yapılan Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler (Denkleme giriş sırasına göre)	*B*	*Beta*	*R^2 değ.*	*Uyarlanmış R^2*	*Hata varyansı (s.d.)*	F
ÇOCUK AİLE İÇİ ETKİLEŞİMSEL ÖRÜNTÜLER VE AİLE DEĞERLERİ	-,14	-,28	,07	,06	,05 (1-96)	8,17**
YAŞ	,96	,23	,05	,11	,39 (1-95)	7,27**
ÇOCUK DUYGUSAL İSTİSMAR	8,40	,36	,09	,20	2,48 (1-94)	9,20**

*p<.05, **p<.01

Tablo 3.4.1.1.' de görüldüğü üzere, çocukların, sürekli öfke puanını yordayan değişkenleri saptamak amacıyla denkleme alınan çocukların aile işleyiş biçimi alt ölçeklerinden yordayıcı gücü olan aile içi etkileşimsel örüntüler ve aile değerleri alt ölçeği değişkeninin açıkladığı varyans % 6'dır (F= 8.17; sd= 1-96; p<.01). Sürekli öfke puanını yordayan sosyodemografik değişkenlerden yordayıcı gücü olan yaş değişkeninin açıkladığı varyans % 11'e yükselmektedir (F=7.27; sd=1-95; p<.01). Sürekli öfke puanını yordayan çocuk istismar alt ölçeklerinden yordayıcı gücü olan duygusal istismar alt ölçeği değişkeninin açıkladığı varyans % 20' e yükselmektedir (F= 9.20; sd= 1-94; p<.01).

3.4.2. Çocukların, Öfke İçte Puanını Yordayan Değişkenleri Belirlemek Amacıyla Yapılan Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları

Çocukların öfke içte puanını yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla, sosyo-demografik değişkenler (cinsiyet, yaş), annenin istismar alt ölçekleri puanları, annenin öfke alt ölçekleri puanları, annenin aile işleyiş biçimi alt ölçekleri puanları ve çocukların aile işleyiş biçimi alt ölçekleri puanlarının yordayıcı değişkenler olarak ayrı bloklar halinde denkleme alındığı aşamalı regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan aşamalı regresyon analizinin sonuçları Tablo 3.4.2.1.'de verilmektedir.

Tablo 3.4.2.1. Çocukların, Öfke İçte Puanını Yordayan Değişkenleri Belirlemek Amacıyla Yapılan Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler (Denkleme giriş sırasına göre)	*B*	*Beta*	*R^2 değ.*	*Uyarlanmış R^2*	*Hata varyansı (s.d.)*	F
ANNE ÖFKE DIŞTA	-,24	-,21	,04	,03	,11 (1-96)	4,76*
ÇOCUK DUYGUSAL İSTİSMAR	5,22	,30	,09	,11	1,65 (1-95)	7,57**

*p<.05, **p<.01

Tablo 3.4.2.1.' de görüldüğü üzere, çocukların, öfke içte puanını yordayan değişkenleri saptamak amacıyla denkleme alınan annenin öfke alt ölçeklerinden yordayıcı gücü olan öfke dışta alt ölçeği değişkeninin açıkladığı varyans % 3'dır (F= 4.76; sd= 1-96; p<.05). Öfke dışta puanını yordayan çocuk istismar alt ölçeklerinden yordayıcı gücü olan duygusal istismar alt ölçeği değişkeninin açıkladığı varyans % 11' e yükselmektedir (F= 7.57; sd= 1-95; p<.01).

3.4.3. Çocukların, Öfke Dışta Puanını Yordayan Değişkenleri Belirlemek Amacıyla Yapılan Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları

Çocukların öfke dışta puanını yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla, sosyo-demografik değişkenler (cinsiyet, yaş), annenin istismar alt ölçekleri puanları, annenin öfke alt ölçekleri puanları, annenin aile işleyiş biçimi alt ölçekleri puanları ve çocukların aile işleyiş biçimi alt ölçekleri puanlarının yordayıcı değişkenler olarak ayrı bloklar halinde denkleme alındığı aşamalı regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan aşamalı regresyon analizinin sonuçları Tablo 3.4.3.1.'de verilmektedir.

Tablo 3.4.3.1. Çocukların, Öfke Dışta Puanını Yordayan Değişkenleri Belirlemek Amacıyla Yapılan Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler (Denkleme giriş sırasına göre)	*B*	*Beta*	*R^2 değ.*	*Uyarlanmış R^2*	*Hata varyansı (s.d.)*	F
ÇOCUK AİLE İÇİ ETKİLEŞİMSEL ÖRÜNTÜLER VE AİLE DEĞERLERİ	-,16	-,44	,20	,19	,03 (1-96)	24,26**
YAŞ	,63	,21	,04	,22	,27 (1-95)	15,39**
ANNE DUYGUSAL İSTİSMAR	,07	,24	,05	,27	,02 (1-94)	13,41**
ÇOCUK DUYGUSAL İSTİSMAR	7,67	,44	,14	,42	1,56 (1-93)	18,54**

*p<.05, **p<.01

Tablo 3.4.3.1.' de görüldüğü üzere, çocukların, öfke dışta puanını yordayan değişkenleri saptamak amacıyla denkleme alınan çocukların aile işleyiş biçimi alt

ölçeklerinden yordayıcı gücü olan aile içi etkileşimsel örüntüler ve aile değerleri alt ölçeği değişkeninin açıkladığı varyans % 19'dır (F= 24.26; sd= 1-96; p<.01). Öfke dışta puanını yordayan sosyodemografik değişkenlerden yordayıcı gücü olan yaş değişkeninin açıkladığı varyans % 22'e yükselmektedir (F=15.35; sd=1-95; p<.01). Öfke dışta puanını yordayan anne istismar alt ölçeklerinden yordayıcı gücü olan duygusal istismar alt ölçeği değişkeninin açıkladığı varyans % 27' e yükselmektedir (F= 13.41; sd= 1-94; p<.01). Öfke dışta puanını yordayan çocuk istismar alt ölçeklerinden yordayıcı gücü olan duygusal istismar alt ölçeği değişkeninin açıkladığı varyans % 42' e yükselmektedir (F= 18.54; sd= 1-93; p<.01).

3.4.4. Çocukların, Öfke Kontrol Puanını Yordayan Değişkenleri Belirlemek Amacıyla Yapılan Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları

Çocukların öfke kontrol puanını yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla, sosyo-demografik değişkenler (cinsiyet, yaş), annenin istismar alt ölçekleri puanları, annenin öfke alt ölçekleri puanları, annenin aile işleyiş biçimi alt ölçekleri puanları ve çocukların aile işleyiş biçimi alt ölçekleri puanlarının yordayıcı değişkenler olarak ayrı bloklar halinde denkleme alındığı aşamalı regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan aşamalı regresyon analizinin sonuçları Tablo 3.4.4.1.'de verilmektedir.

Tablo 3.4.4.1. Çocukların, Öfke Kontrol Puanını Yordayan Değişkenleri Belirlemek Amacıyla Yapılan Aşamalı Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler (Denkleme giriş sırasına göre)	*B*	*Beta*	*R^2 değ.*	*Uyarlanmış R^2*	*Hata varyansı (s.d.)*	F
YAŞ	-,88	-,23	,05	,04	,37 (1-96)	5,51*
AİLE İÇİ BAŞA ÇIKMA STRATEJİLERİ	,53	,31	,09	,13	,16 (1-95)	8,26**

*p<.05, **p<.01

Tablo 3.4.41.' de görüldüğü üzere, çocukların, öfke kontrol puanını yordayan değişkenleri saptamak amacıyla denkleme alınan sosyodemografik değişkenlerden yordayıcı gücü olan yaş değişkeninin açıkladığı varyans % 4' tür (F=5.51; sd=1-96; p<.05). Öfke kontrol puanını yordayan çocuk aile işleyiş biçimi alt ölçeklerinden yordayıcı gücü olan aile içi başa çıkma stratejileri alt ölçeği değişkeninin açıkladığı varyans % 13' e yükselmektedir (F= 8.26; sd= 1-95; p<.01).

BÖLÜM 4

TARTIŞMA

İnsan hayatını ve gelişimini olumsuz yönden etkileyen çocukluk dönemi istismar ve ihmal bu araştırmanın temel konusu olmuştur. Annelerin ve çocukların, çocukluk dönemi istismar yaşantısı ve ihmali değerlendirilerek, anne-çocuk ilişkisine bakılmıştır. Aynı zamanda travmanın davranışsal bir sonucu olan öfke ile ilişkisi ve aile içerisinde çocukluk dönemi istismar ve ihmalinin nasıl değerlendirildiği ele alınmıştır.

Araştırmanın amacı, çocuklar ve annelerin çocukluk dönemi istismar yaşantıları arasında ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Aynı zamanda çocuklar ve annelerin çocukluk dönemi istismar yaşantıları ile öfke düzeyleri arasında ilişki olup olmadığını araştırılmış. En son olarak da çocuklar ve annelerin çocukluk dönemi istismar yaşantıları ile aile işleyişleri arasında ilişkinin olup olmadığını araştırılmıştır.

Bu bölümde elde edilen amaca yönelik bulgular, ilgili literatür doğrultusunda tartışılacaktır.

4.1.1. Çocukluk Dönemi İstismar Puanları Açısından Örneklemde Yer Alan Çocuklar ve Annelerin Yüzdelik Değerlerini tartışılması

Araştırmanın amacı yüzdelik değerleri araştırmak olmamasına rağmen yüzdelik değerlerin merak edilmesi nedeniyle incelenmiştir. Bu inceleme sonucunda, çıkan

sonucun ortalamalardan 1 standart sapma değerinde yüzdelik olarak ne kadar fazla olduğu görülmüştür. Çocuklarda % 14 duygusal istismara maruz kaldıkları, % 7 cinsel istismara maruz kaldıkları, % 10 fiziksel istismar, % 14 ihmal ve son olarak % 11'in ekonomik istismara maruz kaldıkları görülmüştür. Annelerin ise % 13'ünün fiziksel istismara, % 34'ünün duygusal istismara, % 8'inin ise cinsel istismara maruz kaldığı görüşülmüştür. Zoroğlu, Tüzün, Şar, Öztürk, Kora ve Alyanak 2001 yılında 839 lise öğrenci ile yaptığı araştırmada ise, % 16, 5'inin ihmal, % 15, 8'inin duygusal istismar, % 13,5'in fiziksel istismar ve % 10.7'sininde cinsel istismara maruz kaldıkları tespit edilmiştir. İki araştırmanın sonucu göstermektedir ki ülkemizde çocukluk dönemi istismarının ne kadar fazla olduğunu gözler önüne sermektedir.

4.1.2 Çocukların Çocukluk Dönemi İstismar Puanlarının Araştırmada Kapsanan Sosyodemografik Özellikleri Açısından Karşılaştırılmasına İlişkin Bulguların Tartışılması

Cinsiyet açısından bir farklılık bulunmamasının sebebi uygulanan danışan sayısının azlığının yanı sıra çocuğun risk altında olmasını belirleyen, fiziksel olarak özürlü olma, zor çocuk olma ve üvey çocuk olma gibi etkenlerin cinsiyet faktöründen önce geliyor olması ve tüm bu faktörlerin cinsiyet farkı gözetmiyor olmasından kaynaklanıyor olabilir (Akçay, 2008). Ekonomik istismarın cinsiyet açısından erkekler lehine farklılık göstermesi, erkeklerin daha fazla ekonomik istismara maruz kaldığını göstermesi de, erkeklere dışarıda çalışmak, aile sorumluluğunu almak gibi cinsiyet rollerinin yüklenmesi ile açıklanabilinir (Aydın, 1997).

Çocukların yaşlarına bakıldığında çocukluk istismar ve ihmal yaşantısı arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu farklılığın 12-14 yaş ve 6-7-8 sınıflarda ortaya çıktığı görülmüştür. Bu yaş grubunun soruları daha iyi anladığı ve daha içten cevapladığı düşünülmektedir. Aynı zamanda istismarı, istismar olarak değerlendirebildikleri düşünülmektedir.

Annelerin yaşının çocukların istismar yaşayıp yaşamasında belirleyici bir değişken olmadığı, bunun sebebi annelerin yaş aralığının 26-40 yaş arasında yer alması, çok daha genç annelerin bu araştırmaya katılmamış olması gösterilebilir. Çünkü istismar edenin özelliklerine bakıldığında daha genç yaştaki annelerin çocuklarını istismar edebilme olasılığının daha fazla olduğu görülmektedir (Polat, 2001).

Çocukların fiziksel istismar yaşantılarının babanın yaşına göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür. 42 yaş üstü babalar ile 38-41 yaşa arası babaların puan ortalamaları arasında anlamlı düzeyde farklılık bulunmuştur. Babanın yaşı arttıkça, hiyerarşi artıyor olabilir ve çocukların ergenlik sürecine geçmesinden dolayı evdeki çatışmaların şiddeti artıyor olabilmesi ve babansın rolünün yaşın artması ile daha öne çıkıyor ve daha katı olması nedeniyle anlamlı olduğu düşünülmektedir.

Anne eğitim durumunun ve ekonomik düzeyinin çocuğun istismar yaşantısını etkilememesinin nedeni ailenin farkındalığı artması ve çocuklarını psikolojik destek almaları için danışmalığı getiriyor olmaları düşünülmektedir.

Baba eğitim durumunun çocuğun istismar yaşantısı üzerinde etkili olduğunun görülmesi. Bu etkililiğin lise ve üniversite mezunu babaların lehine gerçekleşiyor olması bulgu açısından şaşırtıcıdır.

4.1.3 Araştırmanın Temel Değişkenleri Arasındaki İlişkilere Yönelik Bulguların Tartışılması

4.1.3.1. Çocukların, Çocukluk Dönemi İstismar Yaşantıları İle Öfke Düzeyleri ve Aile İşleyiş Biçimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Çocukların, çocukluk dönemi istismar yaşantısı ile öfke düzeyleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, çocukluk döneminde istismara uğrayan çocuklar büyük bir öfke duyarlar ve bu kızgınlığı başkalarına karşı saldırgan davranışlar göstererek yansıtırlar (Bekçi, 2006). Çocukluk döneminde öfkenin nedenleri olarak, çocuğun mizaç yapısı olabileceği gibi çocuğun gözlemlendiği saldırgan davranışlar ile aile içindeki psikolojik etmenler ve annenin, babanın çocuğa karşı farkında olmadan geliştirdikleri değerler ve yargılar gösterebilmektedir (Aydın, 1997). Çocukların istismar ölçeğinden aldıkları toplam puanları ile öfkenin alt ölçeklerinden olan, sürekli öfke, öfke içte, öfke dışta ve öfke kontrol puanlarına bakıldığında, öfke kontrol puanı dışında bütün alt ölçeklerle arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu görülmüştür. Öfke kontrol değişkeni ile istismar arasındaki ilişkinin anlamlı olmamasının sebepleri olarak istismar yaşantılarının öfkeyi kontrol etme konusunda zorluk yaratabileceği düşünülmektedir. Öfke Kontrol ve İstismar değişkeni istatistiksel olarak negatif bir değer bulunmasına karşın anlamsız bulunmasının başka araştırmalarla da destekleniyor olması ve daha büyük bir örneklem grubunda tekrar uygulanılmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Çocukluk dönemi istismar yaşantıların alt alanları

olan duygusal istismar, cinsel istismar, fiziksel istismar, ihmal ve ekonomik istismar puanları ile öfke düzeyleri değerlendirildiğinde, cinsel istismar puanları alt ölçeklerle anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Duygusal istismar ile sürekli öfke, öfke içte ve öfke dışta ile anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Fiziksel istismar ile sürekli öfke, öfke içte ve öfke dışta ile anlamlı bir ilişki bulunmuştur. İhmal ile istismar toplam puanı ve öfke dışta ile anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Diğer alt ölçeklerle anlamlı bir ilişkinin bulunmamasının sebebi olarak örneklem grubunun ihmal edilen çocuklardan oluşmadığı ve örneklemin az olduğu düşünülmektedir. Pearson değerlerine bakıldığında pozitif olması örneklemin daha genişletilerek tekrarlanması halinde anlamlı çıkabileceği düşünülmektedir. Ekonomik istismar ile istismar toplam puanı ve öfke dışta ile anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Diğer alt ölçeklerle anlamlı bir ilişkinin bulunmamasının sebebi olarak örneklem grubunun ekonomik istismara uğrayan çocuklardan oluşmadığı ve örneklemin sayısının az olduğu düşünülmektedir. Cinsel istismar ve öfke arasında hiçbir ilişkinin çıkmaması örneklemin yetersiz sayıda olmasından kaynaklanabilir olduğu düşünülmektedir. Ayrıca cinsel istismar sorularına verilen cevapların içten yanıtlanmadığı düşünülmektedir.

Çocukların, çocukluk dönemi istismar ve ihmal yaşantısı ile aile işleyişi arasındaki ilişkiye bakıldığında, ters yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yani çocukların istismar yaşantı puanı arttıkça aile işleyiş puanı azalmaktadır. Aile, bireyin ve toplumun ihtiyaçları olan birçok işlevi yerine getirmekle ve bireyin biyolojik, psikolojik ve sosyal gereksinimlerini yerine getirmekle yükümlüdür. Aile, seks, üreme, korunma ve barınma, sevme, sevilme, bağımlı, bağımsız olma, ait olma, statü edinme, kendini gerçekleştirme, güven, çocukların bakımı ve eğitimi, toplumsal töreler, bilgi, mal ve mülkün kuşaklara aktarılması gibi birçok ihtiyaçları

karşılamakla yükümlüdür (Özgüven, 2001, Schwab, 2000). Anne-baba veya bakıcı çocuk bağın zayıf olması, anne yoksunluğu ya da annenin hasta olması, kapalı ve katı bir aile yapısının olması, aile içi şiddet gibi etkenler çocuğun istismara uğrama riskini yükseltebilmektedir (Page, 2004). Cinsel istismar ve ekonomik istismar ile aile işleyiş biçimi arasındaki ilişkinin anlamlı çıkmamasının sebebi yine örneklem grubunun azlığı ile açıklanabilir. Çocuğun korunduğu, sağlıklı, mutlu ve güvenli bir şekilde yetiştirildiği bir ortam olarak değerlendirilen aile ortamı, zaman zaman olumsuz ve örseleyici sonuçların ortaya çıktığı bir ortama dönüşebilmektedir. Aile çocuklarıyla iletişim sürecinde bazen bilerek, bazen de bilmeyerek çocukların fiziksel, sosyal ve psikolojik gelişimini engelleyecek davranışlarda bulunurlar (Bekçi, 2006).

Çocukların aile işleyiş biçimi ile çocukların durumluk sürekli öfke puanları ve alt ölçekleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. İşlevsel ailenin yaşanılan öfkeyi olumlu bir şekilde değerlendirebiliyor olması, öfkenin aktarımının sağlıklı yollardan destekleniyor olması aile içi ilişkilerin gücünün arttırdığını göstermektedir. Aile üyelerinin, karşılaşılan durumlara uygun duyguları ile uyumlu tepkiler verebilmesi aile işlevselliği açısından önemlidir (Schwab, 2000). Öfke içte puanları ile aile işleyiş ve alt ölçekleri arasında ilişkinin anlamlı bulunmamasının nedeni olarak, ailenin öfkeyi iyi işleyemediği ve çocukların öfkeyi içe yönlendirdikleri düşünülmektedir. Pearson değerlerine bakıldığında negatif bulguların çıkması örneklem sayısı arttırılarak başka araştırmalar tarafından da destekleniyor olması önemli olduğu düşünülmektedir.

4.1.3.2. Annelerin, Çocukluk Dönemi İstismar Yaşantıları İle Öfke Düzeyleri ve Aile İşleyişi Biçimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Annelerin, çocukluk dönemi istismar yaşantısı ile öfke düzeyleri arasındaki ilişkiye bakıldığında, annenin çocukluk dönemi istismar toplam puanı ile öfke dışta puanı arasında ve duygusal istismar puanı ile dışta öfke arasında ilişki bulunmuştur. Çocuğunu istismar ve ihmal eden anneler, kendi çocukluklarında anneleri tarafından istismar edilmiş olabilmektedirler. Bu istismar, yetişkinlikte öfkeyi kontrol edememe gibi davranışlara sebebiyet verebilmektedir (Bekçi, 2006).

Çocukluk dönemi istismar yaşantısı ile öfke düzeyleri arasında bakıldığında anlamlı bir ilişkinin çıkmamasının sebebi, öfkenin, geçmiş istismar yaşantısına bağlı olarak değil başka kaynaklar doğrultusunda ortaya çıkabiliyor olmasıdır. Öfkenin nedenleri olarak birçok neden ileri sürülmektedir. Gazda' ya göre öfkeye neden olan etmenler üçe ayrılmaktadır. Bunlardan ilki kayıplardır. Örneğin ölümler, vücudunda herhangi bir uzvunu kaybetme ve kişinin işini kaybetmesi gibi, kişide yoğun üzüntü ve yas duygularının yaşanmasını sağlamaktadır. Bu gibi durumlarda kişi yoğun öfke duygusu yaşayabilmektedir. İkinci etmen tehditler ve korkulardır (aktaran Kaplan, 2007). Örneğin kişi geçmişte yaşadığı ya da tanık olduğu olayları hatırladıklarında yoğun öfke duyabilirler. Bu yoğun öfke travma sonrası stres bozukluğu yaşayanlarda görülebilmektedir (Yıldırım, 2006). Üçüncü etmen engellenmedir (aktaran Kaplan, 2007). Engellenme, kişinin isteklerinin, ihtiyaçlarının veya bir davranışın amaca ulaşmasının önüne geçilmesidir ya da tamamen reddedilmesidir. Bireyin bir başkası tarafından reddedilmesi sonucu yaşadığı incinme, çöküntü, değersizlik ve hayal

kırıklığı sonucunda yaşadığı yoğun öfke durumudur (Kanoğlu, 2008; aktaran Kaplan, 2007). Aynı zamanda istismara uğramış olmak kadınlarda öfke duygusundan çok depresyon, kaygılarla ilişkili başka duygularla da ortaya çıkabilmektedir. Bu araştırmanın amacı, içselleştirilmiş davranışın, istismar ile dışsallaştırılmış davranış arasındaki ilişki üzerinde etkisinin incelenmesidir. Yapılan bir araştırmada, istismar gören çocuklar, istismara uğramamış diğer çocuklarla karşılaştırıldığında içselleştirilmiş (duygulanım ve somatik yakınmalar) ve dışsallaştırımış (karşı gelme ve saldırganlık) davranışları daha fazla olduğu görülmüştür (Maschi, Morgen, Hatcher, Rosato, Violette, 2009).

Annelerin, çocukluk dönemi istismar yaşantısı ile aile işleyiş arasındaki ilişki değerlendirildiğinde ters yönden anlamlı bir farklılık görülmektedir. Yani çocukluk dönemi istismar yaşantısı arttıkça aile işleyiş puanları düşmektedir. Aile işlevinin annelerin yaşantısı üzerinden ne kadar etkin olduğu görülmektedir. Cinsel istismar alt ölçeğinde ise anlamlı bir ilişki bulunamamasının sebebi, örneklemin sayısının az olmasından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Fiziksel istismar ile aile içi başa çıkma stratejileri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamasının sebebi olarak, örneklem sayısının az olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Annelerin, öfke düzeyleri ile aile işleyiş puanları karşılaştırıldığında öfke kontrol ve aile işleyiş ve alt ölçekleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Annenin şimdiki yaşamındaki öfkeyi kontrol ediyor olması geçmiş yaşamındaki ailesinden öğrendiği bilgiyle uyumlu olduğu için anlamlı çıkmış olabildiği düşünülmektedir. Öfkenin diğer aile işleyiş biçimi ile ilişkili çıkmamasının bir nedeni öfkenin başka kaynaklardan besleniyor olması olabilmesi olabilmektedir.

4.1.3.3. Annelerin ve Çocukların Çocukluk Dönemi İstismar Yaşantıları İle Öfke Düzeyleri ve Aile İşleyiş Biçimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Araştırma sonucunda, annelerin ve çocukların çocukluk dönemi istismar yaşantısı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bunun sebebi olarak, anneler çocuklarını psikolojik danışmanlığa getirdiklerinde, çocuklarıyla ve kendileriyle ilgili sorunların değişmesine yönelik bilgi vermektedirler. Anneler çocuklarına yanlış davranışlarının farkında olduklarını ve bunun değişmesini istediklerini de dile getirmişlerdir. Anneler çocuklarına yanlış davranışlar uyguladıklarını ve bunu geçmiş aile yaşamlarında kendilerine uygulanan yanlış davranışlarla öğrendiklerini dile getirmişlerdir. Uyguladıkları yanlış davranışların, gerek televizyon aracılığı ve kendi arkadaş çevreleriyle ve psikolojik destekle fark ettiklerini dile getirmişlerdir. Çocukların danışmanlığa devam ediyor olmaları ve annelerin davranışlarını düzeltmeye çalışıyor olmaları, araştırmanın genel amacının doğrulanmamasına sebebiyet verdiği düşünülmektedir. Geçmişte yaşadıkları istismarın üzerinden zaman geçmesi, travmatik ortamdan uzak kalması, baş etme kaynaklarının güçlenmesi gibi nedenler de istismarın izlerini silmede katkı sağlayabilmektedir (Bostancı, Albayrak, Bakoğlu, Çoban, 2006).

Aynı zamanda, yapılan bir araştırmanın sonucunda, fiziksel istismar yaşamış kişilerin yetişkin döneminde istismarcı olup olmadığını anlamaya çalışan bir modeli test etmektir. Ailenin işlevselliği uyum, çatışma, duygu aktarımı ile tanımlanmıştır. Bölünme ise kişinin hafıza, kimlik, farkındalık ve biliş düzeyinde yaşadığı

bozukluklar olarak tanımlanmıştır. Bölünme, kişinin yaşadığı duygular ile geçmiş dönemde hatırladığı stresli yaşam olayları arasında ilişki kuramaması olarak da tanımlanabilir. Bu araştırma bölünmenin, geçmiş dönem yaşanan istismar öyküsü ile yetişkin yaşamda ortaya çıkan istismarcı özellikler arasındaki ilişkide aracı bir rol oynadığı hipotezini öne sürmektedir. Araştırma, çocukluk döneminde fiziksel istismar yaşamış, ilkokul çocuğu olan 76 anne ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonucunda, uyum, çatışma, duygu aktarımı açısından işlevsel olan ailede yetişmek, geçmiş dönem istismar öyküsü ile bölüme arasındaki ilişkide aracı rol oynadığı görülmüştür. Aile çevresi ne kadar çatışmalı, uyumsuz ve duygu aktarımına izin vermiyor ise o kadar büyük bir bölünmeden bahsedilmektedir. Araştırmanın diğer bir sonucunun, bölünmenin anlamlı olarak geçmiş dönem istismar öyküsü ile istismar etme potansiyeli arasındaki ilişkide aracı bir rol oynadığı görülmüştür (Narang, Contreras, 2005).

İlişki çıkmamasının başka bir nedeni ise babaların bu araştırmaya dahil edilememesi olabilir. Tıraş, Dilli, Dallar ve Oral'ın (2009), 2001-2005 yılları arasında Ankara' da yapmış oldukları bir araştırmada, çocuk istismarına uğrayan 215 çocuk değerlendirilmiştir. İstismara uğrayan çocuklar ve istismara neden olan kişilerin özellikleri, demografik bilgileri, istismar türleri, tıbbi bulguları ve ölüm oranları ile ilgili bilgiler kaydedilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında, istismarcıların daha çok babalar olduğu, babalardan sonra gelen grubun, baba ve anne dışındaki kişiler olduğu, üçüncü istismarcı grubun ise annelerden oluştuğu görülmüştür.

Annelerin istismar yaşantısı, fiziksel istismar ve duygusal istismar ile çocuğun öfke dışta puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Annelerin istismar yaşantısı

puanları ile çocukların öfke düzeyi puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Bunun sebebi annenin öfkesinin terapi süreciyle birlikte kontrol altına alınması olabildiği düşünülmektedir. Aynı zamanda anne, öfke duygusundan daha çok depresyon, kaygıyla ilişkili başka duygularla ortaya çıkabildiği düşünülmektedir. Aynı zamanda çocuklar annelerin öfke davranışları karşısında duyarsız olabilmektedirler. Çocuklar öfkelerini göstermedikleri sürece anne öfkesini gösterdiği düşünülmektedir. Son olarak da çocuk kendi algısını usullü ve akıllı çocuk olduğunu kabul ediyor ve öfkesini göstermiyor olabilir.

Annenin öfke kontrolü ile çocuğun duygusal istismarı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Annelerin öfke kontrolleri azaldıkça çocuklarını duygusal olarak istismar etme olasılığının arttığı düşünülmektedir.

Annenin aile işleyiş biçimi ve çocuğun aile işleyiş biçimi arasındaki ilişkiye baktığımızda, 100 kişi üzerinden değerlendirdiğimizde anlamlı bir ilişki çıkmadığı görülmüştür. Daha sonra kişilerin test maddelerine verdiği cevaplar değerlendirildiğinde, 71'nolu ve 46'nolu denek uç değerde olduğu için değerlendirmeden çıkarılmış, anne aile işleyiş biçimi ve çocuğun aile işleyiş biçimi arasında ilişki tekrar analiz edildiğinde bu ilişkinin anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Bu da göstermektedir ki uygulanan kişi sayısı arttırıldığında annenin aile işleyiş biçimi ile çocuk aile işleyişi biçimi arasındaki ilişkinin tekrar değerlendirilmesi gerektiği düşünülmüştür.

4.1.4. Çocukların Öfke Düzeyini Yordayan Değişkenler

4.1.4.1. Çocukların, Sürekli Öfke Puanını Yordayan Değişkenleri Belirlemek Amacıyla Yapılan Aşamalı Regresyon Analizin Değerlendirilmesi

Çocukların sürekli öfke puanını yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla, sosyo-demografik değişkenler (cinsiyet, yaş), annenin istismar alt ölçekleri puanları, annenin öfke alt ölçekleri puanları, annenin aile işleyiş biçimi alt ölçekleri puanları ve çocukların aile işleyiş biçimi alt ölçekleri puanlarının yordayıcı değişkenler olarak ayrı bloklar halinde denkleme alındığı aşamalı regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda çocukların sürekli öfkesini yordayan değişkenlerin, çocukların aile içi etkileşimsel örüntüler ve aile değerleri, çocuğun yaşı ve çocukların duygusal istismara uğraması olduğu görülmüştür.

Çocukların aile içindeki yaşadığı kısıtlı paylaşımlar, duygularını aktaramamaların, ailenin çocukların yaptıkları iyi şeylerin takdir edilmemesi çocukların sürekli öfke duymasında önemli bir etken olduğu düşünülmektedir. Çocuğun duygusal istismara maruz kalması sonucunda durgun, ilgisiz, sinirli ya da depresif belirtiler gösterebilmektedirler (İwaniec, 2003, Iwaniec, Larkin and McSherry, 2007).

4.1.4.2. Çocukların, Öfke İçte Puanını Yordayan Değişkenleri Belirlemek Amacıyla Yapılan Aşamalı Regresyon Analizi Değerlendirilmesi

Çocukların öfke içte puanını yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla, sosyo-demografik değişkenler (cinsiyet, yaş), annenin istismar alt ölçekleri puanları, annenin öfke alt ölçekleri puanları, annenin aile işleyiş biçimi alt ölçekleri puanları ve çocukların aile işleyiş biçimi alt ölçekleri puanlarının yordayıcı değişkenler olarak ayrı bloklar halinde denkleme alındığı aşamalı regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda çocukların öfke içte yordayan değişkenlerin, annenin dışta öfkesi ve çocuğun duygusal istismara uğraması olduğu görülmüştür.

Annenin öfkesini dışa yansıtması, çocukların öfkeleri içinde yaşamasına ve öfkesini fark etmemesine neden olabilmektedir.

4.1.4.3. Çocukların, Öfke Dışta Puanını Yordayan Değişkenleri Belirlemek Amacıyla Yapılan Aşamalı Regresyon Analizinin Değerlendirilmesi

Çocukların öfke dışta puanını yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla, sosyo-demografik değişkenler (cinsiyet, yaş), annenin istismar alt ölçekleri puanları, annenin öfke alt ölçekleri puanları, annenin aile işleyiş biçimi alt ölçekleri puanları ve çocukların aile işleyiş biçimi alt ölçekleri puanlarının yordayıcı değişkenler olarak ayrı bloklar halinde denkleme alındığı aşamalı regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda çocukların öfke dışta yordayan değişkenlerin, çocukların aile içi

etkileşimsel örüntüler ve aile değerleri, çocuğun yaşı, annenin duygusal istismar yaşantısı ve çocuğun duygusal istismar yaşantısı olduğu görülmüştür.

4.1.4.4. Çocukların, Öfke Kontrol Puanını Yordayan Değişkenleri Belirlemek Amacıyla Yapılan Aşamalı Regresyon Analizinin Değerlendirilmesi

Çocukların öfke kontrol puanını yordayan değişkenleri belirlemek amacıyla, sosyo-demografik değişkenler (cinsiyet, yaş), annenin istismar alt ölçekleri puanları, annenin öfke alt ölçekleri puanları, annenin aile işleyiş biçimi alt ölçekleri puanları ve çocukların aile işleyiş biçimi alt ölçekleri puanlarının yordayıcı değişkenler olarak ayrı bloklar halinde denkleme alındığı aşamalı regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda çocukların öfke kontrolü yordayan değişkenlerin, çocuğun yaşı ve çocuğun aile içi başa çıkma stratejileri olduğu görülmüştür.

4.2. Araştırmanın Doğurguları

Çocuk istismarı, kültürel yapı içerisinde birçok aile yapısı ve toplum içinde normal karşılanmaktadır. (Gökler, 2006; Kağıtçıbaşı, 2000). Çocuk istismarı o kadar doğal karşılanır ki bu durumu normalleştiren doğal sayıldığına işaret eden buna uygun atasözleri bulunmaktadır. Örneğin “kızını dövmeyen dizini döver”, “eti senin kemiği benim”, “nush ile uslanmayanı etmeli tekdir”, “tekdirle uslanmayanın hakkı kötektir” gibi birçok örnek verilebilmektedir (Benekçi, 1996). Yapılan araştırma sonrasında birçok aile yapısı ve toplum içinde normal karşılanması anlayışının değiştiğini özellikleri annelerin bilinçlendiği görülmektedir. Anneler çocuklarını terapiye

getirerek, çocuklarında ve kendilerinden bekledikleri değişimler istismar yaşantısının azalması noktasında umut vericidir.

4.3. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Geleceğe Yönelik Öneriler

Bu bölümde araştırmanın sınırlılıkları ve bulgular doğrultusunda ilerde yapılacak araştırmalar için öneriler yer alacaktır. Kadın ve Aile Sağlığı Merkezine Başvuran Çocuklarda Öfke: Anne ve Çocuğun Çocukluk Dönemi İstismar Yaşantıları, Aile İşleyişi ve Annenin Öfke Düzeyi Açısından Bir Değerlendirmesini içeren bu araştırmada, çocukların istismar yaşantılarına yönelik yeni bilgilere ulaşılmakla birlikte bazı sınırlılıklar göze çarpmaktadır.

Bu araştırma 100 çocuk ve 100 anne ile yapılmıştır. Bu araştırma daha büyük bir örneklemle tekrarlanılabilir ve geliştirilebilir.

Bu araştırma terapi almayan çocuklar ve anneleri ile yapılarak karşılaştırma grubu oluşturulabilir.

Bu araştırma sosyodemografik olarak düşük sosyo ekonomik düzeydeki ailelerle yapılmıştır.

10-14 yaş arası çocukla sınırlandırılmıştır. İstismar daha küçük yaşlarda daha sık görülebildiği düşünülürse araştırmada, istismara uğramış gruba ulaşmada sınırlılık getirmiş olabilir.

Bu araştırma eğitim düzeyi daha düşük olan anne-babalarla sınırlandırılmıştır.

Bu araştırma daha çok çekirdek aileler ile yapılmıştır.

Bu araştırma kardeşleri olan çocuklarla yapılmıştır.

Geleceğe yönelik araştırmalarda, örneklem sayısı açısından daha büyük örneklem gruplarıyla yapılmalıdır. Ayrıca terapi alan ve terapi almayan çocuklar ve anne-babalara uygulanarak terapinin istismar konusunda etkililiğine yönelik araştırmalar yapılabilir. Çocukluk dönemi istismar ve ihmal yaşantıları araştırmalarına babalarda dahil edilerek tekrar yeni araştırmalar yapılabilir. Yeni araştırmalarda sosyoekonomik düzeyi yüksek ailelerle de yapılabilir. Bu araştırma daha çok çekirdek ailelerle yapılmıştır. Geniş ailelerde istismarın özelliklerin anlaşılmasına yönelik araştırmada yapılabilir. Son olarak araştırma sadece öfke ile sınırlı kalmıştır, aynı araştırma depresyon, kaygı gibi ölçeklerle tekrarlanabilir.

Sonuç olarak bu araştırma, bütün sınırlılıklarına rağmen çocuklar ve annelerde çocukluk dönemi istismar yaşantısı ile öfke düzeyleri ve aile işleyişleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu araştırmanın elde ettiği sonuçlar ile literatüre önemli bir katkı sağlamıştır.

5. KAYNAKLAR

Amerikan Psikiyatri Birliği (2007): *Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitab, Dördüncü Baskı Yeniden Gözden Geçirilmiş Tam Metin (DSM-IV-TR),* Amerikan Psikiyatri Birliği, Washington DC, 2000, Köroğlu E.(çeviri ed.), Ankara: Hekimler Yayın Birliği.

Akçay, Ş., (2008). İstanbul Üniversitesine Bağlı Tıp Fakültelerinde Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalları İle Travma ve Acil Cerrahi Birimlerinde Görev Yapan Son Dönem Tıpta Uzmanlık Öğrencilerinin Çocuk İhmali ve İstismarı Konusunda Bilgi, Deneyim ve Davranışlarını Belirleme Araştırması. Uzmanlık Tezi.

Akdoğan, H. (2005). Çocuğun Cinsel İstismarı ve Türkiye'de Çocuk Cinsel İstismarını Önleyemeye Yönelik Çalışmalar. *Polis Bilimleri Dergisi,* 7 (1), 1-14.

Aktepe, E., (2009). Çocukluk Çağı Cinsel İstismarı. *Psikiyatride Günsel Yaklaşımlar Dergisi.* 1, 95.

Akduman, G. G. (2010). Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Annelerin Uyguladıkları Disiplin Yöntemlerinin Çocuk İstismarı Açısından Değerlendirilmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, 27: 38-49.*

Allcorn, S. (1994). *Anger in the Workplace: Understanding the Causes ok Agression and Violence.* Westport, Conn: Quorum Books.

Aslan, Halime, Nazan & Alparslan, (1999). Çocukluk örselenme yaşantıları ölçeği'nin bir üniversite öğrencisi örnekleminde geçerlik, güvenirlik ve faktör yapısı". *Türk Psikiyatri Dergisi*, *10 (4), 275- 285*.

Algül, A., Ateş, M. A., Gülsün, M., Doruk, A., Semiz, Ü.B., Başoğlu C. & ve ark. (2009). Antisosyal Kişilik Bozukluğu Olgularında Kendini Yaralama Davranışının Saldırganlık, Çocukluk Çağı Travmaları ve Dissosiyasyon ile İlişkisi. *Anatolian Journal of Psychiatry, 10:278-285.*

Atamer, A. (2005). Çocuk İstismarı Tarama Anketi: Geliştirme, Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü.

Aydın, B. (1997). *Çocuk ve Ergen Psikolojisi.* İstanbul: Marmara Üniversitesi Vakfı Yayınları.

Aydın, O., & İşmen, A. E. (2003). 18-25 Yaş Grubu Erkeklerde Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantısının İncelenmesi. *Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 18: 7-20.*

Asgeirsdottir, B. B., Sigfusdottir, I. D., Gudjonsson, G. H., & Sigurdsson, J. F. (2011). Associations Betwenn Sexual Abuse and Family Conflict / Violence, Self – İnjurious Behavior, and Substance Use: The Mediating Role of Depressed Mod and Anger. *Child Abuse & Neglect, 35: 210-219.*

Avcı, R. (2006). Şiddet Davranışı Gösteren ve Göstermeyen Ergenlerin Ailelerinin Aile İşlevleri, Öfke ve Öfke İfade Tarzları Açısından İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.

Begle, A, M., Dumans, J. E., & Hanson R. F. (2010). Predicting Child Abuse Potential: An Empirical Investigation of Two Theoretical Frameworks. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psycholog, 39 (2): 208-219..*

Bekçi, B. (2006*)*. İlköğretim İkinci Kademe Öğrencilerinde Aile İçi Çocuk İstismarı Ve Öfke Tetikleyicileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı. İstanbul Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı.

Benekçi, Ş. (1996). *Renkli Örnekli Açıklamalı Atasözleri.* İstanbul. Damla Yayınevi.

Bostancı, N., Albayrak, B., Bakoğlu, İ., & Çoban Ş. (2006). Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının depresif belirtileri üzerine etkisi. *New Symposium Journal* , *44 (4), 189-195.*

Budak, S. (2003). *Psikoloji Sözlüğü.* Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Bulut, I. (1990). *Aile Değerlendirme Ölçeği El Kitabı*. Ankara. Özgüzeliş Matbaası.

Büyük Larousse. (1992). 17.Cilt: 9008.

Çelik, C. (2009). Obsesif – Kompulsif Bozuklukta Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantıları, Dissosiyatif Yaşantılar ve Bilişsel Süreçler. Yüksek Lisans Tezi. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Chan, Y.C. & Yeung, J.W.K. (2009). Children Living With Violence Within The Family And Its Sequel: A Meta-Analysis From 1995-2006. *Aggression and Violent Behavior, 14:313-322.*

Çakıcı S. (2006). Alt Ve Üst Sosyoekonomik Düzeydeki Ailelerin Aile İşlevlerinin, Anne-Çocuk İlişkilerinin Ve Aile İşlevlerinin Anne – Çocuk İlişkilerine Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Çelik, C. (2009). Obsesif Kompulsif Bozuklukta Çocukluk Çağı Travmatik Yaşantıları, Dissosiyatif Yaşantılar ve Bilişsel Süreçler. Yüksek Lisans Tezi. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Davison, G. C., Neale J. M. & Dağ İ. (Ed.). (2004). *Anormal Psikoloji.* Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.

Deal, A. G., Trivette, C. M. & Dunst, C., J. (1988). Family Functioning Style Scale: A Research Instrument For Measuring Family Strangths and Resources. *Winterberry Assesstment Scales & Instrument: 1-7.*

Deniz, M. E. (2006). Ergenlerde Bağlanma Stilleri İle Çocukluk İstismarları ve Suçluluk-Utanç Arasındaki İlişki. *Eurasian Journal of Educational Research. 22: 89-99.*

DiLaura, M. D. (2004). Psychosocial Factors Associated with Types of Child Maltreatment. *Child Welfare League Of America, 84 (1):69-99.*

Dixon, L., Giachritsis, C. H., Browne K., & Ostapuik, E. (2007). The Co-occurrence of Child and Intimate Partner Maltreatment in the Family: Characteristics of the Violent Perpetrators. *J Fam Viol, 22, 275-689.*

Durmuşoğlu N., & Doğru S,. (2006). Çocukluk örseleyici yaşantılarının ergenlikteki yakın ilişkilerde bireye etkisinin incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 15, 237-146.*

Ekşi, A., (1999). Küçük Çocuğun Cinsel Tacizi ve Tanı Zorlukları, Taneli S., Albayrak, E.C., & Sivrioğlu, E.Y. (Ed.) *Ben Hasta Değilim.* (sy. 531-540). İstanbul: Nobel Tıp Kitabevleri.

Erkan T. (2009). Çocuk İşçiliği, Erdoğan, S., (Ed) *Çocuk ve Şiddet Çalıştayı (184-190).* İstanbul: İstanbul Tabib Odası. ,

Evans, S.E., Davies & C.,DiLillo, D.(2008). Exposure to Domestic Violence: A Meta-Analysis of Child Adolescent Outcomes. *Agression and Violent Behavio, 13,131-140.*

Evren, E. C., Üstünsoy, S., Can, S., Başoğlu, C., & Çakmak, D. (2003). Alkol / Madde Bağımlılarında Özkıyım Girişimi Öyküsünün Klinik Belirtilerle İlişkisi. *Klinik Psikiyatri, 6: 86-94.*

Freedman J. L., Sears, D.O., & Carlsmith J. M., & Dönmez A. (Ed.). (1993). *Sosyal Psikoloji*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Gıddens, A. & Özel, H. (Ed) , Güzel, C. (Ed.). (2002). *Sosyoloji*. Ankara: Ayraç Yayınevi.

Gilbert, R., Kemp, A., Thoburn,J., Sidebotham, P., Radford,L., Glaser, D. & ark. (2009). *Recognising and Responding to Child Maltreatment. Lancet,373:167-80.*

Gökler, B., & Taner, Y., (2004). Çocuk İstismarı ve İhmali: Psikiyatrik Yönleri. *Hacettepe Tıp Dergisi, 35 (2), 85.*

Gökler, I. (2008). Sistem Yaklaşımı ve Sosyal- Ekolojik Yaklaşım Çerçevesinde Oluşturulan Kavramsal Model Temelinde Kronik Hastalığı Olan Çocuklar ve Ailelerinde Psikolojik Uyumun Yordanması. Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji (Uygulamalı/Klinik Psikoloji) Anabilimdalı.

Gökler R. (2006). Eğitimde çocuk istismarı ve ihmaline genel bir bakış. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi. 10 (3), 47-76.*

Gülan, A., Şirin, M.R., & Şirin M. C. (2011). Türk Sinemasında Sokak Çocuğu İmgesi ve Bir Örnek "Sır Çocukları", Karakaya, S. (Ed) *1. Türkiye Çocuk Hakları Kongresi Yetişkin Bildirileri Kitabı içinde (sy 495-407).* İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.

Güleç, Y. (2002). Ergenlerin Öfke Yaşantıları, Benlik Algıları Ve Akademik Başarı ilişkileri. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Haskett, M.E., Scott,S.S., Grant, R., Ward, C.S.& Robinson, C.(2003). Child-Related Cognitions and Affective Functioning of Physically Abusive and Comparison Parents. *Child Abuse&Neglect, 27:663-686.*

Hollist, D. R., Hughes, L. A., & Schaible, L. M. (2009). Adolescent Maltreatment, Negative Emotion, and Delinquency: An Assessment of General Strain Theory and Family – Based Strain. *Journal of Criminal Justice, 37: 379-387.*

Holt, S., Buckley H., & Whelan S. (2008). The İmpact of Exposure to Domestic Violence on Children and Young People: A Review of The Literature. Child Abuse & Neglect, 32: 797-810.

İnanç, Y.İ., Bilgin, M., & Atıcı M.K. (2004). *Gelişim Psikolojisi Çocuk ve Ergen Gelişimi.* Adana: Nobel Tıp Kitabevi.

Ibabe, I. & Jaureguizar, J. (2010). Child- to-Parent Violence: Profile of Abusive Adolescents and Their Families. *Journal of Criminal Justic, 38:616-624.*

Iwaniec, D. (2003), Identifying and Dealing with emotional abuse and neglect. *Chil Care in Practise, 9(1)*

.Iwaniec, D., Larkin E.,& McSherry D. (2007). Emotionally Harmful Parenting. *Child Care in Practice,, 13 (3): 203-220.*

Iwanie*c*, D., Larkin, E. & Higgins, S.(2006). Research Review: risk and Resilience in Cases of Emotional Abuse. *Child and Family Social Work, 11:73-82.*

İmamoğlu, S. (2003). Öğretmen Adayların Öfke ve Öfke İfade Tarzları İle Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Maramara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Kağıtçıbaşı Ç. (2000). *Kültürel Psikoloji Kültür Bağlamında İnsan ve Aile.* İstanbul: Evrim Yayınevi.

Kanoğlu E. (2008). Lise Öğrencilerinin Öfke Düzeyleri ve Öfke İfadelerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Haliç Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Kara, B., Biçer, Ü., & Gökalp A. S. (2004). Çocuk İstismarı. *Çocuk Sağlığı Ve Hastalıkları Dergisi, 47 (2), 140-151.*

Karaçanta, H. (2009). Anne Babanın Çocuğa Uyguladığı Ceza İle Çocuğun Anne Babaya Karşı Sevgisi Arasındaki İlişkisi. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi, 25: 41-49.*

Karadeniz, S. (2008). Çocukluk Çağı Örselenme Yaşantıları İle Psikolojik Doğum Sırası Arasındaki İlişki. Yüksek Lisans Tezi. Samsun: On Dokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.

Kaplan A. (2007). Öke Yönetimi Becerileri Programının İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeyi ve Benlik Saygısına Etkisi. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Kennair, N.& Mellor, D. (2007). Parent Abuse: A Review. *Child Psychiatry Human Development 38:203-219*

Kim, J., & Cicchetti D. (2010). Longitudinal Pathways Linking Child Maltreatment, Emotion Regulation, Peer Relations, and Psychopathology. *Journal of Child Psychology and Pschiatry,51(6):706-716*

Kim, K., Trickett, P. K., & Putnam, F. W. (2010). Childhood Experiences of Sexuel Abuse and Later Parenting Practices Among Non – Offending Mothers of Sexually Abused and Comparison Girls. *Child Abuse & Neglect, 34: 610-622.*

Kocacık, F. (2004). *Aile İçi İlişkilerde Kadına Yönelik Şiddet.* Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.

Korbin, J.E. (2003). Children, Childhoods, and Violence. *Annual Review of Anthropology, 32:431-46.*

Kottak, C. P. & Altuntek, S. N. (Ed), Şafak, B. A. (Ed), Erdal, D. (Ed.), Erdal Y. (Ed.), Ersoy, E. G. (Ed.), ve ark. (2002). *Antropoloji İnsan Çeşitliliğine Bir Bakış.* Ankara: Ütopya Yayınevi.

Kutlu, L., Batmaz, M., Bozkurt, G., Gençtürk, N.,& Gül, A., (2007). Annelerin Çocukluklarında Uygulanan Ceza Yöntemleri İle çocuklarına uyguladıkları Ceza Yöntemleri Arasındaki İlişki. *Anatolian Journal of Psychiatry, 8 (22-29), 23.*

Küpeli, S., Kanbur, N., & Derman O.,(2003). Çocuk İstismarı: Bir Olgu Sunumu. *Sted dergisi*. 12 (4). 129.

Markham, U., & İkizler, C. (Ed), (1998). *Çocukluk Travmaları*. İstanbul: Alfa Yayınları.

Molko-Gershater, M.R., Lutzker, J.R., & Sherman, J. A. (2003). Assessing Child Neglect. *Aggression and Violent Behavio, 8:563-585.*

Morrıs, C.G., & Ayvaşık, H.B. (Ed.), Sayıl, M. (Ed.). (2002). *Psikolojiyi Anlamak.* Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.

Maschi, T., Morgen, K., Hatcher, S.S., Rosato N.S., & Violette, N.M. (2009). Maltreated Children's Thoughts and Emotions as Behavioral Predictors: *Evidence For Sociol Work Action. Social Work, 54(2),135-143.*

Narang, D. S.,& Contreras, J. M. (2005). The Relationships of Dissociation and Affective Family Environment With The İntergenerational Cycle of Child Abuse. *Child Abuse & Neglect, 29:683-699.*

Okman, S. (1999). Ergenlik Dönemindeki Öfke İfade Tarzlarının Kendilik İmgesi Bağlamında İncelenmesi. Yüksek Lisans Tez. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Ovanoğlu, N., Uçan, Ö., & Serindağ, S. (2007). Çocuklarda Cinsel İstismar ve Etkileri. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi 2 (4), 13, 21.*

Özen, Ş., Subaşı M., & Yıldırım A., & Baştürk M. (2010). Öfkelenme Anında Cama Yumruk Atarak Kendini Yaralayan Hastalarda Problem Çözme Becerileri ve Çocukluk Çağı Travmaları. *Klinik Deneysel Araştırma Dergisi 1 (1), 25-30.*

Özgüven, İ. E. (2001). *Ailede İletişim ve Yaşam.* Ankara: Pdrem Yayınları.

Özcan Ş, Şubaşı M., Yıldırım A., Baştürk M., & Bez Y. (2010). Öfkelenme anında cama yumruk atarak kendini yaralayan hastalarda problem çözme becerileri ve çocukluk çağı travmaları. *Klinik ve Deneysel Araştırma Dergisi. 1 (1), 26-28.*

Öztürk, M. (2011*).* Çocuklarda Fiziksel İstismar. Dinç, M., (Ed) *Çocuk Hakları Açısından Çocuk İhmali ve İstismarı içinde* (sy. 55-73). İstanbul:Çocuk Vakfı Yayınları.

Öztürk, M. (2011). Çocuklarda Cinsel İstismar. Çoşkun, M., (Ed) *Çocuk Hakları Açısından Çocuk İhmali ve İstismarı içinde* (sy. 73-91). İstanbul:Çocuk Vakfı Yayınları.

Öztürk, O. (2002). *Ruh Sağlığı Ve Bozuklukları*. Ankara: Nobel Tıp Kitabevi.

Page A. Z. (2004). Çocuk Cinsel İstismarı: Cinsel İstismara Neden Olan Etkenler ve Cinsel İstismarın Çocuklar Üzerindeki Etkileri. *Türk Psikoloji Yazıları 7 (13), 103-113.*

Polat, O. (2001). *Çocuk Ve Şiddet.* İstanbul: Der Yayınevi.

Savaşır, I., & Şahin, N. H. (1997). *Bilişsel - Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık kullanılan Ölçekler.* Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.

Savi, F. (2008). 12-15 yaş Arası İlköğretim Öğrencilerinin Davranış Sorunları İle Aile İşlevleri ve Anne-Baba Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Doktora Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.

Schwab, J.J. (2000). *Family Functioning: the general living systems research model.* New York: Kluver Academic/Plenum Publishers.

Sikes, A. & Hays, D.G.(2010). The Developmental Impact of Child Abuse on Adulthood: Implications for Counselors. *Adultspan Journal, 9(1):26-35.*

Siyez, D. M. (2003). Duygusal İstismara Maruz Kalan Ve Kalmayan Ergenlerin Benlik Algıları İle Depresyon Ve Kaygı Düzeylerinin Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Srednicki, O.R. & Twaite, J. A. (2004). Understanding and Reporting Child Abuse: Legal and Psychological Perspectives. *The Journal Of Psychiatry&Law, 32:315-359.*

Sternberg,K.J., Lamb, M.E., Guterman,E.& Abbott, C.B.(2006). Effecets of Early and Later Family Violence on Children's Behavior Problems and Depression: A Longitudinal, Multi-İnformant Peerspective. *Child Abuse &Neglect,30:283-306*

Stith, S.M., Liu, T., Davies, L.C. Boykin, E.L., Alder, M.C., Harris,J.M, & et al, (2009). Risk factors in Child Maltreatment: A Meta-analytic Review of The Literature. *Aggression and Violent Behavior,14:13-29.*

Tıraş, Ü., Dilli, D., Dallar Y., & Oral R. (2009). Evolution and Follow-Up of Cases Diagnosed As Child Abused anb Neglect at A Tertiary Hospital in Turkey. *Turkish Journal of Medical Sciences* 39 (6): 369-977.

Tıraşçı, Y., & Gören S., (2007). Çocuk İstismarı ve İhmali. *Dicle Tıp Dergisi,34 (1), 70.*

Tiftik, N., & Gökler, I. (2010). Aile İşleyiş Biçimi Ölçeği Türkçe Uyarlama Çalışması: Geçerlik ve Güvenirliği. Yayınlanmamış Bitirme Projesi. İstanbul: Maltepe Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi.

Ünal F. (2008). Ailede Çocuk İstismarı ve İhmali. *Türkiye Sosyal Araştımalar Dergisi, 12 (1), 12.*

Topçu, S. (1997). *Çocuklar ve Gençlerin Cinsel İstismarı Ensest ve Pedofili*. Ankara: Doruk Yayınları.

Yancey, C. T., & Hansen D. J. (2010). Relationship of Personal, Familial, and Abuse – Specific Factors With Outcome Following Childhoo Sexual. *Aggression and Violent Behavior, 15: 410-421.*

Yıldırım, A. (1998). *Türkiye'ye Özgü Olmayan Bir Sorun: Kadına ve Çocuğua Yönelik Şiddetin Toplumsal Kaynakları.*İstanbul: Boyut Kitapları.

Yıldırım E. (2006). Yetiştirme Yurtlarında Ve Ailelerinin Yanında Kalan İlköğretim 2. Kademe Öğrencilerinin Çatışma Çözme Davranışı İle Öfke İfade Stillerinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Yorbık, Ö., Dikkatli, S., & Söhmen, T. (2002). Çocuk Ve Ergenlerde Travma Sonrası Stres Bozukluğu. *T Klin J Psychiatry Dergisi*, *3. 35-44*.

http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs150/en/

Zoroğlu, S. S., Tüzün, Ü., Şar, V., Öztürk, M., Kora, M. & Alyanak, B. (2001). Çocukluk Dönemi İstismar ve Olası Sonuçları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi, 2 (2): 67-78.*

6. EKLER

Ek A

Bilgi Ve Onay Formu

Lütfen dikkatlice okuyunuz !!!
Aşağıda anlatılan çalışmaya katılmak üzere davet edilmiş bulunuyorsunuz. Bu çalışmayı kabul etmeden önce ne amaçla yapılmak istendiğini anlamanız ve kararınızı bu yönde vermeniz gerekmektedir. Aşağıdaki bilgilendirmeyi dikkatlice okuyup, aklınıza takılan her türlü soruyu bizlere sorunuz.

Araştırmanın Amacı

Kişilerin, çocukluk dönemi yaşantılarının, kişinin bireysel yaşamının ve aile yaşantısının üzerinde yarattığı etkileri anlamayı psikologlar olarak önemsemekteyiz. Çocukluk dönemi yaşantıların, kişi ve aile üzerinde yarattığı etkilerin tespit edilmesi ve buna yönelik eğitimlerin, yardım ve desteğin planlanması konusunda bu çalışmanın bize önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmaya Katılım

Sizin de, yapmakta olduğumuz bu araştırmaya katılmanızı öneriyoruz. Ancak araştırmaya katılıp katılmamakta serbestsiniz. Çalışmaya katılım gönüllük esasına dayalıdır. Kararınızdan önce araştırma hakkında sizi bilgilendirmek istiyoruz. Bunu için hazırladığımız bu formu okuyup anladıktan sonra araştırmaya katılmak isterseniz imzalayınız. Bu araştırma Maltepe Üniversitesi Psikoloji Bölüm Başkanı Yrd. Doç. Dr. Ilgın GÖKLER DANIŞMAN danışmanlığında, Klinik psikoloji yüksek lisans öğrencisi psikolog Nükhet ONBAŞILI tarafından gerçekleştirilmektedir. Araştırmaya yaklaşık 200 anne ve çocuğun katılması planlanmaktadır. Çocukluk dönemi yaşantılarının aile ve çocuk üzerindeki etkilerini önemsediğimiz için bu araştırmada önemli bir katkı sağlayacağınızı düşünüyoruz. Katılımınız araştırmanın yararlı olabilmesi açısından büyük önem taşımaktadır.

İzlenecek İşlem

Eğer araştırmayı kabul ederseniz, psikolog Nükhet Onbaşılı tarafından size ve çocuğunuza birer adet anket verilecektir. Anneler verilen formu bekleme salonunda bireysel olarak doldururken, çocuklar ise psikolog eşliğinde sorulara yanıt verecektir.

Araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz takdirde, kişisel bilgileriniz, anket ve sorulara verdiğiniz yanıtlar tamamen gizli tutulacaktır. Araştırma sonuçları kimliğiniz belirtilmeden eğitimde ya da bilimsel nitelikte yayınlarda kullanılabilir. Bu amaçların dışında bu kayıtlar hiçbir şekilde kullanılmayacak ve araştırmacılar dışında kimseye verilmeyecektir. Anket formları bir süre sonra imha edilecektir.

Bu araştırmaya katılmayı reddedebilirsiniz. Yine çalışmanın herhangi bir aşamasında onayınızı çekme hakkına da sahipsiniz. Bu çalışmaya katılmanız için

sizden herhangi bir ücret istenmeyecektir, çalışmaya katıldığınız için de size ek bir ödeme de yapılmayacaktır.

Araştırmaya katılımın getirebileceği olası riskler

Bu çalışma aileler ve çocuklar için herhangi bir risk taşımamaktadır. Ancak bazı sorular duygusal olarak zorlayıcı olabilir.

Araştırmadan beklenen yarar

Bu çalışmadan elde edilecek olan sonuçlar, ülkemizin çocukluk dönemi yaşantılarının birey ve aile üzerindeki etkilerini daha iyi anlamamızı sağlayacaktır. Bu nedenle ailelere hizmetler açısından katkı sağlayacağını düşünmekteyiz. Bu anket formları aracılığıyla bizlere vereceğiniz yanıtlar büyük önem taşımaktadır. Bu araştırmanın sonuçlarının sizin ve ailenize doğrudan bir katkı sağlayıp sağlayamayacağını henüz bilmemekteyiz.

Katılımcı Beyanı

Maltepe Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans öğrencisi Nükhet ONBAŞILI tarafından T.C. Maltepe Üniversitesi Psikoloji Bölüm Başkanı Öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Ilgın GÖKLER DANIŞMAN danışmanlığında, yapılan " çocukluk dönemi yaşantılarının kişinin bireysel ve aile yaşantısı üzerinde yarattığı etkiler" konulu çalışma ile ilgili araştırmaya dair bilgiler bana sözlü olarak, uygulayacak psikolog Nükhet ONBAŞILI tarafından açıklandı. Çalışma ile ilgili tatmin edici yanıtlar aldım. Çalışmaya kendi rızamla gönüllü olarak katılmayı kabul ediyorum.

Bu formun imzalı ve tarihli bir kopyası bana verildi.

VELİSİ TARAFINDAN ARAŞTIRMAYA KATILMASI KABUL EDİLEN ÇOCUĞUN / ÇOCUKLARIN	
ADI - SOYADI	

GÖNÜLLÜNÜN		İMZASI
ANNENİN ADI - SOYADI		
TARİH		

GÖNÜLLÜNÜN		İMZASI
ÇOCUĞUN ADI - SOYADI		
TARİH		

NOT: Araştırma sonrasında elde edilen sonuçlara yönelik bilgi almak isterseniz, bizimle iletişim kurabilirsiniz.

Maltepe Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Öğrencisi:
Psk. Nükhet ONBAŞILI
Tel: (216) 419 71 86
onbasili.nukhet@gmail.com

Maltepe Üniversitesi Psikoloji Bölüm Başkanı:
Yrd. Doç. Dr. Ilgın GÖKLER DANIŞMAN
Tel: (216) 626 10 50
gokler@maltepe.edu.tr

Ek B

İstismar Tanımlama Anketi Tarama Formu

4-5 sınıf

"Şimdi sana bazı ailelerde, bazı çocukların yaşadığı bazı olayları tek tek okuyacağım. Her birisini senin de yaşayıp yaşamadığını bana söylemeni istiyorum. Böyle bir şeyi hiç yaşamadıysan "hiç", arada sırada oluyorsa "zaman zaman", çok defalar başına geldiyse veya her zaman yaşadığın bir şeyse "her zaman" diye cevap vermeni istiyorum. Sadece doğruları söylemen gerekiyor. Sana sorduğum soruların cevaplarını ben bilmiyorum, sadece sen biliyorsun. Sormak istediğin bir şey var mı?.....Hazırsan başlayalım."

1. Annem-babam bana şu sözleri söylediler:

   - "seni döverim, evden atarım"

   0 1 2
   ☐_____☐_____☐
   hiçbir zaman zaman zaman her zaman

   -"bodruma / kömürlüğe / karanlık bir yere kapatırım"

   0 1 2
   ☐_____☐_____☐
   hiçbir zaman zaman zaman her zaman

   - "canını yakarım, kemiklerini kırarım, öldürürüm"

   0 1 2
   ☐_____☐_____☐
   hiçbir zaman zaman zaman her zaman

   - "hiç doğmasaydın"

   0 1 2
   ☐_____☐_____☐
   hiçbir zaman zaman zaman her zaman

   - "seni sevmiyorum, senden nefret ediyorum" gibi kırıcı, üzücü sözler

   0 1 2
   ☐_____☐_____☐
   hiçbir zaman zaman zaman her zaman

2. Annem-babam benim önümde birbirlerine küfür ederler.

   0 1 2
   ☐_____☐_____☐
   hiçbir zaman zaman zaman her zaman

3. Annem-babam benim önümde birbirlerine vururlar, birbirlerini itip kakarlar.

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman	zaman zaman	her zaman

4. Annem-babam beni bodrum, kömürlük, karanlık oda gibi bir yerlere kapatırlar.

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman	zaman zaman	her zaman

5. Annem-babam dışında değişik kişilerin yanında yaşadım (değişik yakınlarımla ya da evlatlık verildiğim ailelerin yanında)

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman	zaman zaman	her zaman

6. Ailemde bana bağırıp-çağıran biri var.

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman	zaman zaman	her zaman

7. Ailemde bana kötü isimler takan birileri var.

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman	zaman zaman	her zaman

8. Genelde büyüklerin yaptığı işleri (çamaşır yıkamak, temizlik yapmak, yemek yapmak) benim yapmam beklenir.

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman	zaman zaman	her zaman

9. Ailemden birisi vücudumun özel yerlerine (cinsel bölgeler, göğüsler gibi) dokundu.

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman	zaman zaman	her zaman

10. Ailemden birisi beni büyüklerin öpüştüğü gibi öptü.

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman	zaman zaman	her zaman

11. Ailemden birisi bana açık saçık resimler veya film gösterdi.

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman	zaman zaman	her zaman

12. Ailemden birisi beni soyunurken-giyinirken, tuvaletimi yaparken, banyo yaparken izledi.

0 1 2
☐_____☐_____☐
hiçbir zaman zaman zaman her zaman

13. Ailemden birisi çıplakken fotoğrafımı çekti.

0 1 2
☐_____☐_____☐
hiçbir zaman zaman zaman her zaman

14. Ailemden birisi bana kendi özel yerlerini gösterdi.

0 1 2
☐_____☐_____☐
hiçbir zaman zaman zaman her zaman

15. İznim olmadan bana cinsel olarak yaklaşan birisi oldu.

0 1 2
☐_____☐_____☐
hiçbir zaman zaman zaman her zaman

16. Ailemden birisi beni o kadar kötü dövdü ki;

- çürüklerin ve yaraların izi uzun süre geçmedi

0 1 2
☐_____☐_____☐
hiçbir zaman zaman zaman her zaman

- öğretmenimin veya komşuların, tanıdıkların dikkatini çekti.

0 1 2
☐_____☐_____☐
hiçbir zaman zaman zaman her zaman

- doktora ya da hastaneye gitmek zorunda kaldım

0 1 2
☐_____☐_____☐
hiçbir zaman zaman zaman her zaman

17. Annem-babam beni arada sırada cezalandırmak için çimdikler, saçımı çeker, veya itekler.

0 1 2
☐_____☐_____☐
hiçbir zaman zaman zaman her zaman

18. Annem-babam beni yumruklar veya tekmeler.

0 1 2
☐_____☐_____☐
hiçbir zaman zaman zaman her zaman

19. Annem-babam bana kızınca terlikle, sopayla veya başka bir şeyle vurur.

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman	zaman zaman	her zaman

20. Ailemde kendimi dövüşerek, ona vurarak, ya da ondan kaçarak korumak zorunda olduğum birileri var.

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman	zaman zaman	her zaman

21. Kemer, sopa, oklava veya benzeri sert cisimlerle dövülerek cezalandırılırım.

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman	zaman zaman	her zaman

22. Ailemdeki kişiler beni itip-kakar.

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman	zaman zaman	her zaman

23. Annem-babam benim nerede ve kimlerle olduğumu bilmek ister.

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman	zaman zaman	her zaman

24. Annem-babam okulu kırmamı (kaçmamı, gitmememi) umursamaz.

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman umursamaz	zaman zaman umursamaz	her zaman umursar

25. Annem-babam okul durumumu, öğretmenlerimi, notlarımı bilmek isterler.

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman	zaman zaman	her zaman

26. Zayıf notlar alsam da ailem umursamaz.

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman umursamaz	zaman zaman umursamaz	her zaman umursar

27. Mevsim ve hava durumuna uygun giyeceklerim vardır.

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman	zaman zaman	her zaman

28. Annem-babam bana banyo yaptırır, yapmamı sağlar.

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman	zaman zaman	her zaman

29. Annem-babam içki veya sigara bulmama veya kullanmama karışmaz.

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman karışmaz	zaman zaman karışmaz	her zaman karışır

30. Gece yatacak yerim vardır.

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman	zaman zaman	her zaman

31. Annem-babam eve geç gelsem de fark etmezler.

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman fark etmezler	zaman zaman fark etmezler	her zaman fark ederler

32. Ailem için önemli olduğumu hissediyorum.

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman	zaman zaman	her zaman

33. Ailemde beni koruyan kollayan birileri vardır.

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman	zaman zaman	her zaman

34. Annem-babam sık sık sarhoştur.

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman	zaman zaman	her zaman

35. Annem-babam akşamları eve ben yattıktan sonra gelirler.

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman	zaman zaman	her zaman

36. Zaman zaman karnımı doyurmak, ihtiyaçlarımı karşılamak için çalışmam gerekir.

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman	zaman zaman	her zaman

37. Okul dışındaki zamanlarımda ve tatillerde para karşılığı çalışırım.

0	1	2

☐_____☐_____☐
hiçbir zaman zaman zaman her zaman

38. Ailemden birileri, benim okula gitmek yerine, çalışarak eve para getirmemi istiyor.
0 1 2
☐_____☐_____☐
hiçbir zaman zaman zaman her zaman

39. Bir işte çalıştırıldığımda, bana verilmesi gereken parayı ailemden birisi alır.
0 1 2
☐_____☐_____☐
hiçbir zaman zaman zaman her zaman

Ek C

İstismar Tanımlama Anketi Tarama Formu
6-7-8 sınıf

"Şimdi sana bazı ailelerde, bazı çocukların yaşadığı bazı olayları tek tek okuyacağım. Her birisini senin de yaşayıp yaşamadığını bana söylemeni istiyorum. Böyle bir şeyi hiç yaşamadıysan "hiç", arada sırada oluyorsa "zaman zaman", çok defalar başına geldiyse veya her zaman yaşadığın bir şeyse "her zaman" diye cevap vermeni istiyorum. Sadece doğruları söylemen gerekiyor. Sana sorduğum soruların cevaplarını ben bilmiyorum, sadece sen biliyorsun. Sormak istediğin bir şey var mı?.....Hazırsan başlayalım."

1. Annem-babam bana şu sözleri söylediler:
   -"geri zekâlı, aptal" gibi aşağılayıcı sözler

   0 1 2
   ☐_____☐_____☐
   hiçbir zaman zaman zaman her zaman

   - "seni döverim, evden atarım"

   0 1 2
   ☐_____☐_____☐
   hiçbir zaman zaman zaman her zaman

   -"bodruma / kömürlüğe / karanlık bir yere kapatırım"

   0 1 2
   ☐_____☐_____☐
   hiçbir zaman zaman zaman her zaman

   - "canını yakarım, kemiklerini kırarım, öldürürüm"

   0 1 2
   ☐_____☐_____☐
   hiçbir zaman zaman zaman her zaman

   - "hiç doğmasaydın"

   0 1 2
   ☐_____☐_____☐
   hiçbir zaman zaman zaman her zaman

   - "seni sevmiyorum, senden nefret ediyorum" gibi kırıcı, üzücü sözler

   0 1 2
   ☐_____☐_____☐
   hiçbir zaman zaman zaman her zaman

2. Annem-babam benim önümde birbirlerine küfür ederler.

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman	zaman zaman	her zaman

3. Annem-babam benim önümde birbirlerine vururlar, birbirlerini itip kakarlar.

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman	zaman zaman	her zaman

4. Annem-babam beni bodrum, kömürlük, karanlık oda gibi bir yerlere kapatırlar.

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman	zaman zaman	her zaman

5. Ailemde bana bağırıp-çağıran biri var.

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman	zaman zaman	her zaman

6. Kardeşlerimi dövülürken ya da onlara vurulurken gördüm. ☐ Kardeşim yok.

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman	zaman zaman	her zaman

7. Ailemden birisi vücudumun özel yerlerine (cinsel bölgeler, göğüsler gibi) dokundu.

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman	zaman zaman	her zaman

8. Ailemden birisi beni büyüklerin öpüştüğü gibi öptü.

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman	zaman zaman	her zaman

9. Ailemden birisi bana açık saçık resimler veya film gösterdi.

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman	zaman zaman	her zaman

10. Ailemden birisi bana kendi özel yerlerini gösterdi.

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman	zaman zaman	her zaman

11. Ailemden birisi kendi özel yerlerine dokunmamı istedi.

0 1 2
☐_____☐_____☐
hiçbir zaman zaman zaman her zaman

12. Ailemden birisi benimle büyüklerin yaptığı gibi sevişmek istedi.
0 1 2
☐_____☐_____☐
hiçbir zaman zaman zaman her zaman

13. İznim olmadan bana cinsel olarak yaklaşan birisi oldu.
0 1 2
☐_____☐_____☐
hiçbir zaman zaman zaman her zaman

14. Birisi beni kendisiyle cinsel ilişkim olmazsa hakkımda yalanlar söylemekle tehdit etti.
0 1 2
☐_____☐_____☐
hiçbir zaman zaman zaman her zaman

15. Birisi beni cinsellik içeren bir şeyler yapmayı kabul etmezsem canımı yakmakla tehdit etti.
0 1 2
☐_____☐_____☐
hiçbir zaman zaman zaman her zaman

16. Birisi beni cinsellik içeren bir şeyler yapmayı kabul etmezsem annemin, babamın ya da başka yakınlarımın başına kötü şeyler geleceğini (hapse atılacak, evden gidecek, boşanacak gibi) veya onlara zarar vereceğini söyleyerek korkuttu.
0 1 2
☐_____☐_____☐
hiçbir zaman zaman zaman her zaman

17. Ailemden birisi beni o kadar kötü dövdü ki;

- çürüklerin ve yaraların izi uzun süre geçmedi
0 1 2
☐_____☐_____☐
hiçbir zaman zaman zaman her zaman

- öğretmenimin veya komşuların, tanıdıkların dikkatini çekti.
0 1 2
☐_____☐_____☐
hiçbir zaman zaman zaman her zaman

- doktora ya da hastaneye gitmek zorunda kaldım
0 1 2
☐_____☐_____☐
hiçbir zaman zaman zaman her zaman

- bir yerlerim kırıldı.

0 1 2

☐_____☐_____☐

hiçbir zaman zaman zaman her zaman

18. Annem-babam beni kaynar suyla veya kızgın bir şeyle yaktı.

0 1 2

☐_____☐_____☐

hiçbir zaman zaman zaman her zaman

19. Annem-babam beni tokatlar.

0 1 2

☐_____☐_____☐

hiçbir zaman zaman zaman her zaman

20. Annem-babam beni arada sırada cezalandırmak için çimdikler, saçımı çeker, veya itekler.

0 1 2

☐_____☐_____☐

hiçbir zaman zaman zaman her zaman

21. Annem-babam beni yumruklar veya tekmeler.

0 1 2

☐_____☐_____☐

hiçbir zaman zaman zaman her zaman

22. Annem-babam bana kızınca terlikle, sopayla veya başka bir şeyle vurur.

0 1 2

☐_____☐_____☐

hiçbir zaman zaman zaman her zaman

23. Ailemde kendimi dövüşerek, ona vurarak, ya da ondan kaçarak korumak zorunda olduğum birileri var.

0 1 2

☐_____☐_____☐

hiçbir zaman zaman zaman her zaman

24. Kemer, sopa, oklava veya benzeri sert cisimlerle dövülerek cezalandırılırım.

0 1 2

☐_____☐_____☐

hiçbir zaman zaman zaman her zaman

25. Ailemdeki kişiler beni itip-kakar.

0 1 2

☐_____☐_____☐

hiçbir zaman zaman zaman her zaman

26. Annem-babam okulu kırmamı (kaçmamı, gitmememi) umursamaz.

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman umursamaz	zaman zaman umursamaz	her zaman umursar

27. Zayıf notlar alsam da ailem umursamaz.

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman umursamaz	zaman zaman umursamaz	her zaman umursar

28. Giyecek temiz çamaşır-kıyafet bulamadığımdan üstüm-başım kirlidir.

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman	zaman zaman	her zaman

29. Annem-babam içki veya sigara bulmama veya kullanmama karışmaz.

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman karışmaz	zaman zaman karışmaz	her zaman karışır

30. Annem-babam eve geç gelsem de fark etmezler.

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman fark etmezler	zaman zaman fark etmezler	her zaman fark ederler

31. Üzüldüğümde, sıkıldığımda, ağladığımda ailemde benimle ilgilenen birisi olur.

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman	zaman zaman	her zaman

32. Yaşadığım evde sevildiğimi hissediyorum.

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman	zaman zaman	her zaman

33. Ailemde bana güvenen birileri var.

0	1	2
☐	☐	☐
hiçbir zaman	zaman zaman	her zaman

34. Ailem için önemli olduğumu hissediyorum.

0 1 2
☐_____☐_____☐
hiçbir zaman zaman zaman her zaman

35. Ailemde beni koruyan kollayan birileri vardır.
0 1 2
☐_____☐_____☐
hiçbir zaman zaman zaman her zaman

36. Annem-babam diğer kardeşlerime benden daha fazla ilgi gösterir. ☐ Kardeşim yok.
0 1 2
☐_____☐_____☐
hiçbir zaman zaman zaman her zaman

37. Zaman zaman karnımı doyurmak, ihtiyaçlarımı karşılamak için çalışmam gerekir.
0 1 2
☐_____☐_____☐
hiçbir zaman zaman zaman her zaman

38. Okul dışındaki zamanlarımda ve tatillerde para karşılığı çalışırım.
0 1 2
☐_____☐_____☐
hiçbir zaman zaman zaman her zaman

39. Ailemden birileri, benim okula gitmek yerine, çalışarak eve para getirmemi istiyor.
0 1 2
☐_____☐_____☐
hiçbir zaman zaman zaman her zaman

40. Bir işte çalıştırıldığımda, bana verilmesi gereken parayı ailemden birisi alır.
0 1 2
☐_____☐_____☐
hiçbir zaman zaman zaman her zaman

41. Bana para karşılığı çok zor, gücümün yetmediği işler yaptırıyorlar.
0 1 2
☐_____☐_____☐
hiçbir zaman zaman zaman her zaman

Ek D
Çocukluk Çağı Örselenme

Aşağıda 18 yaş öncesi çocukluk ve gençlik yaşantılarınızla ilgili cümleler vardır. Her cümleyi dikkatle okuyup, sizi en iyi tanımlayan seçerek üzerine çarpı işareti (X) koyunuz.

1. Ben çocukken, ailemde birileri bana vurur ya da beni döverdi.	**Hiçbir zaman (1)**	**Nadiren (2)**	**Bazen (3)**	**Sıklıkla (4)**	**Çok sık (5)**
2. Ben çocukken, hiç kimse benimle ilgilenmediği için, kendi bakımımı kendimin daha iyi yaptığımı hissederdim.	**Hiçbir zaman (1)**	**Nadiren (2)**	**Bazen (3)**	**Sıklıkla (4)**	**Çok sık (5)**
3. Ben çocukken, ailemdeki kişiler birbirleriyle tartışır, kavga ederdi.	**Hiçbir zaman (1)**	**Nadiren (2)**	**Bazen (3)**	**Sıklıkla (4)**	**Çok sık (5)**
4. Ben çocukken, ailemde benimle ilgilenen ve beni koruyan birinin olduğunu bilirdim.	**Hiçbir zaman (1)**	**Nadiren (2)**	**Bazen (3)**	**Sıklıkla (4)**	**Çok sık (5)**
5. Ben çocukken, ailemde bana bağırıp-çağıran biri vardı.	**Hiçbir zaman (1)**	**Nadiren (2)**	**Bazen (3)**	**Sıklıkla (4)**	**Çok sık (5)**
6. Ben çocukken, annemi ya da kardeşlerimi dövülürken ya da onlara vurulurken gördüm.	**Hiçbir zaman (1)**	**Nadiren (2)**	**Bazen (3)**	**Sıklıkla (4)**	**Çok sık (5)**
7. Ben çocukken, gereksinimim olan sevgi ve ilgiyi gördüm.	**Hiçbir zaman (1)**	**Nadiren (2)**	**Bazen (3)**	**Sıklıkla (4)**	**Çok sık (5)**
8. Ben çocukken, ailemde kendimi önemli ya da özel hissetmemi sağlayan biri vardı.	**Hiçbir zaman (1)**	**Nadiren (2)**	**Bazen (3)**	**Sıklıkla (4)**	**Çok sık (5)**
9. Ben çocukken, ailemde kendimi dövüşerek, ona vurarak, ya da ondan kaçarak korumak zorunda kaldığım biri vardı.	**Hiçbir zaman (1)**	**Nadiren (2)**	**Bazen (3)**	**Sıklıkla (4)**	**Çok sık (5)**
10. Ben çocukken, ailemde, başarılı biri olmamı isteyen, bir kişinin varlığını hissederdim.	**Hiçbir zaman (1)**	**Nadiren (2)**	**Bazen (3)**	**Sıklıkla (4)**	**Çok sık (5)**
11. Ben çocukken, değişik zamanlarda değişik kişilerin yanında yaşadım (değişik yakınlarımla ya da evlatlık verildiğim ailelerle).	**Hiçbir zaman (1)**	**Nadiren (2)**	**Bazen (3)**	**Sıklıkla (4)**	**Çok sık (5)**
12. Ben çocukken, sevildiğimi hissederdim.	**Hiçbir zaman (1)**	**Nadiren (2)**	**Bazen (3)**	**Sıklıkla (4)**	**Çok sık (5)**
13. Ben çocukken, annem ve babam, bana ve kardeşlerime eşit davranmaya çalışırlardı.	**Hiçbir zaman (1)**	**Nadiren (2)**	**Bazen (3)**	**Sıklıkla (4)**	**Çok sık (5)**
14. Ben çocukken, ailemdeki kişilerden, bir doktora ya da hastaneye gitmek zorunda kalacak denli dayak yediğim oldu.	**Hiçbir zaman (1)**	**Nadiren (2)**	**Bazen (3)**	**Sıklıkla (4)**	**Çok sık (5)**
15. Ben çocukken, ailemde, beni başımın belaya girmesinden koruyan birileri vardı.	**Hiçbir zaman (1)**	**Nadiren (2)**	**Bazen (3)**	**Sıklıkla (4)**	**Çok sık (5)**
16. Ben çocukken, ailemdekiler, beni bir yerlerim çürüyecek ya da iz kalacak denli döverdi.	**Hiçbir zaman (1)**	**Nadiren (2)**	**Bazen (3)**	**Sıklıkla (4)**	**Çok sık (5)**
17. Ben çocukken, bir erişkinle ya da benden en az beş yaş büyük birisiyle cinsel ilişkim oldu.	**Hiçbir zaman (1)**	**Nadiren (2)**	**Bazen (3)**	**Sıklıkla (4)**	**Çok sık (5)**
18. Ben çocukken, kemer, sopa, oklava ya da benzeri sert cisimlerle dövülerek cezalandırıldım.	**Hiçbir zaman**	**Nadiren**	**Bazen**	**Sıklıkla**	**Çok sık**

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19. Ben çocukken, ailemizin üyeleri birbirlerini gözetirlerdi.	**Hiçbir zaman (1)**	**Nadiren (2)**	**Bazen (3)**	**Sıklıkla (4)**	**Çok sık (5)**
20. Ben çocukken, annemle babam ayrı yaşardı ya da boşanmıştı.	**Hiçbir zaman (1)**	**Nadiren (2)**	**Bazen (3)**	**Sıklıkla (4)**	**Çok sık (5)**
21. Ben çocukken, fiziksel olarak istismar edildiğime inanıyorum.	**Hiçbir zaman (1)**	**Nadiren (2)**	**Bazen (3)**	**Sıklıkla (4)**	**Çok sık (5)**
22. Ben çocukken, ailemdeki kişiler beni kötü etkilerden korumaya çalıştılar.	**Hiçbir zaman (1)**	**Nadiren (2)**	**Bazen (3)**	**Sıklıkla (4)**	**Çok sık (5)**
23. Ben çocukken, evde bana bakan ve benim sorumluluğumu üstlenen bir kişi vardı.	**Hiçbir zaman (1)**	**Nadiren (2)**	**Bazen (3)**	**Sıklıkla (4)**	**Çok sık (5)**
24. Ben çocukken, öğretmen, komşu ya da doktor gibi kişilerin dikkatini çekecek denli kötü dayak yerdim.	**Hiçbir zaman (1)**	**Nadiren (2)**	**Bazen (3)**	**Sıklıkla (4)**	**Çok sık (5)**
25. Ben çocukken, ailemde denetimsiz davranışları olan kişiler vardı.	**Hiçbir zaman (1)**	**Nadiren (2)**	**Bazen (3)**	**Sıklıkla (4)**	**Çok sık (5)**
26. Ben çocukken, ailemdeki kişiler beni okula devam etmem ve eğitimimi sürdürmem için yüreklendirdi.	**Hiçbir zaman (1)**	**Nadiren (2)**	**Bazen (3)**	**Sıklıkla (4)**	**Çok sık (5)**
27. Ben çocukken, bana verilen cezalar çok katıydı.	**Hiçbir zaman (1)**	**Nadiren (2)**	**Bazen (3)**	**Sıklıkla (4)**	**Çok sık (5)**
28. Ben çocukken, ailemdeki kişiler birbirlerine yakındılar.	**Hiçbir zaman (1)**	**Nadiren (2)**	**Bazen (3)**	**Sıklıkla (4)**	**Çok sık (5)**
29. Ben çocukken, birisi bana cinsel amaçla dokunmayı ya da kendisine dokundurtmayı denedi.	**Hiçbir zaman (1)**	**Nadiren (2)**	**Bazen (3)**	**Sıklıkla (4)**	**Çok sık (5)**
30. Ben çocukken, ailemdeki kişiler beni itip-kaktı.	**Hiçbir zaman (1)**	**Nadiren (2)**	**Bazen (3)**	**Sıklıkla (4)**	**Çok sık (5)**
31. Ben çocukken, birisi, kendisiyle cinsel ilişkim olmazsa beni incitmekle ve hakkımda yalanlar söylemekle tehdit etti.	**Hiçbir zaman (1)**	**Nadiren (2)**	**Bazen (3)**	**Sıklıkla (4)**	**Çok sık (5)**
32. Ben çocukken, çocukluğum mükemmeldi.	**Hiçbir zaman (1)**	**Nadiren (2)**	**Bazen (3)**	**Sıklıkla (4)**	**Çok sık (5)**
33. Ben çocukken, ailemde incitilmekle korkutuldum.	**Hiçbir zaman (1)**	**Nadiren (2)**	**Bazen (3)**	**Sıklıkla (4)**	**Çok sık (5)**
34. Ben çocukken, birisi benimle cinsel içerikli davranışlara girmeyi ya da bana cinsellikle ilgili şeyler izlettirmeyi denedi.	**Hiçbir zaman (1)**	**Nadiren (2)**	**Bazen (3)**	**Sıklıkla (4)**	**Çok sık (5)**
35. Ben çocukken, ailemde bana güvenen biri vardı.	**Hiçbir zaman (1)**	**Nadiren (2)**	**Bazen (3)**	**Sıklıkla (4)**	**Çok sık (5)**
36. Ben çocukken, duygusal olarak istismar edildiğime inanıyorum.	**Hiçbir zaman (1)**	**Nadiren (2)**	**Bazen (3)**	**Sıklıkla (4)**	**Çok sık (5)**
37. Ben çocukken, ailemdeki kişiler ne yaptığımla ilgilenir gibi gözükmezler ya da ne yaptığımı bilmezlerdi.	**Hiçbir zaman (1)**	**Nadiren (2)**	**Bazen (3)**	**Sıklıkla (4)**	**Çok sık (5)**
38. Ben çocukken, dünyadaki en iyi aileye sahiptim.	**Hiçbir zaman (1)**	**Nadiren (2)**	**Bazen (3)**	**Sıklıkla (4)**	**Çok sık (5)**
39. Ben çocukken, cinsel olarak istismar edildiğime inanıyorum.	**Hiçbir zaman (1)**	**Nadiren (2)**	**Bazen (3)**	**Sıklıkla (4)**	**Çok sık (5)**
40. Ben çocukken, ailem güç ve destek kaynağımdı.	**Hiçbir zaman**	**Nadiren**	**Bazen**	**Sıklıkla**	**Çok sık**

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

Ek E

Durumluk Sürekli Öfke

Aşağıda, kişilerin kendilerine ait duygularını anlatırken kullandıkları bir takım ifadeler verilmiştir. Her ifadeyi dikkatlice okuyunuz. Daha sonra genel olarak nasıl hissettiğinizi düşünerek her bir ifadenin sağ tarafındaki seçeneklerden sizin durumunuzu en iyi tanımlayan seçeneğe çarpı işareti (X) koyunuz. Soruların doğru ya da yanlış cevap yoktur. Önemli olan sizin ne düşündüğünüzdür. Bu nedenle ilk aklınıza gelen seçeneği işaretleyiniz.

1. Çabuk parlarım.	**Beni hiç tanımlamıyor (1)**	**Beni Biraz tanımlıyor (2)**	**Beni oldukça tanımlıyor (3)**	**Beni tümüyle tanımlıyor (4)**
2. Kızgın mizaçlıyım.	**Beni hiç tanımlamıyor (1)**	**Beni Biraz tanımlıyor (2)**	**Beni oldukça tanımlıyor (3)**	**Beni tümüyle tanımlıyor (4)**
3. Öfkesi burnunda bir insanım.	**Beni hiç tanımlamıyor (1)**	**Beni Biraz tanımlıyor (2)**	**Beni oldukça tanımlıyor (3)**	**Beni tümüyle tanımlıyor (4)**
4. Başkalarının hataları, yaptığım işi yavaşlatınca kızarım.	**Beni hiç tanımlamıyor (1)**	**Beni Biraz tanımlıyor (2)**	**Beni oldukça tanımlıyor (3)**	**Beni tümüyle tanımlıyor (4)**
5. Yaptığım iyi bir işten sonra takdir edilmemek canımı sıkar.	**Beni hiç tanımlamıyor (1)**	**Beni Biraz tanımlıyor (2)**	**Beni oldukça tanımlıyor (3)**	**Beni tümüyle tanımlıyor (4)**
6. Öfkelenince kontrolümü kaybederim.	**Beni hiç tanımlamıyor (1)**	**Beni Biraz tanımlıyor (2)**	**Beni oldukça tanımlıyor (3)**	**Beni tümüyle tanımlıyor (4)**
7. Öfkelendiğimde ağzıma geleni söylerim.	**Beni hiç tanımlamıyor (1)**	**Beni Biraz tanımlıyor (2)**	**Beni oldukça tanımlıyor (3)**	**Beni tümüyle tanımlıyor (4)**
8. Başkalarının önünde eleştirilmek beni çok hiddetlendirir.	**Beni hiç tanımlamıyor (1)**	**Beni Biraz tanımlıyor (2)**	**Beni oldukça tanımlıyor (3)**	**Beni tümüyle tanımlıyor (4)**
9. Engellendiğimde içimden birilerine vurmak gelir.	**Beni hiç tanımlamıyor (1)**	**Beni Biraz tanımlıyor (2)**	**Beni oldukça tanımlıyor (3)**	**Beni tümüyle tanımlıyor (4)**
10. Yaptığım iyi bir iş, kötü değerlendirildiğinde çılgına dönerim.	**Beni hiç tanımlamıyor (1)**	**Beni Biraz tanımlıyor (2)**	**Beni oldukça tanımlıyor (3)**	**Beni tümüyle tanımlıyor (4)**

Herkes zaman zaman kızgınlık veya öfke duyabilir. Ancak, herkesin öfkelendiğinde verdiği tepki birbirinden farklı olabilir. Aşağıda, kişilerin öfke ve kızgınlık tepkilerini tanımlarken kullandıkları ifadeleri göreceksiniz. Her ifadeyi okuyun ve öfke, kızgınlık duyduğunuzda genelde ne yaptığınızı düşünerek, o ifadenin yanında en iyi tanımlandığınız düşündüğünüz seçeneğe çarpı işareti (X) koyun. Doğru veya yanlış cevap yoktur. Herhangi bir ifadenin üzerinde fazla zaman sarfetmeyin.

ÖFKELENDİĞİMDE VEYA KIZDIĞIMDA...

11. Öfkemi kontrol ederim.	**Beni hiç tanımlamıyor (1)**	**Beni Biraz tanımlıyor (2)**	**Beni oldukça tanımlıyor (3)**	**Beni tümüyle tanımlıyor (4)**
12. Kızgınlığımı gösteririm.	**Beni hiç tanımlamıyor (1)**	**Beni Biraz tanımlıyor (2)**	**Beni oldukça tanımlıyor (3)**	**Beni tümüyle tanımlıyor (4)**
13. Öfkemi içime atarım.	**Beni hiç tanımlamıyor (1)**	**Beni Biraz tanımlıyor (2)**	**Beni oldukça tanımlıyor (3)**	**Beni tümüyle tanımlıyor (4)**
14. Başkalarına karşı sabırlıyımdır.	**Beni hiç tanımlamıyor (1)**	**Beni Biraz tanımlıyor (2)**	**Beni oldukça tanımlıyor (3)**	**Beni tümüyle tanımlıyor (4)**
15. Somurtur ya da surat asarım.	**Beni hiç tanımlamıyor (1)**	**Beni Biraz tanımlıyor (2)**	**Beni oldukça tanımlıyor (3)**	**Beni tümüyle tanımlıyor (4)**
16. İnsanlardan uzak dururum.	**Beni hiç tanımlamıyor (1)**	**Beni Biraz tanımlıyor (2)**	**Beni oldukça tanımlıyor (3)**	**Beni tümüyle tanımlıyor (4)**
17. Başkalarına iğneli sözler söylerim	**Beni hiç tanımlamıyor (1)**	**Beni Biraz tanımlıyor (2)**	**Beni oldukça tanımlıyor (3)**	**Beni tümüyle tanımlıyor (4)**
18. Soğukkanlılığımı korurum.	**Beni hiç tanımlamıyor (1)**	**Beni Biraz tanımlıyor (2)**	**Beni oldukça tanımlıyor (3)**	**Beni tümüyle tanımlıyor (4)**
19. Kapıları çarpmak gibi şeyler yaparım.	**Beni hiç tanımlamıyor (1)**	**Beni Biraz tanımlıyor (2)**	**Beni oldukça tanımlıyor (3)**	**Beni tümüyle tanımlıyor (4)**
20. İçin için köpürürüm ama göstermem.	**Beni hiç tanımlamıyor (1)**	**Beni Biraz tanımlıyor (2)**	**Beni oldukça tanımlıyor (3)**	**Beni tümüyle tanımlıyor (4)**
21. Davranışlarımı kontrol ederim.	**Beni hiç tanımlamıyor (1)**	**Beni Biraz tanımlıyor (2)**	**Beni oldukça tanımlıyor (3)**	**Beni tümüyle tanımlıyor (4)**
22. Başkalarıyla tartışırım.	**Beni hiç tanımlamıyor (1)**	**Beni Biraz tanımlıyor (2)**	**Beni oldukça tanımlıyor (3)**	**Beni tümüyle tanımlıyor (4)**
23. İçimden, kimseye söyleyemediğim kinler beslerim.	**Beni hiç tanımlamıyor (1)**	**Beni Biraz tanımlıyor (2)**	**Beni oldukça tanımlıyor (3)**	**Beni tümüyle tanımlıyor (4)**
24. Beni çileden çıkaran her neyse saldırırım.	**Beni hiç tanımlamıyor (1)**	**Beni Biraz tanımlıyor (2)**	**Beni oldukça tanımlıyor (3)**	**Beni tümüyle tanımlıyor (4)**
25. Öfkem kontrolden çıkmadan kendimi durdurabilirim.	**Beni hiç tanımlamıyor (1)**	**Beni Biraz tanımlıyor (2)**	**Beni oldukça tanımlıyor (3)**	**Beni tümüyle tanımlıyor (4)**
26. Gizliden gizliye insanları epeyce eleştiririm	**Beni hiç tanımlamıyor (1)**	**Beni Biraz tanımlıyor (2)**	**Beni oldukça tanımlıyor (3)**	**Beni tümüyle tanımlıyor (4)**
27. Belli ettiğimden daha öfkeliyimdir.	**Beni hiç tanımlamıyor (1)**	**Beni Biraz tanımlıyor (2)**	**Beni oldukça tanımlıyor (3)**	**Beni tümüyle tanımlıyor (4)**

28. Çoğu kimseye kıyasla daha çabuk sakinleşirim.	**Beni hiç tanımlamıyor (1)**	**Beni Biraz tanımlıyor (2)**	**Beni oldukça tanımlıyor (3)**	**Beni tümüyle tanımlıyor (4)**
29. Kötü şeyler söylerim.	**Beni hiç tanımlamıyor (1)**	**Beni Biraz tanımlıyor (2)**	**Beni oldukça tanımlıyor (3)**	**Beni tümüyle tanımlıyor (4)**
30. Hoşgörülü ve anlayışlı olamaya çalışırım.	**Beni hiç tanımlamıyor (1)**	**Beni Biraz tanımlıyor (2)**	**Beni oldukça tanımlıyor (3)**	**Beni tümüyle tanımlıyor (4)**
31. İçimden insanların farkettiğinden daha fazla sinirlenirim.	**Beni hiç tanımlamıyor (1)**	**Beni Biraz tanımlıyor (2)**	**Beni oldukça tanımlıyor (3)**	**Beni tümüyle tanımlıyor (4)**
32. Sinirlerime hakim olamam.	**Beni hiç tanımlamıyor (1)**	**Beni Biraz tanımlıyor (2)**	**Beni oldukça tanımlıyor (3)**	**Beni tümüyle tanımlıyor (4)**
33. Beni sinirlendirene, ne hissettiğimi söylerim.	**Beni hiç tanımlamıyor (1)**	**Beni Biraz tanımlıyor (2)**	**Beni oldukça tanımlıyor (3)**	**Beni tümüyle tanımlıyor (4)**
34. Kızgınlık duygularımı kontrol ederim.	**Beni hiç tanımlamıyor (1)**	**Beni Biraz tanımlıyor (2)**	**Beni oldukça tanımlıyor (3)**	**Beni tümüyle tanımlıyor (4)**

Ek F

Aile İşleyiş Biçimi

Her ailenin kendine özgü güçlü yanları ve becerileri vardır ve her aile bu güçlü yanlarını ve becerilerini farklı şekillerde kullanır. Aşağıda 26 madde bulunmakta ve bu maddelerde ailelere yönelik bazı ifadeler yer almaktadır. Lütfen her bir maddede yer alan ifadeyi dikkatlice okuyarak, sizin ve aileniz için en uygun seçeneğe çarpı (X) koyarak işaretleyiniz. Lütfen, samimi bir şekilde yanıtlamaya özen gösteriniz ve aklınıza ilk gelen seçeneği işaretleyiniz

1. Eğer ailemize bir yararı olacaksa, bireysel fedakarlıkta bulunuruz.	**Benim aileme hiç uymuyor (1)**	**Benim aileme çok az uyuyor (2)**	**Benim aileme biraz uyuyor (3)**	**Benim aileme oldukça uyuyor (4)**	**Benim aileme tamamen uyuyor (5)**
2. Aile üyelerinin nasıl davranması gerektiği konusunda genellikle aynı fikirde oluruz.	**Benim aileme hiç uymuyor (1)**	**Benim aileme çok az uyuyor (2)**	**Benim aileme biraz uyuyor (3)**	**Benim aileme oldukça uyuyor (4)**	**Benim aileme tamamen uyuyor (5)**
3. En kötü durumlardan bile, her zaman için iyi bir şeylerin çıkacağına inanırız.	**Benim aileme hiç uymuyor (1)**	**Benim aileme çok az uyuyor (2)**	**Benim aileme biraz uyuyor (3)**	**Benim aileme oldukça uyuyor (4)**	**Benim aileme tamamen uyuyor (5)**
4. Aile üyelerimizin en ufak bir başarısı bile, bize gurur verir.	**Benim aileme hiç uymuyor (1)**	**Benim aileme çok az uyuyor (2)**	**Benim aileme biraz uyuyor (3)**	**Benim aileme oldukça uyuyor (4)**	**Benim aileme tamamen uyuyor (5)**
5. Düşünce ve duygularımızı işe yarayacak bir şekilde paylaşırız.	**Benim aileme hiç uymuyor (1)**	**Benim aileme çok az uyuyor (2)**	**Benim aileme biraz uyuyor (3)**	**Benim aileme oldukça uyuyor (4)**	**Benim aileme tamamen uyuyor (5)**
6. İşler ne kadar zorlaşırsa zorlaşsın, aile olarak birbirimize tutunuruz.	**Benim aileme hiç uymuyor (1)**	**Benim aileme çok az uyuyor (2)**	**Benim aileme biraz uyuyor (3)**	**Benim aileme oldukça uyuyor (4)**	**Benim aileme tamamen uyuyor (5)**
7. Kendi kendimize halledemediğimiz şeyler için, genellikle aile dışındaki kişilerden yardım isteriz.	**Benim aileme hiç uymuyor (1)**	**Benim aileme çok az uyuyor (2)**	**Benim aileme biraz uyuyor (3)**	**Benim aileme oldukça uyuyor (4)**	**Benim aileme tamamen uyuyor (5)**
8. Ailemiz için önemli konularda, genellikle aynı görüşü paylaşırız.	**Benim aileme hiç uymuyor (1)**	**Benim aileme çok az uyuyor (2)**	**Benim aileme biraz uyuyor (3)**	**Benim aileme oldukça uyuyor (4)**	**Benim aileme tamamen uyuyor (5)**
9. Her zaman için bütün gücümüzle birbirimize yardım etmeye istekliyizdir.	**Benim aileme hiç uymuyor (1)**	**Benim aileme çok az uyuyor (2)**	**Benim aileme biraz uyuyor (3)**	**Benim aileme oldukça uyuyor (4)**	**Benim aileme tamamen uyuyor (5)**
10. Kontrolümüz dışında olan şeyler keyfimizi kaçırdığında, endişeleri zihnimizden uzaklaştıracak bir şeyler buluruz.	**Benim aileme hiç uymuyor (1)**	**Benim aileme çok az uyuyor (2)**	**Benim aileme biraz uyuyor (3)**	**Benim aileme oldukça uyuyor (4)**	**Benim aileme tamamen uyuyor (5)**

11. Ailemizde ne olursa olsun, "işlerin olumlu yanını" görmeye çalışırız.	**Benim aileme hiç uymuyor (1)**	**Benim aileme çok az uyuyor (2)**	**Benim aileme biraz uyuyor (3)**	**Benim aileme oldukça uyuyor (4)**	**Benim aileme tamamen uyuyor (5)**
12. İşlerimiz ne kadar yoğun olsa da, birbirimize ayıracak zaman buluruz.	**Benim aileme hiç uymuyor (1)**	**Benim aileme çok az uyuyor (2)**	**Benim aileme biraz uyuyor (3)**	**Benim aileme oldukça uyuyor (4)**	**Benim aileme tamamen uyuyor (5)**
13. Ailemizdeki herkes, hangi davranışların kabul göreceğine ilişkin "kuralları" bilir.	**Benim aileme hiç uymuyor (1)**	**Benim aileme çok az uyuyor (2)**	**Benim aileme biraz uyuyor (3)**	**Benim aileme oldukça uyuyor (4)**	**Benim aileme tamamen uyuyor (5)**
14. Herhangi sorunumuz olduğunda ya da zor bir durumla karşılaştığımızda arkadaşlarımız ve akrabalarımız her zaman için yardıma hazırdır.	**Benim aileme hiç uymuyor (1)**	**Benim aileme çok az uyuyor (2)**	**Benim aileme biraz uyuyor (3)**	**Benim aileme oldukça uyuyor (4)**	**Benim aileme tamamen uyuyor (5)**
15. Sorunlarımız ya da halletmemiz gereken durumlar olduğunda, aile olarak ne yapacağımıza karar verebiliriz.	**Benim aileme hiç uymuyor (1)**	**Benim aileme çok az uyuyor (2)**	**Benim aileme biraz uyuyor (3)**	**Benim aileme oldukça uyuyor (4)**	**Benim aileme tamamen uyuyor (5)**
16. Ev işi bile yapıyor olsak, birlikte zaman geçirmekten keyif alırız.	**Benim aileme hiç uymuyor (1)**	**Benim aileme çok az uyuyor (2)**	**Benim aileme biraz uyuyor (3)**	**Benim aileme oldukça uyuyor (4)**	**Benim aileme tamamen uyuyor (5)**
17. Sorunlarımız ya da halletmemiz gereken şeyler bizi çok bunaltacak gibi göründüğünde, onları bir süreliğine unutmaya çalışırız.	**Benim aileme hiç uymuyor (1)**	**Benim aileme çok az uyuyor (2)**	**Benim aileme biraz uyuyor (3)**	**Benim aileme oldukça uyuyor (4)**	**Benim aileme tamamen uyuyor (5)**
18. Aile olarak, bir anlaşmazlık yaşadığımızda, duruma ilişkin herkesin görüşünü dinleriz.	**Benim aileme hiç uymuyor (1)**	**Benim aileme çok az uyuyor (2)**	**Benim aileme biraz uyuyor (3)**	**Benim aileme oldukça uyuyor (4)**	**Benim aileme tamamen uyuyor (5)**
19. Hepimizin önemli bulduğu işleri halletmek için zaman ayırırız.	**Benim aileme hiç uymuyor (1)**	**Benim aileme çok az uyuyor (2)**	**Benim aileme biraz uyuyor (3)**	**Benim aileme oldukça uyuyor (4)**	**Benim aileme tamamen uyuyor (5)**
20.Ters giden bir şeyler olduğunda, birbirimizin desteğine güvenebiliriz.	**Benim aileme hiç uymuyor (1)**	**Benim aileme çok az uyuyor (2)**	**Benim aileme biraz uyuyor (3)**	**Benim aileme oldukça uyuyor (4)**	**Benim aileme tamamen uyuyor (5)**
21. Genellikle, sorunların ve halledilebilmesi gereken şeylerin üstesinden gelmek için kullandığımız farklı yollar konusunda birbirimizle konuşuruz.	**Benim aileme hiç uymuyor (1)**	**Benim aileme çok az uyuyor (2)**	**Benim aileme biraz uyuyor (3)**	**Benim aileme oldukça uyuyor (4)**	**Benim aileme tamamen uyuyor (5)**
22. Bizim için, aile ilişkilerimiz, maddiyattan önce gelir.	**Benim aileme hiç uymuyor (1)**	**Benim aileme çok az uyuyor (2)**	**Benim aileme biraz uyuyor (3)**	**Benim aileme oldukça uyuyor (4)**	**Benim aileme tamamen uyuyor (5)**
23. Taşınma ya da iş değişikliği gibi kararları tüm ailenin iyiliği için alırız.	**Benim aileme hiç uymuyor (1)**	**Benim aileme çok az uyuyor (2)**	**Benim aileme biraz uyuyor (3)**	**Benim aileme oldukça uyuyor (4)**	**Benim aileme tamamen uyuyor (5)**

24. Beklenmedik bir şey olduğunda, birbirimizden yardım alabileceğimize güveniriz.	**Benim aileme hiç uymuyor (1)**	**Benim aileme çok az uyuyor (2)**	**Benim aileme biraz uyuyor (3)**	**Benim aileme oldukça uyuyor (4)**	**Benim aileme tamamen uyuyor (5)**
25. Birbirimize sahip olmanın değerini gözden kaçırmamaya çalışırız	**Benim aileme hiç uymuyor (1)**	**Benim aileme çok az uyuyor (2)**	**Benim aileme biraz uyuyor (3)**	**Benim aileme oldukça uyuyor (4)**	**Benim aileme tamamen uyuyor (5)**
26. Sorunlarımız için başkalarından yardım istemeden önce, bu sorunları kendi içimizde çözmeye çalışırız.	**Benim aileme hiç uymuyor (1)**	**Benim aileme çok az uyuyor (2)**	**Benim aileme biraz uyuyor (3)**	**Benim aileme oldukça uyuyor (4)**	**Benim aileme tamamen uyuyor (5)**

ÖZGEÇMİŞ:

KİŞİSEL BİLGİLER:

Doğum Tarihi: 14.01.1983

Doğum Yeri: Kayseri

Uyruk: TC

Ünvan: Uzm. Klinik Psikolog

EĞİTİM:

2009- 2011

Maltepe Üniversitesi

Klinik Psikoloji Yüksek Lisans

2002-2006

Haliç Üniversitesi, Psikoloji Bölümü

Lisans